

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก

Systems and Mechanisms Development to

Drive Community-Based Research (CBR) in Krirk University

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปิยะจันทร์ และคณะ

สนับสนุนโดย

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก

Systems and Mechanisms Development to
Drive Community-Based Research (CBR) in Krirk University

คณะผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปิยจันทร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม
4. อาจารย์ ดร.หฤทัย กมลศิริสกุล

สนับสนุนโดย

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

โครงการวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิชาการ ซึ่งเป็นนักวิจัยอาจารย์ที่ทำงานร่วมกับนักวิจัยชาวบ้านในชุมชนเขตเมืองพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยเกริกได้มีคณาจารย์ร่วมทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุมชนเขตเมืองมาเป็นเวลาเกือบ 10 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 จนถึงปัจจุบัน ก่อเกิดการสังสมองค์ความรู้ด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างมากมาย รวมถึงงานวิจัยที่เป็นประโยชน์สามารถแก้ปัญหาของชุมชนที่หลากหลาย โดยเฉพาะชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง มหาวิทยาลัย ได้แก่ ชุมชนในเขตพื้นที่บางเขน สายไหม หลักสี่ และดอนเมือง

ทั้งนี้ กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิชาการของมหาวิทยาลัยเกริกได้มีการดำเนินการร่วมกับนักวิจัยชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ตั้งแต่กระบวนการการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลงานวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน จนทำให้เกิดงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาให้ชุมชนโดยตรงนั้นสอดคล้องกับหลักการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่มิวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกดังกล่าวจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและสามารถพัฒนาต่อไปเพื่อเป็นศูนย์นวัตกรรมของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของกรุงเทพมหานครที่คณาจารย์หรือนักวิชาการของมหาวิทยาลัยต่างๆ ชาวบ้าน รวมถึงผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถเรียนรู้เพื่อนำผลงานวิจัยนี้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุมชนพื้นที่เขตเมืองของกรุงเทพมหานครรวมถึงพื้นที่ในเขตเมืองอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเกริก ในฐานะสถาบันการศึกษาที่มีการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีหน่วยงานที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในสังกัดเป็นการเฉพาะ จนทำให้กระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และแม้ว่าในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นดังกล่าวที่ผ่านมาจะประสบปัญหาอยู่บ้าง แต่ปัญหาเหล่านั้นก็ก่อให้เกิดประเด็นการเรียนรู้ใหม่ๆในการทำงานร่วมกันของทีมกลไกและนักวิจัยชุมชนในการพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน และพร้อมที่จะขับเคลื่อนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของทุกภาคส่วนในรูปแบบของศูนย์วิจัยนวัตกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานครต่อไป

ท้ายสุดนี้ ทีมวิจัยยังพบว่ากระบวนการทำงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกภายใต้การขับเคลื่อนของทีมกลไกนี้ ทำให้เห็นบรรยากาศของการทำงานวิจัยของนักวิชาการที่ทำงานร่วมกับชาวบ้านในฐานะนักวิจัยเช่นเดียวกันอย่างมีความสุขและเห็นคุณค่าในตนเองอย่างเปี่ยมล้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และก่อให้เกิดพลังของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยเฉพาะในด้านการเป็นผู้นำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เกิดจาก “การระเบิดจากภายในชุมชนเอง” ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัย

มกราคม 2563

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561” เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community - Based Research-CBR) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยเกริกใน 4 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง รวมถึงค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตามและสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต โดยการสังเคราะห์ชุดความรู้จากการถอดบทเรียนระบบและกลไกจากนักวิจัยชุมชนทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่รับผิดชอบดังกล่าว ภายใต้ระบบและกลไกในการติดตามและสนับสนุนเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก และพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการทำงานวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยเกริกให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยเกริก และฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัย และโหนดสุวรรณภูมิ ที่ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา ทำให้งานวิจัยสามารถดำเนินการลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ทุกประการตามระยะเวลาที่กำหนด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คณะผู้วิจัย

มกราคม 2563

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561” เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research-CBR) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต และ 4) เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ชุดความรู้ในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการติดตามหนุนเสริม การถอดบทเรียนจากนักวิจัยชุมชนทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยเกริก รวมถึงการศึกษาดูงานในพื้นที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายนั้น มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมืองตามลำดับ โดยทุกโครงการวิจัยในทุกพื้นที่สามารถดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมายภายใต้การหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบและกลไกหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน กล่าวคือ การพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของทีมกลไกฯ ร่วมกับนักวิชาการอื่นๆ ผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น รวมถึงการเรียนรู้จากเครือข่ายที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนและหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญต้องมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์ในเชิงประเด็นร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยมีกระบวนการทำงานกับชุมชนเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชุมชน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนเมือง ซึ่งจะขับเคลื่อนเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต ทั้งนี้ การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกทำให้ทีมกลไกฯ ได้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

Abstract

The research project titled “Systems and Mechanisms Development to drive CBR in Krirk University” for the 2561 Fiscal Year is a community-based research project that

has the following objectives : 1) To develop CBR projects to be conducted in the responsible areas, follow up and support Krirk University's community-based research to meet goals with high quality and efficiency, 2) To develop systems and mechanisms used to support “Krirk University's academic researchers” and “Community-based researchers” doing concrete and efficient community-based research, 3) To search a model of developing, following up and supporting CBR in urban areas to be applied to guidelines for developing a Community-Based Innovation Research Center in urban areas in the future, and 4) To analyze lessons learned in terms of knowledge about systems and mechanisms used to support Krirk university’s community-based research which is part of the research projects responsible for the targeted areas such as Bang Khen, Sai Mai, Lak Si and Don Mueang Districts. The approach used in this research study was an analysis and a synthesis of knowledge about systems and mechanisms development to drive Krirk University’s CBR in the form of following up and supporting lessons learned by community-based researchers, who are both academic researchers and community members participating in Krirk University’s CBR projects. They also made a study visit to a CBR Coordination Center.

The researchers found that the University succeeded in developing CB research questions in responsible areas, following up and supporting the research projects to achieve their goals for the research projects in Bang Khen, Sai Mai, Lak Si and Don Mueang Districts respectively. All research projects conducted in all areas met the targets supported by the mechanism team efficiently. The systems and mechanisms supporting the community-based researchers are clear and concrete. In other words, the learning potential development of the mechanism team in cooperation with other academic researchers trained by an agency supporting CBR and lessons learned from the networks working on CBR were useful and effective. As a result, all the knowledge gathered from various sources can be applied to the systems and mechanisms development for driving and supporting CBR continuously. Importantly, the mechanism team working with the community network partners is required to define a targeted area for developing an issue-oriented question. The mechanism team has a process of working with the communities for building community-based researchers and setting up an agency for learning exchange and disseminating CBR, especially CBR in urban areas.

The mechanism team greatly benefited from all the lessons learned in terms of knowledge about systems and mechanisms used to support Krirk University's community-based research. From the lessons learned the team was able to extract many suggestions for supporting community-based researchers that can be further applied appropriately and efficiently.

คำสำคัญ : การพัฒนา; ระบบและกลไก ; งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

Keywords : The Development; Systems and Mechanisms ; Community - Based Research

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัย การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก

Systems and Mechanisms Development to Drive Community-Based Research (CBR)

in Krirk University

.....

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561” เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research-CBR) มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” รวมถึงค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต โดยการถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

ความเป็นมาของโครงการวิจัยนี้เกิดจากการพัฒนางานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก โดยมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านการวิจัย ซึ่งในอดีตการส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยของคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ตามศาสตร์หรือสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 - 2554) ถึงแผนฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) มหาวิทยาลัยได้สนับสนุนให้คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยพัฒนางานวิจัยร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและได้กำหนดแนวทางใหม่ในการทำงานวิจัยเพื่อชุมชน กล่าวคือให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกกระบวนการเท่าที่ทีมวิจัยจะทำได้ เพื่อให้ผลการวิจัยมีประโยชน์ในการนำไปใช้แก้ปัญหาชุมชน เริ่มตั้งแต่การส่งเสริมการทำวิจัยเป็นทีม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นเวทีสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ผ่านระบบพี่เลี้ยงทั้งที่ทำวิจัยในทีมเดียวกันและการแลกเปลี่ยนระหว่างทีม มีการสำรวจปัญหาการพัฒนาโจทย์วิจัยจากชุมชน รวมถึงการให้ชาวบ้านเป็นผู้กลั่นกรองงานวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้าร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผน และทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบ และเรียนรู้การทำงานวิจัยเป็นเชิงปฏิบัติการจริงเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มุ่งเน้นให้ทำ “กระบวนการวิจัย” เป็น “เครื่องมือ” เพิ่มพลัง (Empowerment) หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริกร่วมกับตัวแทนชุมชนและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (โหนดสุวรรณภูมิ) ร่วมกันเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยโจทย์วิจัยมาจากความต้องการของชาวบ้านหรือชุมชนอย่างแท้จริง โดยชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งมีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยและโหนดสุวรรณภูมิ เป็นผู้หนุนให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเอง ซึ่งทำให้การพัฒนาโจทย์งานวิจัยจำนวน 6 โครงการ ในประเด็นการใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว การจัดการความรู้ทางการบัญชีและการบริหารการเงิน การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมือง แนวทางการจัดการขยะของเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการเครือข่ายองค์กรชุมชน และแนวทางการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมโดยเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว ซึ่งทั้ง 6 โครงการ ได้สำเร็จลุล่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และผลจากข้อค้นพบจากการทำงานวิจัยชุมชนบางบัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมของนักวิจัยที่เป็นชาวบ้านของชุมชนบางบัว อันได้แก่ ตัวนักวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้จากกระบวนการวิจัยไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาชุมชนโดยชุมชนเอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการขยายขอบเขตพื้นที่และขอบเขตเนื้อหาเชิงประเด็นที่ตอบสนองต่อพันธกิจด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและปัญหาของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการทดลองนำร่องการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยใช้ระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริก ส่งผลทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่สายไหม 3 โครงการ ในประเด็นการพัฒนาและฟื้นฟูสวนเกษตรชุมชนเมือง แนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินธรณีสงฆ์ของชุมชนอย่างมั่นคง และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยเกริกได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านโครงการแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริกในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งทำให้เกิดข้อค้นพบต่อระบบและกลไกการขับเคลื่อนและหนุนเสริมการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้ การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกโดยพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย ได้มุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่เป้าหมายและการสร้างรูปธรรมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2560 ทีมกลไก และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพัฒนาโครงการวิจัยกับคณาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อเปิดพื้นที่ในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่ ซึ่งได้ลงนามทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว จำนวน 3 โครงการ ในประเด็นรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์

ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง และในปี พ.ศ. 2561 ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพูดคุยกับชาวชุมชนในเขตพื้นที่ดอนเมือง เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย ซึ่งจากการระดมความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกชุมชนในเขตดอนเมือง พบว่ามีประเด็นที่เป็นปัญหาในชุมชนที่ต้องการหาคำตอบได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุ การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำบัญชี กิจกรรมของชุมชน และการบริหารงานของชุมชน และการถอดบทเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ดำเนินการได้สำเร็จจนได้รับรางวัลชนะเลิศของกรุงเทพมหานครของชุมชนสะพานปูน

ผลการวิจัยได้ก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1.1 การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยเกริกเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งเดียวที่มีฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำหน้าที่ขับเคลื่อนภายใต้ศูนย์วิจัยและพัฒนา โดยทำงานร่วมกับทีมกลไกฯ เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน จึงทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนพื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะโครงการวิจัยที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา ทีมกลไกฯและศูนย์วิจัยฯได้ใช้กระบวนการการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้แนวทางของโครงการวิจัยที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง

1.2 การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ทีมกลไกฯ ร่วมกับศูนย์วิจัยฯ ได้ดำเนินการกระบวนการกำกับติดตามเพื่อการสร้างทีมนักวิจัยโดยการเสาะหานักวิจัยอาจารย์ที่มีศักยภาพและมีใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับชาวบ้าน อีกทั้งการเสาะหาตัวแทนสมาชิกชุมชนที่มีกระบวนการคิดแบบจิตอาสาเพื่อทำงานชุมชนและมีใจพร้อมที่จะทำงานร่วมกับนักวิจัยอาจารย์ ทั้งนี้ในกระบวนการดำเนินงานวิจัย ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้กำกับติดตามการทำงานของนักวิจัยชุมชนให้เป็นไปตามข้อเสนอโครงการวิจัย โดยโครงการของพื้นที่เขตสายไหมที่ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ ได้จัดเวทีนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งนักวิจัยชุมชนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ สกว. โดยผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ เรียบร้อยแล้ว ส่วนโครงการของพื้นที่เขตหลักสี่ ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระยะร้อยละ 50 โดยได้จัดเวทีการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับแก้รายงานความก้าวหน้าผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ ก่อนส่งให้ สกว. พิจารณา และโครงการในเขตพื้นที่เขตดอนเมืองทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการติดตามและมีส่วน

ร่วมกับนักวิจัยชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัย และการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย และได้จัดเวทีการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านความเห็นจากทีมกลไก และได้ส่งข้อเสนอโครงการวิจัยไปยัง สกว. เพื่อรอการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

2. การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม“นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเกริก โดยทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการหนุนเสริมการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อนักวิจัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการร่วมปรึกษาหารือ กำกับและติดตามกระบวนการทำงานของนักวิจัยชุมชนร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยชุมชน อีกทั้งมีการอบรมให้ความรู้ โดยวิทยากรภายนอกที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ นักวิจัยได้มีอาวุธทางปัญญาทางระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และอื่นๆ นอกจากนี้ ได้หนุนเสริมให้นักวิจัยได้เข้าร่วมประชุมสัมมนากับมหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อเรียนรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทีมกลไกฯ ได้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักวิจัยชุมชนเป็นระยะๆ ทั้งนี้เพื่อการเพิ่มศักยภาพแก่นักวิจัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นต่อการผลิตผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3. การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 การพัฒนาศักยภาพทีมกลไกฯ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนา ติดตามและการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยเกริก จำเป็นต้องสร้างศักยภาพในการเรียนรู้กับนักวิชาการผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการทำงานผ่านเครือข่ายที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

3.2 มีพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเขตเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยมีการตั้งเป้าหมายในการจัดการปัญหาชุมชนในเชิงประเด็นกับกลุ่มคน กลุ่มอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่เป้าหมาย โดยการร่วมพูดคุยกับสำนักงานเขตพื้นที่ ประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาของชุมชน

3.3 มีกระบวนการทำงานกับชุมชนโดยเฉพาะชาวบ้าน ที่ใช้หลักการพาชาวบ้าน ชวนคิด ชวนทำ โดยใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งขยายกลุ่มคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม รวมถึงการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นองค์กรที่จัดการตนเองได้ ในขณะเดียวกันทีมกลไกฯ ต้องทำหน้าที่เป็นทีมพี่เลี้ยงเพื่อขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ด้วย

3.4 มีแนวทางการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง โดยทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ต้องปรับปรุงห้องปฏิบัติการวิจัยของศูนย์วิจัยฯ ให้เป็นหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันได้มีผลงานวิจัยและงานวิชาการด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของอาจารย์ที่สนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดทำวีดิทัศน์ในแต่ละพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการและความสำเร็จของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำเสนอต่อผู้ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

4. การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ถอดบทเรียนจากนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อสะท้อนกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของทีมกลไกฯ ต่อนักวิจัยในโครงการฯ ในระยะต่างๆ ทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการ โดยรับฟังข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมกลไกฯ หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยผลจากการถอดบทเรียน พบว่าในระยะเริ่มโครงการ ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ และพัฒนาได้ร่วมช่วยกันขับเคลื่อนอาจารย์ที่สนใจเพื่อทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการร่วมประชุมพูดคุยกับสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับปัญหาชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ทั้งนี้ ทีมกลไกฯ ได้ร่วมประชุมกับทีมอาจารย์และชาวบ้านที่สนใจในการกำหนดประเด็นในการพัฒนาโจทย์งานวิจัย เพื่อร่วมค้นหาโจทย์/ประเด็นในพื้นที่เป้าหมายโดยการร่วมประชุมกับชุมชนแต่ละโครงการประมาณ 3 - 4 ครั้ง ก่อนได้โจทย์วิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ 3 โครงการ และโจทย์ในพื้นที่เขตดอนเมือง 3 โครงการ และเมื่อเข้าสู่ระยะดำเนินโครงการ ผลจากการถอดบทเรียนทำให้ทีมกลไกฯ พบว่านักวิจัยหน้าใหม่ที่ขาดการเติมความรู้ในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งนักวิจัยที่ต้องทำงานกับภาคีเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน แต่ขาดการเชื่อมประสานการทำงานที่ชัดเจน และกระบวนการทำงานของนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยไม่ชัดเจน ไม่แจ้งกำหนดการจัดกิจกรรมให้ทีมกลไกฯ ได้รับทราบ ส่งผลต่อกรอบระยะเวลาในการทำงานไม่สัมพันธ์กับปริมาณเนื้อหา โดยทีมนักวิจัยกลุ่มนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ โดยให้มีการร่วมสังเกตการณ์การทำงานและเป็นพี่เลี้ยงเหมือนอยู่ในโครงการอย่างใกล้ชิด รวมถึงช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโครงการวิจัย ซึ่งทีมกลไกฯ ต้องปรับเปลี่ยนการติดตามและการหนุนเสริมให้เข้มข้นขึ้น

สำหรับทีมวิจัยที่มีประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผลของการถอดบทเรียนพบว่าการทำงานมีความก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนด มีแผนการทำงานชัดเจนและแจ้งทีมกลไกฯ เพื่อร่วมสังเกตการณ์การทำงานเป็นระยะๆ ทำให้เห็นกระบวนการทำงานระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านและชาวบ้านในชุมชน

และไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในกระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไกต่อนักวิจัยชุมชนแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่โครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งประกอบด้วยชุมชนบางบัว เขตบางเขน ชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม ชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชุมชน ซึ่งทำให้นักวิจัยชาวบ้านกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น
2. การเปลี่ยนแปลงต่อพื้นที่เป้าหมาย ทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น มีการใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าของชุมชน

ในขณะที่พื้นที่ที่กำลังดำเนินโครงการวิจัย โดยเฉพาะชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ มีเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยทำให้เกิดกระบวนการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งมีการทำงานร่วมกันเพื่อทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

.....

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	I
คำนำ	II
บทคัดย่อ	III-V
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	VI-XI
บทที่ 1	บทนำ
1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1-1
1.2	คำถามวิจัย 1-7
1.3	วัตถุประสงค์ 1-7
1.4	นิยามศัพท์เฉพาะ 1-8
1.5	พื้นที่ดำเนินการวิจัย 1-8
1.6	ระยะเวลาดำเนินการ 1-8
1.7	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Output) 1-8
บทที่ 2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
2.1	แนวคิดเชิงระบบ 2-10
2.2	การวิเคราะห์ระบบ 2-13
2.3	แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน 2-15
2.4	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2-19
2.5	แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน 2-23
2.6	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2-29
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย
3.1	ขอบเขตพื้นที่ 3-31
3.2	ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย 3-32
3.3	ขอบเขตระยะเวลาดำเนินงาน 3-32
3.4	ขอบเขตเนื้อหาการถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3-32
3.5	กิจกรรมเพื่อการพัฒนาาระบบและกลไก 3-33
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นชุดความรู้ระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก 3-37

	หน้า
บทที่ 4	ผลการศึกษา
4.1 การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ	4-38
4.2 การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ	4-48
4.3 การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต	4-50
4.4 การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง	4-56
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ
5.1 การสรุปผล	5-73
5.2 อภิปรายผลและเสนอแนะ	5-79
บรรณานุกรม	82-83
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 บทความ	85-101
ภาคผนวก 2 ตารางกิจกรรม	102-195
ภาคผนวก 3 ตารางเปรียบเทียบ	196-208

บทที่ 1

บทนำ

โครงการ การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (1 กุมภาพันธ์ 2561 – 30 เมษายน 2562)

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการ การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก เกิดจากการพัฒนางานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก โดยมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการกิจด้านการวิจัย ซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจหลักใน 4 ด้านของอุดมศึกษา ได้แก่ 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการวิจัย 3) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม และ 4) ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งในอดีตการส่งเสริมการผลิผลงานวิจัยของคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ตามศาสตร์หรือสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย โดยตลอดระยะเวลาของแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยตั้งแต่ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 - 2554) ต่อเนื่องถึงแผนฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) มหาวิทยาลัยได้สนับสนุนให้คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยพัฒนางานวิจัยร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มดำเนินการวิจัยในพื้นที่เมื่อปี พ.ศ. 2550 ที่จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่ผสมผสานระหว่างชุมชนเมืองและชนบท เพื่อมุ่งสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน หากแต่การดำเนินการวิจัยในขณะนั้นบทบาทของชาวบ้านเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลตามแนวทางการดำเนินงานวิจัยกระแสหลักทั่วไปเท่านั้น ส่วนการนำเสนอผลการวิจัยนั้นศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิตตำราได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนผลการวิจัยเป็นระยะๆ ทำให้เริ่มมองเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและได้กำหนดแนวทางใหม่ในการทำงานวิจัยเพื่อชุมชน โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกกระบวนการเท่าที่ทีมวิจัยจะทำได้เพื่อให้ผลการวิจัยมีประโยชน์ในการนำไปใช้แก้ปัญหาชุมชน เริ่มตั้งแต่การส่งเสริมการทำวิจัยเป็นทีม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นเวทีสร้างนักวิจัยหน้าใหม่ผ่านระบบพี่เลี้ยงทั้งที่ทำวิจัยในทีมเดียวกัน และการแลกเปลี่ยนระหว่างทีม มีการสำรวจปัญหาการพัฒนาโจทย์วิจัยจากชุมชน รวมถึงการให้ชาวบ้านเป็นผู้กลั่นกรองงานวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้าร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผน และทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบ และเรียนรู้การทำงานวิจัยเป็นเชิงปฏิบัติการจริง เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มุ่งเน้นให้ทำ “กระบวนการวิจัย” เป็น “เครื่องมือ” เพิ่มพลัง (Empowerment) หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ฉะนั้นผลงานวิจัยที่สำคัญยิ่งคือ “คน” และ “กลุ่ม” ที่เกิดจากการเข้าร่วมกระบวนการวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาของชุมชนตัวเองทั้งในปัจจุบันและพร้อมรับมือกับอนาคต มีความเข้มแข็งสามารถรับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้การขับเคลื่อนของศูนย์วิจัยและพัฒนา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ชุมชนเมือง คือชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ซึ่งการพัฒนาโจทย์งานวิจัยในชุมชนบางบัวเบื้องต้นในประเด็น “บางเขนในหลากหลายมิติ” ก่อนที่ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้เข้ามาให้การสนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัย ในขณะนั้นการพัฒนาโจทย์การวิจัยเป็นไปตามความสนใจของนักวิจัยทั้งนักวิจัยที่เป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกริกและนักวิจัยที่มาจากชุมชน การพัฒนาโจทย์งานวิจัย ในพื้นที่ชุมชนเมือง ซึ่งมีชุมชนบางบัวเป็นพื้นที่เป้าหมายนั้น เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้นำชุมชนบางบัว และเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางเขน ที่ได้รับทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัยในการเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างเครือข่ายและพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน นอกจากนี้ ยังเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อการบริการวิชาการแก่สังคม และการเรียนการสอนในรูปแบบการฝึกปฏิบัติภาคสนามในชุมชน ดังนั้น การทำวิจัยภายใต้ประเด็น “บางเขนในหลากหลายมิติ” ทำให้มหาวิทยาลัยมีการบูรณาการภารกิจทั้ง 4 ด้าน คือ การพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อชุมชน การเรียนการสอน การบริการวิชาการแก่สังคมและการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริกร่วมกับตัวแทนชุมชนและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (โหนดสุวรรณภูมิ) ร่วมกันเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยโจทย์วิจัยมาจากความต้องการของชาวบ้านหรือชุมชนอย่างแท้จริง โดยชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งมีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยและโหนดสุวรรณภูมิ เป็นผู้หนุนให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเอง ซึ่งทำให้มีการพัฒนาโจทย์งานวิจัยจำนวน 6 โครงการ

- 1) โครงการ “การใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว”
- 2) โครงการ “การจัดการความรู้ทางการบัญชีและบริหารการเงิน เพื่อพัฒนากลุ่มธุรกิจช่างชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร”
- 3) โครงการ “การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมืองชุมชนบางบัว เขตบางเขน เพื่อบริหารจัดการเงินกองทุนเมืองให้มีประสิทธิภาพ”
- 4) โครงการ “แนวทางการจัดการขยะของเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านมั่นคงชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร”
- 5) โครงการ “แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการเครือข่ายองค์กรชุมชนเขตบางเขน”
- 6) โครงการ “แนวทางการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมโดยเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว”

ทั้งนี้ โครงการทั้ง 6 ได้สำเร็จลุล่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และผลจากข้อค้นพบจากการทำงานวิจัยชุมชนบางบัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมของนักวิจัยที่เป็นชาวบ้านของชุมชนบางบัว อันได้แก่ ตัวนักวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้จากกระบวนการวิจัยไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาชุมชนโดยชุมชนเอง งานวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่มีการนำผลการวิจัยไปบริหารจัดการชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพหรือสอดคล้องกับบริบทของชุมชนมากขึ้น เช่น การปรับปรุงระบบสวัสดิการของชุมชน หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ต่อการจัดการขยะของชุมชน เป็นต้น ในส่วนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญต่อการทำงานวิจัยชุมชน ได้เปลี่ยนบทบาทตัวเองจากการให้ความรู้แก่ชุมชนกลับเป็นผู้ที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน และความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการคิด วิเคราะห์ โดยชุมชน นักวิจัยอาจารย์เป็นเพียงผู้หนุนเสริม

อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านโครงการแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริกในปีงบประมาณ 2559 ซึ่งทำให้เกิดข้อค้นพบต่อระบบและกลไกการขับเคลื่อนและหนุนเสริมการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการส่งเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก กล่าวคือ มีคณาจารย์เพียงส่วนน้อยที่เข้าใจในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แต่คณาจารย์ส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัย ยังไม่มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้การวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ที่จะต้องผลักดันให้ทีมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามความถนัดในสาขาวิชาของอาจารย์เพื่อร่วมแก้ปัญหาของชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งงบประมาณของมหาวิทยาลัยมีจำกัดในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นดังกล่าว นอกจากนี้ การทำงานด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เข้าสู่ระบบและโครงสร้างของมหาวิทยาลัย แต่ยังมีปัจจัยและเงื่อนไขหลายประการที่เป็นปัญหา เช่น คณาจารย์ยังมีทัศนคติต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่าเป็นงานที่ยากและต้องใช้เวลาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเป็นเวลานาน ทำให้ส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ธุรานและเป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนในบางรายวิชา แต่ด้วยโอกาสในเชิงนโยบายปัจจุบันที่เอื้อต่อการผลักดันงานลักษณะนี้มีมากขึ้น เช่น การประกันคุณภาพการศึกษาของ สกอ. และ สมศ. ที่ให้ความสำคัญกับงานด้านชุมชนโดยเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สำคัญ ซึ่งมหาวิทยาลัยเกริกมีนโยบายการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชุมชนในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัย ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยในมาตรการสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวกับชุมชนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ประกอบกับรูปธรรมงานลักษณะดังกล่าวยังมีจำนวนน้อย ดังนั้น การสร้างรูปธรรมและการสนับสนุนงานให้เกิดความต่อเนื่องจึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการผลักดันเพื่อสร้างการ

เปลี่ยนแปลงในเชิงระบบและโครงสร้างของมหาวิทยาลัยที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดพันธกิจด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เข้มแข็งต่อไป

การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกโดยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย ได้มุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่เป้าหมายและการสร้างรูปธรรมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อให้การพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกับชุมชนเกิดการเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนต่อการแก้ปัญหาของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ประกอบกับทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้ การขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริกที่มีการทำงานในลักษณะศูนย์ประสานงานฯ สังกัดสถาบันการศึกษา จึงมีเป้าหมายสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกริก เพื่อใช้เป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) และมีการกำหนดพื้นที่รวมทั้งประเด็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับสถานะและหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเกริกที่ชัดเจนขึ้น โดยมีขอบเขตพื้นที่ที่เป็นเขตบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ชุมชนในเขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่และเขตดอนเมือง โดยพื้นที่เขตบางเขนมีชุมชนบางบัวเป็นชุมชนต้นแบบในการสร้างบ้านมั่นคงโดยพลังความร่วมมือของคนในชุมชน กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ เขตสายไหมซึ่งเป็นพื้นที่ชานเมืองที่ยังคงรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชนแบบดั้งเดิม และการดำรงไว้ซึ่งพื้นที่สีเขียว สำหรับเขตหลักสี่และเขตดอนเมืองยังคงประสบปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะน้ำเน่าเสียในคูคลองที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน อีกทั้งยังมีปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเยาวชน ปัญหาผู้สูงอายุ และปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชน เป็นต้น ขอบเขตเนื้อหาในระยะแรกของการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2555 นั้นเป็นประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ภัยพิบัติ สิ่งแวดล้อม บัญชีครัวเรือนและสวัสดิการชุมชน โดยประเด็นดังกล่าวนี้สามารถดำเนินการวิจัยได้สำเร็จตามเป้าหมายและภายในเวลาที่กำหนด สามารถปิดโครงการได้อย่างสมบูรณ์และมีการถอดบทเรียนร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก ซึ่งต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2558 ได้มีการขยายขอบเขตพื้นที่และขอบเขตเนื้อหาเชิงประเด็นที่ตอบสนองต่อพันธกิจด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและปัญหาของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการทดลองนำร่องการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยใช้ระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริก (โครงการแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริก) ส่งผลให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่สายไหม 3 โครงการ ประกอบด้วย

- 1) โครงการ รูปแบบการพัฒนาและฟื้นฟูสวนเกษตรชุมชนเมือง โดยความร่วมมือของชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร
- 2) โครงการ แนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินธรณีสงฆ์ของชุมชนอย่างมั่นคงในเขตสายไหม
- 3) โครงการ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยความร่วมมือของชุมชนเขตสายไหม

ภายใต้การหนุนเสริมของมหาวิทยาลัยเกริก ตามกรอบปีงบประมาณ 2560 ที่กำหนดขึ้นตามแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริก เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และให้ความสำคัญกับการปรับรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำการวิจัยมาเป็นฐานการเรียนการสอน (Research Based Learning) อีกทั้งการดำเนินงานอีกประการหนึ่งคือ การพัฒนานักวิจัยในมหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยใน ปี พ.ศ. 2560 ทีมผู้ประสานงานการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพัฒนาโครงการวิจัยกับคณาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อเปิดพื้นที่ในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่เขตหลักสี่ ซึ่งได้ลงนามทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว จำนวน 3 โครงการ ประกอบด้วย

- 1) โครงการ “รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่”
- 2) โครงการ “การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยความร่วมมือของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”
- 3) โครงการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”

ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2561 ทีมผู้ประสานงานการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพูดคุยกับชาวชุมชนในเขตพื้นที่ดอนเมืองเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย ซึ่งจากการระดมความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกชุมชนในเขตดอนเมือง อันประกอบด้วยชุมชนโกสุมรวมใจ 3 ชุมชนสะพานปูนและชุมชนบูรพา 18 พบว่า ปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไขและบทเรียนจากการดำเนินงานของชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และต้องการให้ชุมชนอื่นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีประเด็นประกอบด้วย

- 1) การดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสวัสดิการและการดูแลสุขภาพของชุมชนโกสมรวมิ 3
- 2) การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำบัญชี กิจกรรมของชุมชน และการบริหารงานของชุมชนของชุมชนบูรพา 18
- 3) การถอดบทเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่ดำเนินการได้สำเร็จจนได้รับรางวัลชนะเลิศของกรุงเทพมหานครของชุมชนสะพานปูน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาโจทย์งานวิจัย ในปี พ.ศ.2561 ยังได้ให้ความสำคัญกับการสร้างโจทย์งานวิจัยที่ตอบสนองการแก้ปัญหาของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโจทย์งานวิจัยในระยะต่อไปของพื้นที่เป้าหมายจะเน้นโจทย์งานวิจัยเชิงประเด็นเพื่อพัฒนาระบบการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมชุมชนในเขตเมืองต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ดี บทเรียนที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการทำงานที่ผ่านมา คือ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยจากภาคส่วนต่างๆ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่ องค์การภาคเอกชน องค์การชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยดังกล่าว โดยในต้นปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก โหนดสุวรรณภูมิ และโครงการแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมจัดอบรมเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อหนุนเสริมนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริกและมหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่สนใจ ซึ่งนับเป็นภารกิจต่อเนื่องที่จะต้องผลักดันให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริกและมหาวิทยาลัยอื่นๆ อย่างกว้างขวางต่อไป

จากการดำเนินงานที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานไว้ ดังนี้

- 1) เป้าหมายการดำเนินงาน ได้แก่
  - 1.1) สร้างพื้นที่รูปธรรมของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ของคณาจารย์ นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
  - 1.2) เพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของคณาจารย์และชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมาย
  - 1.3) พัฒนาเป็นศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริก

2) ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ได้แก่

2.1) การศึกษาและพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริก ให้สามารถเป็นศูนย์ประสานงานฯ เชิงเครือข่ายของสถาบันการศึกษา และค้นหาแนวทางการหนุนเสริม “นักวิจัยชุมชน” ในเครือข่าย ทำวิจัยและพัฒนาระบบวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคมท้องถิ่นหรือ ชุมชนและภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.1.1) การพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังคงเป้าหมายเพื่อสร้างพื้นที่รูปธรรมให้เป็นแหล่ง เรียนรู้สำหรับหน่วยงาน สถาบันการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นพื้นที่กรุงเทพมหานคร ใน เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

2.1.2) การศึกษาและพัฒนาระบบและกลไก เครื่องมือ หรือกระบวนการในการติดตาม สนับสนุนโครงการวิจัยให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นหน่วยการ เรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตเมืองต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 แนวทางการหนุนเสริม “นักวิจัยชุมชน” ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ควรเป็นอย่างไร

1.2.2 รูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ควร เป็นอย่างไร

1.2.3 การเพิ่มประสิทธิภาพในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ควรเป็น อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อพัฒนาให้เกิดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุน โครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1.3.2 เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัย ชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

1.3.3 เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อ เป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต

1.3.4 เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ มหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบและกลไก หมายถึง ระบบการทำงานด้านการสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก ที่ประกอบด้วยระบบย่อยๆ หลายระบบรวมกันและทำงานร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์หรือวัตถุประสงค์ร่วมกันหรืออย่างเดียวกัน เช่น ระบบการสนับสนุน ระบบดำเนินการวิจัย เป็นต้น

หน่วยวิจัยต้นแบบเพื่อชุมชน หมายถึง หน่วยงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก ที่ได้มีการนำเครื่องมือการวิจัยแบบ CBR มาใช้ในการดำเนินงานวิจัยชุมชน เกิดเป็นหน่วยวิจัยที่มีการดำเนินงานสนับสนุนให้นักวิชาการและชุมชนสามารถทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนได้

1.5 พื้นที่ดำเนินการวิจัย

พื้นที่เป้าหมายเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ในการทำงานของมหาวิทยาลัยเกริก เป็นพื้นที่ในเขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ หากมีงานวิจัยเชิงประเด็นที่ต้องใช้พื้นที่ศึกษาของชุมชนเมือง อาจจะขยายพื้นที่เชิงประเด็นมากกว่า 4 พื้นที่เดิม

1.6 ระยะเวลาดำเนินการ

15 เดือน (1 กุมภาพันธ์ 2561 – 30 เมษายน 2562)

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Output)

ผลเชิงวิจัย

1.7.1 ได้องค์ความรู้ในการสร้างพื้นที่รูปธรรมหรือโครงการต้นแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองพื้นที่เป้าหมาย

1.7.2 ได้องค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยเกริก

1.7.3 ได้องค์ความรู้ในการติดตามหนุนเสริมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและแนวทางการหนุนเสริมนักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริกและนักวิจัยชุมชนในเครือข่ายทำงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพภายใต้โครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยเฉพาะความรู้และบทเรียนด้านวิถีวิทยาในการทำงานกับชุมชนในเขตเมือง

1.7.4 ได้องค์ความรู้และบทเรียนด้านการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบชุดโครงการกรณี ชุด MOU ระหว่าง มหาวิทยาลัยเกริก กับ สกว. ทั้งในส่วนองวิธีการที่ดี จุดอ่อน และจุดแข็ง

1.7.5 ได้บทความการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย (Research Exploitation : RE) ของโครงการ อย่างน้อย 3 เรื่อง (1 เรื่องต่อ 1 โครงการ)

1.7.5 การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือ Research Utilization (RU) จากโครงการวิจัยอย่างน้อย 3 เรื่อง

ผลเชิงพัฒนา

1.7.6 เกิดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ดำเนินการ จำนวน 3 โครงการ และข้อเสนอโครงการเพื่อเตรียมเสนอพิจารณารับการสนับสนุนทุนวิจัยปิดไป จำนวน 4 โครงการ (โครงการ CBR 3 โครงการ และ 1 โครงการประสานงานฯ)

1.7.7 เกิดแหล่งเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 2 แห่ง สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ของคณาจารย์ นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

1.7.8 เกิดเครือข่ายนักวิชาการและสถาบันการศึกษาที่ทำงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1.7.9 เกิดกลไกสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยเกริกและเครือข่ายสถาบันการศึกษา เพื่อหนุนเสริมนักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริกทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในลักษณะการทำวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม ท้องถิ่นหรือชุมชน และภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ทีมวิจัยมุ่งศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ซึ่งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเชิงระบบ (System Concept)
- 2.2 การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)
- 2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วม
- 2.4 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)
- 2.5 แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research)
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเชิงระบบ (System Concept)

2.1.1 ความหมายเชิงระบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ คำว่า ระบบ หมายถึง กลุ่มของสิ่งซึ่งมีลักษณะประสานเข้าเป็นสิ่งเดียวกันตามหลักแห่งความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันด้วยระเบียบของธรรมชาติหรือหลักเหตุผลทางวิชาการ เช่น ระบบประสาท ระบบทางเดินทางอาหาร ระบบจักรวาล (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 979) ส่วนพจนานุกรมของอ็อกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามของคำว่า ระบบ หมายถึง ชุดของสิ่งที่เกี่ยวข้องกันหรือ ส่วนประกอบทั้งหมดรวมกันซับซ้อน มีลักษณะเป็นชุดของสิ่งทำงานร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของกลไกหรือเครือข่ายที่เชื่อมต่อกัน เช่น ระบบทางรถไฟของรัฐ ระบบท่อน้ำ ในทางสรีรวิทยาจะหมายถึง อวัยวะที่ประกอบกันหรือทำหน้าที่ร่วมกัน เช่น ระบบการย่อยอาหาร หรืออาจหมายถึงร่างกายโดยรวมของมนุษย์หรือสัตว์ (Oxford University Press, 2014)

ส่วนการคิดเชิงระบบ (System Thinking) นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

Barry Richmond (1976) ได้ให้นิยาม “การคิดเชิงระบบ” ว่าเป็นศิลปะและวิทยาศาสตร์ของการอ้างอิงที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับลักษณะการทำงานโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ส่วน วิกรณ์ รัชชปวงชน (2550) ได้ให้ความหมายการคิดเชิงระบบในลักษณะแคบว่าเป็นการคิดอย่างมีเหตุมีผลในการจัดระเบียบข้อมูลหรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ให้มีระเบียบหรือกระบวนการที่ชัดเจน และ พรพรรณ ภูมิฏ (อ้างถึงใน ช่อทิพย์ บรมธนรัตน์, 2558) กล่าวว่า การคิดเชิงระบบ หมายถึง การคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มองภาพรวมที่เป็นระบบและมีส่วนประกอบย่อยๆโดยอาศัยการคิดในรูปแบบโดยตรงและโดยทางอ้อม รวมถึง ช่อทิพย์ บรมธนรัตน์ (2558) ได้ให้ความหมายของการคิดเชิง

ระบบ ว่าหมายถึงการคิดที่มีความเข้าใจเชื่อมโยง มีความเชื่อในทฤษฎีระบบเป็นพื้นฐานในสมอง คนปกติมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบในสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกที่สอดคล้องกับทฤษฎีระบบอยู่แล้ว เพียงแต่ความสามารถในการทำดีในระดับของความเข้มข้นของระบบแตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังได้มีการกล่าวถึงการคิดเชิงระบบโดยทางอ้อม คือการคิดที่เป็นพฤติกรรมที่สมองกระทำกับวัตถุความคิด (Object of thinking) ซึ่งเรียกว่า มโนคติ (Concept) มโนคติของคนเราอาจมีหลายมิติ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการคิดเองจากโลกแห่งความเป็นจริงหรือจินตนาการจากโลกมายาก็ได้ การคิดเชิงระบบโดยอาศัยพื้นฐานแห่งการคิด เช่น การวิเคราะห์ การอุปมาอุปมัย การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การประเมินค่า รวมถึงการคิดเชิงระบบโดยทางตรง คือ การคิดที่มุ่งกระทำโดยตรงที่มีเป้าหมายกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่จำแนกรูปแบบการคิดตามพื้นฐานของมนุษย์ แต่แยกรูปแบบการคิดโดยมุ่งที่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ โดยจำแนกออกเป็น 3 แบบ คือ

2.1.1.1 การคิดเพื่อรู้เข้าใจหน่วยระบบ

2.1.1.2 การคิดเพื่อวิเคราะห์และประเมินหน่วยระบบ

2.1.1.3 การคิดเพื่อออกแบบและก่อตั้งหน่วยระบบ

2.1.2 ลักษณะของการคิดเชิงระบบ

วิกรม รัชชูปวงชน (2550) ได้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะของการคิดเชิงระบบที่สำคัญมี 6 ประการ ดังนี้

2.1.2.1 การคิดอย่างมีหลัก (Principles) เป็นการคิดที่มีสิ่งยึดเหนี่ยวหรือสาระสำคัญที่มั่นคง อันเป็นหัวใจสำคัญในการคิดทุกสิ่งทุกอย่างทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

(1) หลักธรรมชาติ อันเป็นหลักที่ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้สามารถดำรงอยู่ได้ สรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนอยู่ภายใต้หลักธรรมชาติทั้งสิ้น

(2) หลักการทั่วไป เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์โลกและเป็นสัตว์สังคมที่มีปัญญาจึงไม่อาจดำรงอยู่ภายใต้หลักธรรมชาติอย่างเดียว แต่ต้องใช้หลักการทั่วไปในการดำรงชีวิตร่วมกันด้วย

(3) หลักวิชาเฉพาะ ด้วยเหตุที่สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ สังคมมนุษย์จึงจำเป็นต้องใช้หลักการเฉพาะเพื่อให้สามารถตอบสนองสังคมที่ความหลากหลายและซับซ้อนดังกล่าวได้

2.1.2.2 การคิดอย่างมีเหตุผล (Rational) เป็นการคิดถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Cause and effect) ซึ่งอธิบายได้ว่าผลที่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุ ผลจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ โดยปราศจากเหตุไม่ได้ ผลในเชิงวิทยาศาสตร์ไม่ได้มีแต่เหตุเดียวผลเดียวเท่านั้น แต่มีเหตุผลในลักษณะต่างๆ ทั้งนี้เหตุเดียวเกิดผลหลายอย่าง หมายถึง จะต้องมียุเหตุเพียงเหตุเดียว ที่ทำให้เกิดผลหลายอย่างในทันทีทันใดหรือในระยะเวลากระชั้นชิด หรือในกรณีที่มีเหตุหลายอย่างเกิดผลเดียว หมายความว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้นอาจมาจากเหตุหลาย

เหตุ ซึ่งมีการสะสมกันจนมีน้ำหนักทำให้เกิดผลขึ้นมา หากมีเหตุเดียวหรือเกิดเหตุไม่ครบ ผลสุดท้ายก็จะไม่เกิดขึ้น ส่วนในกรณีต่างเหตุเกิดผลเดียว หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นเหมือนกันนั้นอาจไม่ได้เกิดจาก เหตุเดียว หรือเกิดเหตุไม่ครบ ซึ่งผลสุดท้ายอาจไม่เกิดขึ้น นอกจากนั้น ในกรณีเหตุเดียวเกิดต่างผล หมายความว่า เหตุที่เกิดขึ้นเหมือนกันนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดผลเหมือนกันเสมอไป ผลที่เกิดขึ้นจะมีความแตกต่าง หลากหลายก็เป็นไปได้ และในกรณีที่มีเหตุผลต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ หมายความว่า เหตุเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด และ ผลกลายเป็นเหตุ ทำให้เกิดผลต่อเนื่องกันเป็นลักษณะลูกโซ่ ส่วนเหตุผลในเชิงตรรกวิทยา (Logical Reasoning) หมายถึง เหตุผลที่ความสมเหตุสมผล หรือพิจารณาจากความเป็นไปได้ และมาน้อยเพียงใด นั้นต้องดูที่เหตุปัจจัยอันเป็นเงื่อนไข หากมีความสอดคล้องกันก็สามารถพิจารณาความเป็นไปได้ในทาง ตรรกวิทยา ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การพิจารณาปัจจัยเงื่อนไข การตั้งสมมติฐาน การตรวจสอบสมมติฐาน กับเงื่อนไข หากสอดคล้องกันถือว่ามีความเป็นไปได้ หากขัดแย้งกันถือว่าเป็นไปไม่ได้ การตรวจสอบ ทบทวนและสรุปความเป็นไปได้

ในกรณีเหตุผลในเชิงกลยุทธ์ (Strategic Reasoning) หมายถึงเหตุผลที่ใช้อธิบาย ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีที่จะเอาชนะข้อจำกัด หรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เหตุผลในเชิงกลยุทธ์เป็นเหตุผลที่ต้องอาศัย สมมติฐาน ซึ่งจะเป็นไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรในอนาคตหรือเป็นเหตุผลที่แฝงเจตจำนงเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายในภายหน้า ส่วนผลแบ่งออกเป็นประเภทผลโดยตรง (Direct Effect) เป็นผลที่เกิดขึ้นจากเหตุ โดยเฉพาะหรือเป็นผลที่เกิดขึ้นตามที่ประสงค์ นั่นคือทำสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้น หรือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ส่วน ประเภทผลข้างเคียง (Side Effect) คือผลแทรกซ้อนที่เกิดจากเหตุซึ่งอาจเป็นลบหรือบวกก็ได้ อีกประเภท หนึ่งคือผลโดยอ้อม (Indirect Effect) อันหมายถึงผลกระทบที่เป็นต่อเนื่องมาจากผลอีกทอดหนึ่งหรือ หลายๆ ทอด ผลโดยอ้อมอาจเกิดขึ้นในระยะเวลากระชั้นชิดหรือระยะเวลายาวนานต่อเนื่องก็ได้ ส่วนการ คิดอย่างจัดระเบียบ (Regulative) ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของระบบ หากไม่มีการจัดระเบียบ ระบบก็ไม่ เกิดขึ้น การคิดดังกล่าวอาจใช้วิธีการจัดกลุ่ม การจัดหมวดหมู่ การจัดประเภท การจัดชนิด การจัดแบ่ง แผนก การจัดลำดับขั้น การจัดลำดับก่อนหลัง การจัดอันดับ การจัดระเบียบดังกล่าวต้องอาศัยเครื่องมือ เพื่อให้การจัดระเบียบเป็นไปอย่างมีระบบ

2.1.2.3 การคิดอย่างมีรูปแบบ (Mental Model) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากการรับรู้ และประสบการณ์ในชีวิต เรามองโลกผ่าน รูปแบบทางความคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งในการ จัดระบบความคิด

2.1.2.4 การคิดอย่างมีกรอบ (Frame) การคิดเชิงระบบต้องมีกรอบเสมอ ขาดกรอบขาด ความชัดเจน องค์ประกอบทั้งหลายจะกระจัดกระจายจนไม่เป็นระบบ

2.1.2.5 การคิดอย่างมีวัตถุประสงค์ (Objectives) ทุกระบบต้องมีวัตถุประสงค์เสมอ แม้แต่ระบบของวัตถุที่ไม่มีชีวิตก็มีวัตถุประสงค์ในการดำรงอยู่อย่างเป็นระบบ

2.1.3 เทคนิคของการคิดเชิงระบบ วิกรณ์ รักษ์ปวงชน (2550) กล่าวถึงการคิดเชิงระบบว่ามีเทคนิคสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1) การคิดอย่างมีการจัดความสัมพันธ์ หมายความว่าทุกระบบย่อมมีความสัมพันธ์ภายในระบบนั้นๆ โดยพื้นฐานแล้วความสัมพันธ์มี 2 ประเภท คือความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Rational Relation) เป็นการให้คำตอบว่า ทำไม องค์ประกอบมาอยู่รวมกัน อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล ควรทำความเข้าใจแบบการใช้เหตุผล และความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ (Functional Relation) เป็นการให้คำตอบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของระบบที่มาอยู่รวมกันนั้น แต่ละส่วนทำหน้าที่อะไรและทำอะไร จึงอยู่ด้วยกันอย่างเป็นระบบได้

2) การคิดอย่างมีแบบแผน (Formative) ระบบจะดำรงอยู่ได้ต้องอยู่ด้วยกันอย่างมีแบบแผน เพราะฉะนั้นการคิดเชิงระบบจึงต้องคิดอย่างมีแบบแผน นั่นคือ ต้องมีกรอบ โครงรูป โครงสร้าง โครงร่าง แบบจำลอง รูปแบบ องค์ประกอบ แผนที่ หลักเกณฑ์ หรือมาตรฐาน

3) การคิดอย่างเป็นกระบวนการ (Processing) แบ่งออกเป็น คิดเป็นขั้นตอน (Step) อันเป็นพื้นฐานการคิดอย่างเป็นกระบวนการ หรือการคิดอย่างต่อเนื่อง (Continuous) นี้ทำให้กระบวนการเคลื่อนต่อไปได้ หรือ คิดให้ตลอด (Break Through) เป็นการคิดตั้งแต่ต้นจนจบ จะทำให้กระบวนการนั้นเคลื่อนไปอย่างครบถ้วน การคิดอย่างเป็นกระบวนการนี้เป็นพื้นฐานของการทำงานในทุกกิจกรรม ฉะนั้นกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีขั้นตอนในการคิด วางแผน ลงมือปฏิบัติและประเมินผล

4) การคิดอย่างเป็นวง (circle) แบ่งออกเป็น การคิดแบบวงจร (Cycle) เป็นการคิดที่มีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องกันไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และการคิดแบบวงจรป้อนกลับ (Feedback Loop) เป็นการคิดที่เป็นวงหมุนย้อนกลับ ไม่ใช่คิดแบบเส้นตรง

แนวทางการนำความคิดเชิงระบบไปใช้ในการปฏิบัติงาน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจน กำหนดงานที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วน กำหนดกระบวนการทำงานในแต่ละงานทั้งในส่วนระบบใหญ่และระบบย่อย วิเคราะห์ระบบการทำงานและตัดสินใจเลือกวิธีการทำงานให้เหมาะสม และสุดท้ายประเมินผลทั้งระบบและปรับปรุงแก้ไข

2.2 การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)

2.2.1 ความหมายการวิเคราะห์ระบบ

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 84-85) กล่าวถึงการวิเคราะห์ระบบว่า หากได้ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์ระบบทำให้เราทราบว่าปัญหานั้นจะมาจากส่วนใดของระบบ มีความเกี่ยวพันกันหรือไม่ อย่างไร ข้อมูลย้อนกลับจะทำให้เราทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จุดใดที่ต้องต้องแก้ไขปรับปรุงซึ่งจะต้องแก้เป็นระบบ นอกจากนั้นการวิเคราะห์ระบบเป็นขั้นแรกของการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อให้ระบบการดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพราะการพัฒนาคือการปรับปรุง

งานเพื่อให้ปัญหาสิ้นสุดลงหรือลดลงตามทรัพยากรที่มีอยู่ ให้โครงสร้างและองค์ประกอบต่างๆ ในระบบเกิดความสมดุลจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ระบบ

จิน เอช บัลเลนไทน์ (อ้างใน ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534 : 135 - 136) ได้เสนอการวิเคราะห์เชิงระบบเพื่อใช้วิเคราะห์ระบบใหญ่เช่นสังคมและระบบย่อยเช่น สถาบันการศึกษา ระบบใดระบบหนึ่งที่ตั้งอยู่จะประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ โดยระบบย่อยนั้นต่างมีรายละเอียดสัมพันธ์ภาพของระบบ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นระบบใหญ่ โดยปกติระบบย่อย (Subsystem) ต่างมีหน้าที่ในส่วนของตนตามความถนัด และเมื่อประสบปัญหาในการปรับตัว (adaptation) การแสวงหาวิถีทางบรรลุวัตถุประสงค์ (goal attainment) การประสานระบบและกลไกต่าง ๆ ให้กลมกลืนกันหรือบูรณาการ (integration) โดยเห็นว่าประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ 4 ระดับ คือ

1) ระดับบุคคล (the individual level) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นโดยหรือมุ่งไปสู่บุคคลที่มีบทบาทต่าง ๆ ภายในระบบ ในที่นี้หมายถึงนักวิจัยอาจารย์และทีมวิจัยชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนที่นักวิจัยอาจารย์เข้าไปร่วมทำวิจัย ทั้งในเขตพื้นที่สายไหม และหลักสี่ที่เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 6 โครงการ รวมถึงนักวิจัยในโครงการใหม่ในปีงบประมาณ 2562 อีก 3 โครงการ ในพื้นที่เขตดอนเมือง

2) ระดับองค์กร (the organization level) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรในด้านต่างๆ เช่น ในที่นี้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในมหาวิทยาลัยเกริก อาจเป็นด้านนโยบาย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบทบาทของมหาวิทยาลัย การนำรูปแบบหลักสูตรรวมถึงการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน การบริการวิชาการแก่สังคมในด้านการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือด้านการบริหารจัดการระบบและกลไกเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย ให้สามารถพัฒนาโจทย์ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

3) ระดับสถาบันหรือสังคม (the institutional or societal level) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบใหญ่ ซึ่งโดยปกติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในสถาบันและโครงสร้างทางการเมืองของประเทศ ก็ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายด้านการดำเนินงานด้านการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ

4) ระดับวัฒนธรรม (the cultural level) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทัศนคติและ ค่านิยมของสังคม ส่วนนี้เป็นส่วนที่เปลี่ยนแปลงได้ช้าที่สุดลำห้หลังนวัตกรรมทางเทคโนโลยี

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์ระบบ คือ ขั้นตอนค้นหาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบที่จะพัฒนา ค้นหาปัญหาจากระบบงาน และวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงระบบงานให้ดีขึ้นเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลจากงานเดิมให้ดีขึ้นได้อย่างไร นอกจากนั้นการวิเคราะห์ยังต้องทำการศึกษาความต้องการของระบบงานใหม่ที่จะได้รับการพัฒนาในอนาคต ต้องการให้ระบบงานใหม่ในภาพรวมทำงานอะไรได้บ้าง ประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์ระบบ คือ หา

ปัญหา เสนอแนวทางปรับปรุงหรือแนวทางการแก้ปัญหาและบอกทิศทางการพัฒนาระบบงานใหม่ว่าควรพัฒนาระบบงานใหม่อะไรบ้าง

ดังนั้น มหาวิทยาลัยเกริกจึงเปรียบเสมือนระบบย่อย ซึ่งทำหน้าที่สร้างที่มนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านที่มีความรู้ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาชุมชนหรือสังคมของตนเองโดยใช้กระบวนการวิจัย โดยการสร้างนักวิจัยชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์กับบริบทหรือสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระบบ สามารถประสานระบบย่อย ๆ และผสมกลมกลืนเข้ากันในระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี คณาจารย์ หรือนักวิจัยในมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ส่งเสริมและช่วยเหลือให้สมาชิกในชุมชนมีความสามารถในการทำวิจัยตามที่ต้องการ โดยการออกแบบนโยบาย ภาระการทำงาน การวิจัย รูปแบบและกระบวนการเรียนการสอน การจัดอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการวิจัย ห้องเรียนบรรยากาศและวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย การวิเคราะห์ระบบการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาระบบการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นของคณาจารย์ และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก

2.3 แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ เพื่อให้เกิดผลจากการพัฒนาเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด ซึ่งในส่วนนี้ได้พิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนไว้แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้งาน และมิติในการทำงานในด้านการพัฒนาหรืออื่นๆ ที่แตกต่างกัน ดังเช่น ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2544 : 135) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม

ในขณะที่ Paulo Freire (1972) นักวิชาการชาวบราซิลผู้มีชื่อเสียง ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญสูงสุดของงานพัฒนาก็คือ จะต้องไม่ปฏิบัติต่อประชาชนในฐานะของผู้ถูกกระทำ (Objects) แบบที่ผ่านๆ มา หากแต่จะต้องให้ประชาชนเป็นผู้รู้และเป็นผู้กระทำที่กระตือรือร้น ซึ่งจะทำให้พวกเขากลายเป็นองค์ประธาน (Subjects) ในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง ในทางตรงข้ามหากประชาชนกลายเป็นผู้ถูกพัฒนา (โดยการหยิบบ่มในอย่างเมตตาจากเจ้าหน้าที่รัฐ) ประชาชนก็จะมีฐานะ เป็นผู้ถูกกระทำอันบ่มเพาะให้เกิดนิสัยของผู้แบมือขอ มองตนเองเป็นผู้อ่อนแอที่ไม่สามารถเติบโตไล่ตามคนอื่นได้ทัน ไม่มีวันช่วยเหลือตัวเองได้ ขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าคิด ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแหวกแนว ตกอยู่ในสภาวะถูก

กดขี่และถูกกดทอนลงสู่วัฒนธรรมแห่งการปิดปากเงียบ (Culture of silence) อย่างถอนตัวไม่ขึ้น ในแง่นี้ พวกเขาจะไม่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นมนุษย์ของตนเองได้ ในทางตรงข้ามหากให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามีศักดิ์ศรีแล้ว ประชาชนก็จะกลายเป็นองค์ประธานแห่งความรู้และการกระทำที่กระตือรือร้น พวกเขาจะเริ่มเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างจริงจังและเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ของตนเองด้วยมือทั้งสองของพวกเขาเอง โดยการจัดการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น ข้อควรคำนึงที่สำคัญประการหนึ่งคือการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องดำเนินตามขั้นตอนที่มีความยืดหยุ่นสูงและหากประชาชนมีองค์การที่เป็นอิสระอยู่แล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนควรดำเนินการโดยผ่านองค์กรดังกล่าว เนื่องจากชาวบ้านในฐานะของปัจเจกมักจะเป็นผู้ไร้อำนาจ ดังนั้น การระดมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะปัจเจกชนจึงย่อมยากที่จะทำให้การมีส่วนร่วมดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถมีส่วนร่วมได้ในหลาย ๆ ขั้นตอน เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกันนโยบายไปปฏิบัติ ร่วมระดมทรัพยากร ร่วมแบ่งปันประโยชน์ ร่วมติดตามผล และร่วมประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย เป็นต้น อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐและการพัฒนาได้เพิ่มความสำคัญมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นสิ่งที่รัฐไม่สามารถปฏิเสธได้อีกต่อไป ทั้งนี้มีสาเหตุดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาเศรษฐกิจและการเพิ่มประชากรที่ผ่านมาได้ทำให้สังคมมีความซับซ้อนอย่างมาก รัฐจึงต้องจัดหาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต แต่การก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่เหล่านี้มักก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อประชาชนจำนวนมาก ซึ่งหากประชาชนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมก็อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งทางสังคมอย่างรุนแรงได้ (สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ม.ป.ป. : 2)

2) เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ได้ก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องเพื่อให้มีการปฏิรูปการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2540 : 1-4 ; เกษียร เตชะพีระ, 2542 : 228) ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ดังจะเห็นว่าประชาชนในปัจจุบันมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นในการแสดงความคิดเห็นและการจัดตั้งองค์กร ประกอบกับเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันที่รวดเร็วและไร้พรมแดน อันทำให้การวิพากษ์วิจารณ์นโยบายสาธารณะสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวางและควบคุมยาก

3) การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาอย่างมาก ส่งผลให้ทั้งรัฐบาลเองและประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เริ่มหันมาให้ความสนใจต่อปัญหาดังกล่าวเหล่านี้อย่างจริงจัง และก่อให้เกิดการเรียกร้องของประชาชนกลุ่มที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2538 : 39) เพื่อจะได้เป็นกลไกในการตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐอีกด้วย

4) การพัฒนาระบบการศึกษา การเติบโตของชนชั้นกลาง และการขยายตัวของระบบสื่อสารมวลชนที่ผ่านมาได้เสริมสร้างให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น กลุ่มคนดังกล่าวมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรที่หลากหลายและมีความกระตือรือร้นทางการเมืองสูง โดยมีความพยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ

5) อิทธิพลขององค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากธนาคารโลก และองค์กรการเงินระหว่างประเทศ (สถาบันสันติศึกษา, ม.ป.ป. : 6-11) ที่พยายามผลักดันให้ประเทศสมาชิกได้หันมายุติมั่นในแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) และการสร้างระบอบ "ธรรมาภิบาล" (Good Governance อ้างจาก บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542) โดยถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทั้งต่อการพัฒนาแบบยั่งยืนและการสร้างธรรมาภิบาล ด้วยเหตุผลดังกล่าวธนาคารโลกจึงได้พยายามส่งเสริมให้ประเทศลูกหนี้ได้จัดการโครงการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามแต่เงื่อนไขของแต่ละแห่งที่จะเอื้ออำนวย

2.3.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน Creighton (2005 : 89) สามารถจำแนกออกเป็น 6 ระดับ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ระดับ รูปแบบ/วิธีการและลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วม

ระดับของการมีส่วนร่วม	รูปแบบ/วิธีการของการมีส่วนร่วม	ลักษณะสำคัญ
1. ร่วมรับทราบข้อมูล	แถลงข่าว แผ่นพับ จดหมายข่าว วีดิทัศน์ การยื่นจดหมาย บอร์ด บรรยาย อภิปราย หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สัมภาษณ์ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำร้องเรียน ประชุม ทักษะศึกษา/เยี่ยมชมโครงการ	เป็นการให้ข้อมูล ให้ความรู้ ธารรงค์
2. ร่วมรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน	สัมมนา กลุ่มศึกษา เสนา ร่วมประชุม จัดประชุมชาวบ้าน โพล เว็บไซต์ สายด่วน สายตรง ตู้ไปรษณีย์รับฟังความคิดเห็น	ชาวบ้านให้ข้อมูล ธารรงค์ และแสดงความคิดเห็นได้
3. ร่วมระดมทรัพยากร	ออกแรงงาน ออกเงิน ออกวัสดุต่าง ๆ	ประชาชนในฐานะที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์ ควรเป็นผู้แบกรับต้นทุน โดยการร่วมออกเงินออกแรง

ระดับของการมีส่วนร่วม	รูปแบบ/วิธีการของการมีส่วนร่วม	ลักษณะสำคัญ
4. มีส่วนร่วมปรึกษาหารือ	คณะกรรมการปรึกษาหารือร่วมประชาพิจารณ์ Technical Hearing คณะที่ปรึกษา	ผลสรุปจากการประชุมจะนำเสนอต่อผู้มีอำนาจ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ
5. ร่วมตัดสินใจ	การเจรจาต่อรองร่วม กรรมการภาคี ที่มีอำนาจตัดสินใจ	มติของที่ประชุมมีผลผูกพันต่อการตัดสินใจ
6. ตัดสินใจเอง	การจัดการตนเอง ประชาคม	ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง

ที่มา : Creighton (2005 : 89)

1) การร่วมรับทราบข้อมูล หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและโครงการ โดยทั่วไปมักจะมีผลกระทบทางลบต่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้หน่วยงานเจ้าของโครงการจะต้องประชาสัมพันธ์โครงการ หรือแจ้งให้ประชาชนรับทราบเกี่ยวกับโครงการ

2) การร่วมรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน (การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็น) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการโดยการรับฟัง ความคิดเห็นจากประชาชน เสริมสร้างช่องทางและกระตุ้นให้ประชาชนได้ส่งข้อมูลข่าวสารของตนแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ รวมทั้งการตั้งข้อสงสัย การแสดงความคิดเห็น และการวิจารณ์เชิงลบเกี่ยวกับโครงการเพื่อให้หน่วยงานได้รับทราบ อันเป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน

3) การร่วมระดมทรัพยากร หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ หรือกิจกรรม โดยการช่วยสมทบทางด้านทรัพยากรเท่าที่ชาวบ้านจะหาได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่พวกเขา ซึ่งโดยปกติควรระดมทรัพยากรที่ชาวบ้านครอบครองอยู่แล้ว ได้แก่ การเป็นอาสาสมัครช่วยออกแรงงานในกิจกรรมของส่วนรวม การบริจาคเงิน การนำอาหารมาร่วมสมทบ และการบริจาควัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เป็นต้น

4) การมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน (หรือตัวแทนของประชาชน) ทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับโครงการเข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวข้องกับโครงการร่วมกับตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานที่รับผิดชอบในโครงการนั้น อันทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการสามารถรับทราบความคิดเห็นอันแตกต่างหลากหลาย ได้รับข้อมูลรอบด้านมากยิ่งขึ้น และในบางกรณีกิจกรรมการอภิปรายถกเถียงระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ยังสามารถนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกันสำหรับนำไปเสนอต่อเจ้าของหน่วยงานต่อไป

การมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ มีหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) เวทีสาธารณะ (Public Meeting or Public Forum) 2) การพบปะแบบไม่เป็นทางการ (Open House or Informal Meeting) 3) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่ชุมชน (Community Outreach Service) 4) การประชุมเชิง

ปฏิบัติการ (Workshop) 5) คณะที่ปรึกษา (Advisory group) และ 6) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing or Public Inquiries)

5. การมีส่วนร่วมตัดสินใจเป็นการมีส่วนร่วมในระดับสูง เนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ ได้ให้โอกาสและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อันเป็นการลด ทอนอำนาจของหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการลงในระดับ จากเดิมในอดีตที่หน่วยงานเจ้าของ โครงการตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว มาเป็นการแบ่งปันอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้วย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรมจะต้องรับฟังและปฏิบัติตามการตัดสินใจของ ประชาชน

6. การร่วมการตัดสินใจด้วยตนเอง เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุด เนื่องจากการมีส่วนร่วมในระดับก่อนหน้านี้ (คือระดับร่วมตัดสินใจ) หน่วยงานเจ้าของโครงการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในบางระดับ อันเป็นการตัดสินใจร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานเจ้าของโครงการกับประชาชน การครอบครองอำนาจในการตัดสินใจ จึงเป็นการ ครอบครองร่วมกันระหว่างสองฝ่าย แต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการยินยอมยกอำนาจตัดสินใจที่ตนเองครอบครองอยู่เดิมทั้งหมดให้แก่ประชาชน ในแง่นี้จึงทำให้ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจในการตัดสินใจแต่เพียงฝ่ายเดียว สำหรับรูปแบบของการมีส่วนร่วมในระดับการ ตัดสินใจด้วยตนเอง ได้แก่ 1) การจัดการตนเอง (Self Management) และ 2) การประชามติ (Referendum) เป็นต้น

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจด้วยตนเอง คือ 1) ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการหรือ กิจกรรมในระดับสูง 2) ทำให้ประชาชนเกิดความหวงแหน และคอยปกป้องรักษาโครงการหรือกิจกรรมให้ ดำเนินไปได้ด้วยดีอย่างต่อเนื่อง 3) ในกรณีที่ประชาชนมีความรู้ความสามารถไม่แตกต่างกันมากนัก จะทำ ให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบการทำงานระหว่างประชาชนด้วยกันเอง อันจะทำให้เกิดการ บริหารจัดการโครงการด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และ 4) การบริหารจัดการตนเอง ย่อมสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชนได้สูงกว่า

2.4 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

กระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นกระบวนการที่สำคัญในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการทำวิจัยที่มุ่งสร้าง นักวิจัยชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนเองโดยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้นแนวคิด กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2.4.1 ที่มาของแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กมล สดประเสริฐ (2540 : 8-9) ได้กล่าวถึงที่มาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่ามาจากความเชื่อที่ว่าการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเชิงประชาธิปไตย เพราะเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมต้องพัฒนาตนเองได้เพราะเกิดจากการที่คนเหล่านั้นต้องการแสวงหาความรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง กระบวนการนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วยคนที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบากและด้อยโอกาส ด้วยการวางพื้นฐานร่วมกันระหว่างหน่วยงานพัฒนาทั้งหลายกับชุมชน นอกจากนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ยังเน้นในเรื่องการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และอาศัยการยอมรับของประชาชนที่ได้สัมผัสต่อเนื้อเรื่องเป็นประสบการณ์ที่หลากหลายร่วมกัน

2.4.2 ความหมาย

กมล สดประเสริฐ (2540 : 8) กล่าวว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นการวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิมๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์จากการวิจัย”

สุภางค์ จันทวานิช (2552 : 67) กล่าวว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึงวิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม”

พันธ์ทิพย์ รามสูต (2540 : 31) กล่าวว่า “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) เป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัย กลับบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัยจนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงมือปฏิบัติ ”

นงพรรณ พิริยานุพงศ์ (2546 : 41) ได้กล่าวว่า “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนเป็นสิ่งที่ชุมชนหรือชาวบ้านร่วมรับรู้และใช้ประโยชน์ด้วย ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและกลุ่มทางแก้ปัญหา ชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจและยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้นๆ”

เอนก ชิตเกษร และ พรรณนุช ไชยปิ่นชนะ (2558) ได้กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่า “เป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะวิจัย ชุมชนและแกนนำชาวบ้าน

มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem-Learning Process)” (เอนก ชิตเกษร และ พรพรรณ ชัยปิ่นชนะ, 2561)

Kerlinger (1988) กล่าวว่า การวิจัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ความจริง ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนคำว่าเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการวิจัย และคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง

ดังนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นการวิจัยที่มุ่งให้ชาวบ้านซึ่งเดิมเป็นผู้ถูกศึกษา กลายเป็นผู้ที่กำหนดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน รวมถึงการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วย โดยชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาวิธีการแก้ไขปัญหารวมถึงเป็นผู้ตัดสินใจและยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหานั้น กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้นๆ เป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน

2.4.3 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

2.4.3.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้ที่อยู่ในชุมชนของชาวบ้าน รวมถึงการสร้างองค์ความรู้และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากชุมชนนั้นแตกต่างจากการสร้างความรู้ของนักวิชาการ

2.4.3.2 พัฒนาความสามารถและศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริม ยกย่องและพัฒนาความเชื่อมั่นในคนเหล่านั้นให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของตนเองได้

2.4.3.3 ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านและคนที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบากตลอดจนคนยากจน โดยให้สามารถได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นในระบบสังคมของตนเองและสามารถที่จะทำความเข้าใจตลอดจนนำไปใช้ได้เหมาะสม

2.4.3.4 สนใจเสียงและมุมมองของชาวบ้าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้เปิดเผยให้เห็นคำถามที่สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน

2.4.3.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและคนที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบากตลอดจนคนยากจนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี (Kerlinger, 1988)

2.4.4 ขั้นตอนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังนี้

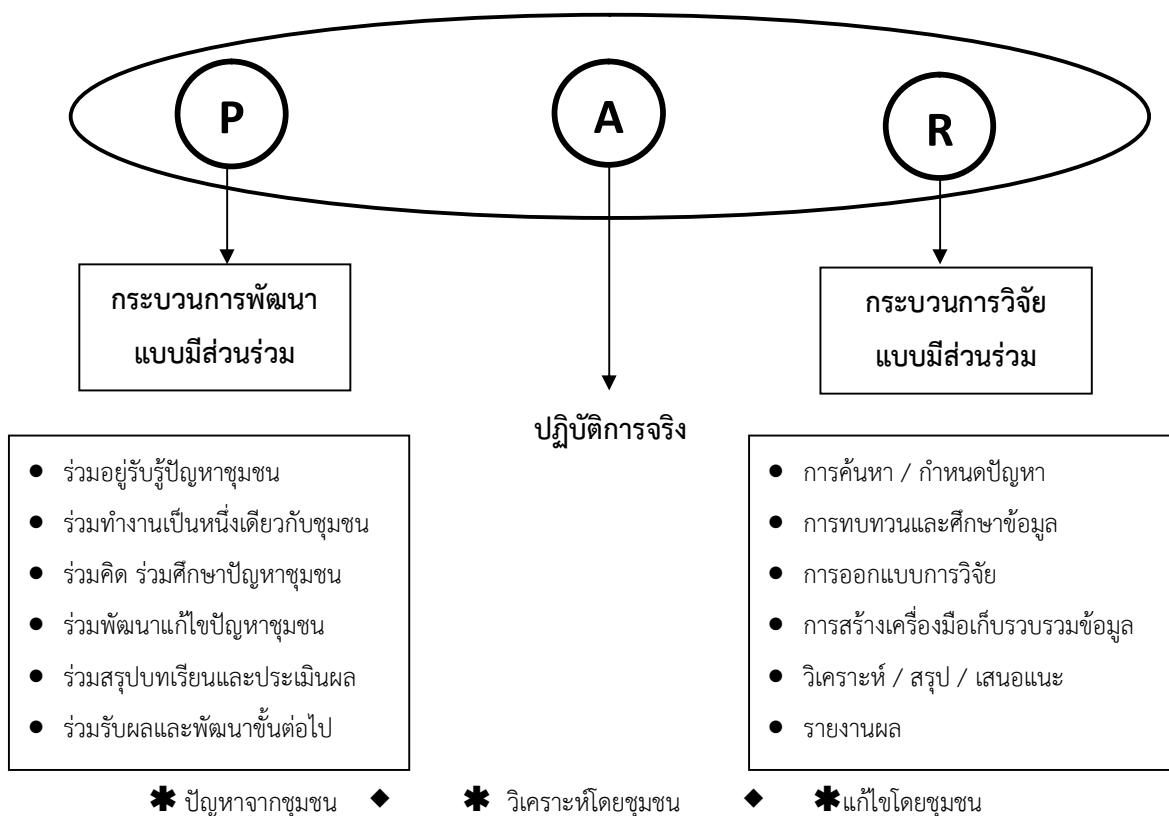
2.4.4.1 ระยะก่อนการทำการวิจัย (Pre-research Phase) มีการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การคัดเลือกและการเข้าถึงชุมชน การบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน และการแพร่แนวคิด PAR แก่ชุมชน

2.3.4.2 ระยะของการทำวิจัย (Research Phase) กิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน การฝึกอบรมนักวิจัยท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR และการกำหนดแนวทางแก้ไข การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลต่อเวทีของชุมชน

2.4.4.3 ระยะการจัดทำแผน (Planning Phase) กิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย การอบรมทีมงานวางแผนของชุมชน การกำหนดโครงการ / กิจกรรม การศึกษาความเป็นไปได้ของแผน การแสวงหางบประมาณและหน่วยงานสนับสนุน และการวางแผนเพื่อการติดตามและประเมินผล

2.4.4.4 ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase) กิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย การกำหนดทีมปฏิบัติงานอาสาสมัคร การอบรมทีมปฏิบัติงานอาสาสมัคร

2.4.4.5 ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation Phase) กิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย การกำหนดตัวชี้วัดผล การกำหนดวิธีการและขั้นตอนการประเมินผลดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ที่มา : ฉลาด จันทรสมบัติ (2561)

จากแผนภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมชี้ให้เห็นว่าปัญหามาจากชุมชนโดยผ่านการวิเคราะห์หรือร่วมแสดงความคิดเห็นโดยชุมชนและชุมชนต้องร่วมกันแก้ปัญหาซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2.5 แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน (Community Based Research)

2.5.1 แนวคิดและความหมายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน (Community Based Research)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน (2547 : 11) ได้กล่าวถึงแนวคิดของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า “มุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผนและทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบและเรียนรู้จากการทำงานวิจัยที่เป็นเชิงปฏิบัติการจริง (Action Research) เพื่อตอบคำถามหรือความสงสัยบางอย่างโดยมีการแลกเปลี่ยนว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการค้นหาข้อมูลก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการวางแผน การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่และในระหว่างลงมือทำ ก็จะมีการทบทวนความก้าวหน้า วิเคราะห์ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะ

สามารถสรุปบทเรียน เพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ทั้งหมดนี้ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้สงสัย นั่นเอง

ดวงพร รังรองจิตภูมิ (2558) ซึ่งเป็นคณะกรรมการวิจัย ได้ให้คำนิยามของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน ว่าเป็น “กระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมกันคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปคำตอบและถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงงานต่อไป”

บัญชา แก้วส่อง (2558) กล่าวถึง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research : CBR) ว่า “เป็นการวิจัยแนวใหม่ของสังคม การวิจัยแนวนี้ต้องการการมีส่วนร่วม (Participation) ของคนที่เกี่ยวข้องและมีความปรารถนาอยากจะถูกขึ้นมาหาทางเลือกทางรอดของการแก้ปัญหาของตน/ชุมชนเอง โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งแน่นอนว่าต้องมีกลไกการเกื้อหนุนให้ คนเหล่านี้ ได้ช่วยกันพัฒนา โจทย์วิจัยที่คมชัดลึก และออกแบบการหาความรู้ฐานบริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการออกแบบการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย”

สถาบันการทอ้งเทียวโดยชุมชน (2558) กล่าวว่า “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ที่คนในชุมชนสามารถกำหนดเป้าหมายที่เกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่น ซึ่งผลที่ได้รับจากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหรือวางแผนการแก้ไขปัญหาที่พบในชุมชนได้อย่างแท้จริง ปัจจุบันการวิจัยท้องถิ่นจึงเริ่มมีบทบาทสำคัญที่หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน รวมถึงชุมชนต่างๆ นำมาใช้ในการวิเคราะห์ศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้และนำมาใช้ในการแก้ปัญหา วางแผนการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยการสร้างความรู้ที่เหมาะสมผ่านกระบวนการที่คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นหลัก”

พิรัชย์ กุลชัย ได้กล่าวถึงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่าเป็น “กระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปคำตอบ และถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” (พิรัชย์ กุลชัย, 2558)

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น หมายความว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นการเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นด้วยการร่วมคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และร่วมกันค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ จากการลงมือปฏิบัติจริง (Action Research) ซึ่งทำให้คนในชุมชนที่ร่วมในกระบวนการวิจัยได้เรียนรู้ มีผลงานและมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่มาร่วมทำวิจัยได้นั้น ต้องเป็นเจ้าของปัญหา เจ้าของพื้นที่ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือพื้นที่ ต้องมีใจปรารถนาอยากจะถูกขึ้นมาค้นหาความรู้ร่วมกับคนอื่นเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนเอง ต้องร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เข้าใจตนเองว่าชุมชนเป็นใคร ชุมชนมาจากไหน ชุมชนจะไปไหน และต้องร่วมค้นหาทางเลือกผ่านกระบวนการปฏิบัติการเพื่อหาทางออกของปัญหาที่เหมาะสม (บัญชา แก้วส่อง, 2558) นอกจากนั้น บัญชา แก้วส่อง ยังชี้ให้เห็นว่า

การขับเคลื่อนการวิจัยมีกลไกที่เรียกว่าพี่เลี้ยง หรือ หน่วยประสานงาน (Node) เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การวิจัยมีคุณภาพตอบโจทย์ปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงประเด็น

2.5.2 คุณลักษณะของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

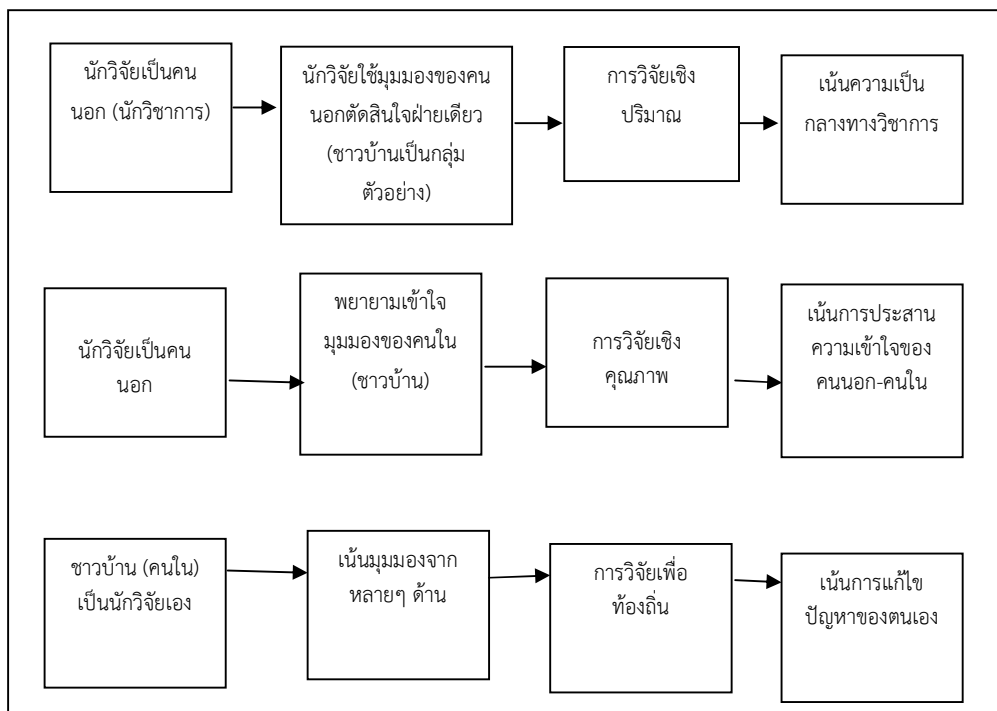
กาญจนา แก้วเทพ (2553 : 26) ได้อธิบายถึงลักษณะของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า เป้าหมายของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือ “สร้างสรรค์ปัญญา (ของคนทำวิจัย) เพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งจะเห็นได้ว่า การพัฒนาตัวนักวิจัย นับเป็นเป้าหมายหลักของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยจะต้องเป็น “ความรู้ซึ่งมีคุณค่าอยู่ที่การนำไปใช้แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่น” และได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเป้าหมายงานวิจัยแบบวิชาการกับเป้าหมายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.2 เป้าหมายงานวิจัยแบบวิชาการกับเป้าหมายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหรือ CBR

เป้าหมายงานวิจัยแบบวิชาการ	เป้าหมายงานวิจัยแบบเพื่อท้องถิ่น
1. แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการ	1. พัฒนาตัวนักวิจัย (ที่เป็นชาวบ้าน)
2. มีข้อเสนอแนะที่แก้ปัญหาได้	2. ต้องนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้จริง
3. พัฒนาตัวนักวิจัย (ซึ่งอาจไม่สำคัญเพราะนักวิจัยมีความรู้อยู่บ้างแล้ว)	3. ได้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการ

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2553 : 26)

และที่สำคัญชาวบ้านเป็นคนทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเน้นมุมมองจากหลายๆ ด้านในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อการแก้ไขปัญหาของตนเอง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตัวนักวิจัยชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงจากการที่เคยเป็นเพียงกลุ่มตัวอย่าง ไม่เข้าใจและไม่ทราบถึงที่มาที่ไปของงานวิจัยและไม่เคยเห็นรายงานวิจัยที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าชาวบ้านเป็นเพียงตัวประกอบรับรู้แต่เพียงว่างานวิจัยเป็นเรื่องของครูอาจารย์ นักศึกษา แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำให้บทบาทของชาวบ้านในกระบวนการวิจัยเปลี่ยนจาก “ตัวประกอบหรือกลุ่มตัวอย่าง” (Subjective) มาเป็น “พระเอก นางเอก หรือนักวิจัย” ดังตารางที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.2 บทบาทของชาวบ้านในกระบวนการวิจัย

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2553 : 28)

นอกจากนี้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังเน้นกระบวนการติดตั้งปัญญาและยกระดับวิถีคิดแบบวิจัยให้แก่ชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมงานวิจัย ฉะนั้นเกณฑ์การคัดเลือกนักวิจัยของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แตกต่างไปจากเกณฑ์ของการวิจัยแบบวิชาการตรงที่นักวิจัยแบบวิชาการต้องเรียนรู้ และเข้าใจเรื่องการวิจัยมาก่อน แต่สำหรับการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชาวบ้านจะเข้าใจงานวิจัยหลังจากที่ทำวิจัยเสร็จแล้ว นอกจากนี้การออกแบบโครงสร้างและกลไกเพื่อการหนุนช่วย กระบวนการทำงานของ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีกระบวนการทำงานเชิงรุก (proactive) กล่าวคือมีระบบพี่เลี้ยง/โหนด/ศูนย์ประสานงานเป็นกลไกหนุนเสริมเพื่อขับเคลื่อนการวิจัย และมีความยืดหยุ่นเมื่อนักวิจัยลงมือทำตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการทำวิจัย และคุณค่าสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือเป็นกลไกใหม่ในการกระจายปัญญาสู่ท้องถิ่น การวิจัยเพื่อท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือขยายโอกาสทางการวิจัยและเป็นกลไกใหม่ที่ช่วยให้มีการกระจายความรู้และปัญญาให้แก่ชาวบ้านตามท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งนักวิจัยชาวบ้านได้เปรียบเทียบงานวิจัยท้องถิ่นเป็นเหมือนการให้เบ็ดตกปลาหรือให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีทำเบ็ด ซึ่งช่วยให้ชาวบ้านรู้จักแก้ปัญหาตนเองได้อย่างยั่งยืน การวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความเป็นสหวิทยาการและการบูรณาการสูง โดยการดำเนินการวิจัยมีนักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชามาทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังได้นำกระบวนการจัดการความรู้มาทดแทนการอ่านทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมก่อนหรือระหว่างทำวิจัย อาจเป็นในรูปแบบการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีประสบการณ์ การศึกษาดูงานหรือการเชิญวิทยากรมาเล่าถึงประสบการณ์ที่สำคัญงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น

ที่การใช้ประโยชน์ได้จริงเนื่องจากเป็นงานวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชีวิตของชาวบ้านนักวิจัย รวมถึงการคิดค้นหาวิธีแก้ปัญหาทางงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงต้องเป็นในลักษณะ “Research and Development หรือ Development and Research” และที่สำคัญต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่ทีมวิจัยตลอดเส้นทางการทำวิจัย

2.5.3 ขั้นตอนของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กาญจนา แก้วเทพ (2553 : 49-57) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมี 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) **การแสวงหาตัวนักวิจัย** งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นงานวิจัยที่ขยายโอกาสทางการวิจัยสู่ชาวบ้าน เพราะฉะนั้น ชาวบ้านทุกคนไม่จำกัดในเรื่องเพศ วัย การศึกษา อาชีพ รายได้ ชั้นวรรณะ สามารถเป็นนักวิจัยได้หมด แต่ขอให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ มีความสนใจใคร่รู้ และต้องมีความเพียรอดทน ทิมีโหนด/พี่เลี้ยงจะต้องใช้กลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ได้แก่ การจัดเวทีระดับภาค/ระดับจังหวัด เพื่อใช้เป็นพื้นที่การแสวงหาผู้สนใจ หรือ เปิดโอกาสให้มีการส่งโครงการวิจัยเข้ามาที่ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย นอกจากนั้นทีมวิจัยสามารถประกอบด้วยนักวิจัยจำนวนเป็น 10 คน ก็ได้ แต่จะต้องเน้นถึงความเข้าใจร่วมกันของทีมวิจัยและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

2) **ขั้นพัฒนาโจทย์วิจัย/พัฒนาโครงการวิจัย** ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะชี้ได้ว่างานวิจัยจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ซึ่งในขั้นนี้เป้าหมายและเนื้อหาของการพัฒนาโจทย์วิจัยจะประกอบด้วย “การรู้เขา” และ”การรู้เรา” นั่นคือ ชาวบ้านจะเริ่มรู้ถึงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและรู้จักตนเอง กลุ่ม ชุมชน เพื่อการตั้งปัญหา/ประเด็นให้สัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม นอกจากนั้นชาวบ้านจะได้ดูวิดีโอแนะนำ เชิญนักวิจัยจากโครงการอื่นๆเป็นวิทยากร จัดเวทีเสวนา หรือไปศึกษาดูงานเพื่อให้นักวิจัยชาวบ้านได้เห็นมุมมองที่หลากหลาย ที่สำคัญ ในขั้นตอนนี้ต้องมีหลักการที่ใช้กำกับกระบวนการพัฒนาโจทย์ เช่น ต้องเป็นประเด็นที่ชุมชนต้องการ ต้องยกระดับทักษะในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน ทุกคนที่เข้าร่วมต้องเข้าใจโจทย์การวิจัยอย่างชัดเจน การพัฒนาโจทย์อาจใช้เวลานานเพื่อยืนยันฉันทามติของนักวิจัยชาวบ้านหลังจากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนต่อไป

3) **การออกแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น** เป็นงานวิจัยแบบ Participatory Action Research (PAR) และเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการออกแบบร่วมกัน และวางแผนการดำเนินงานวิจัยร่วมกันตลอดกระบวนการดำเนินงาน โดยมุ่งสร้างชาวบ้านเจ้าของปัญหาในชุมชนเป็นนักวิจัยด้วย

4) **การสร้าง ความเข้าใจร่วม** มีการสร้างความเข้าใจร่วมกันตลอดเส้นทางการกระบวนการทำวิจัยดังได้กล่าวแล้ว

5) **การจัดการข้อมูล** สำหรับในขั้นตอนการเก็บข้อมูล นอกจากการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะออกแบบสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแล้ว ก็ยังได้ความสัมพันธ์ระหว่างคนและได้ความมีจิตสำนึกในประเด็นที่เป็นปัญหาอีกด้วย

6) การใช้ประโยชน์จากข้อมูล (ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว) โดยนำไปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหในพื้นที่หรือชุมชน โดยนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน หรืออาจนำข้อมูลเข้าไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน หรือนำไปขยายผลสู่กลุ่มอื่นๆ พื้นที่อื่นๆ เป็นเนื้อหาสำหรับการสร้างกลไกการจัดการของชุมชน ตลอดจนนำเข้าไปสู่ระดับนโยบายท้องถิ่น

7) การถอดบทเรียนหรือการสรุปบทเรียน เป็นการแสวงหาความรู้แนวการจัดการความรู้ ซึ่งถือว่า ความรู้ที่แท้จริงนั้นเกิดจากการลงมือปฏิบัติ จึงต้องมีการสกัดเก็บสะสมความรู้ ซึ่งเรียกว่า การสรุปบทเรียนหรือการถอดบทเรียน เป็นการประมวลความเข้าใจร่วมกันหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยแล้ว

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเพื่อชุมชนหรือท้องถิ่นมีเป้าหมายงานวิจัยที่เน้นนักวิจัยที่เป็นชาวบ้านและสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยไปใช้แก้ปัญหาของชุมชนได้จริง ซึ่งนับได้ว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบของชุมชนเองและสามารถนำไปใช้เพื่อการอ้างอิงทางการได้ ส่วนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้นมีเป้าหมายเพื่อค้นหาความรู้ใหม่ทางวิชาการโดยนักวิชาการหรือนักวิจัยเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญต่อกระบวนการวิจัยตั้งแต่การตั้งโจทย์ปัญหาการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์งานวิจัย และวิธีการรวบรวมข้อมูลงานวิจัย โดยนักวิชาการหรือนักวิจัย ชาวบ้านหรือประชาชนในชุมชนเป็นเพียงมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ร่วมกิจกรรม เพื่อเป้าหมายในการตอบโจทย์งานวิจัยของชุมชน ซึ่งสามารถเปรียบเทียบรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 การเปรียบเทียบรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กับการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)	การวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR)
1. การวิจัยที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาสังคมในทุกประเด็น เป็นการศึกษา ในเชิงกระบวนการเคลื่อนไหว ของชุมชน ท้องถิ่น ในบริบทหนึ่งๆ ต่อการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ชุมชน ท้องถิ่น ร่วมกันดำเนินการ ได้แก่ ชุมชนกับการจัดการปัญหาต่างๆ การรวมกลุ่ม หรือการสร้างเครือข่ายปัญหาหรืออาชีพ การเรียนรู้และการศึกษาทางเลือก	1. การวิจัยเบื้องต้น เป็นกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัย และการรวบรวมความรู้ รวมถึงการเตรียมชุมชน เตรียมทีมวิจัยชาวบ้าน เพื่อวางแผน และแก้ปัญหาในเบื้องต้น หรือพัฒนา ไปสู่งานวิจัยเต็มรูปแบบต่อไป ● การถอดความรู้จากงานพัฒนาในอดีตที่สำเร็จมาแล้ว ● การรวบรวมข้อมูลความรู้เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนา เป็นต้น
2. การวิจัยที่เน้นการทดลองเปรียบเทียบ และทดสอบปัจจัยต่างๆเป็นการศึกษาเพื่อที่จะทดลอง ทดสอบทางเลือกจากหลายๆ ทางเลือก เพื่อที่จะหาทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและคุ่มทุนที่สุดของชุมชน โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก ได้แก่ การทดลองปัจจัยต่างๆ ในการผลิต การแปรรูป	2. การวิจัย ที่เน้นการถอดความรู้ และรวบรวมองค์ความรู้ จากการทำงานพัฒนา ของชุมชนเป็นเรื่องที่ชุมชนอยากรู้ อยากรวบรวมความรู้ของตนเอง และชุมชนร่วมกันทำงานวิจัย โดยไม่ได้มุ่ง แก้ปัญหาชุมชนมากนัก เช่น

และการตลาด โดยเน้นทางเลือกอาชีพเป็นหลัก โดยพัฒนา เกณฑ์การสนับสนุน ที่เหมาะสมกับแต่ละประเด็น ที่ต้องการ ทดลอง เงื่อนไขของแต่ละท้องถิ่น และกลุ่มชาติพันธุ์	● การวิจัยเพื่อรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ปราชญ์ชาวบ้าน ● การศึกษารวบรวมความรู้ ประเพณี 12 เดือน ● การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา ทองทั่ว และคณะ (2553) ศึกษารูปแบบในการขับเคลื่อน หนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระบบการทำวิจัยของมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่ารูปแบบในการขับเคลื่อนหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระบบการทำงานวิจัยของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีนั้น ในกรณีของนักวิชาการมีเทคนิคและกระบวนการที่หลากหลาย เช่นการหาพื้นที่วิจัยในการพัฒนาโจทย์ค้นหาพื้นที่ที่มีประเด็นเหมาะสมกับศาสตร์และความสนใจของนักวิชาการที่จะทำวิจัย ส่วนการติดตามหนุนเสริมใช้เทคนิคการจับคู่แต่ละโครงการกับนักวิจัยรุ่นพี่จากเครือข่ายนักวิชาการมาเป็นที่ปรึกษา ระหว่างการหนุนเสริมจะมีการจัดเวทีเพื่อเสริมทักษะนักวิจัยเป็นระยะๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้การหนุนเสริมหน่วยบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยพบว่าต้องเสริมศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ควบคู่ไปกับทีมนักวิชาการโดยการจับมือทำ (training by doing) และมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการหนุนเสริมคือการมีอาจารย์หรือนักวิชาการที่เคยทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นทุนเดิม ผู้บริหารให้ความสำคัญโดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการวิจัย ระบบประกันคุณภาพที่ทำให้อาจารย์ตื่นตัวในการทำวิจัย การปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการนักวิชาการทำงานวิชาการรับใช้สังคม และการมีแหล่งทุนที่น่าเชื่อถือแบบ สกว. สุดท้ายการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะยั่งยืนได้ ต้องสร้างระบบและกลไกขับเคลื่อนทั้งในส่วนของเนื้อหา และกระบวนการรวมถึงการสร้างประชาคมวิจัยเพื่อหนุนเสริมช่วยกันในการทำงาน

ทิพวัลย์ สีจันทร์ (2555) ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ภาคกลาง ตะวันออกและตะวันตก พบว่าแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในพื้นที่ภาคกลาง ตะวันตกและตะวันออกต้องให้ความสำคัญกับการก่อเกิดและพัฒนาการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ระบบและกลไก พื้นที่ขับเคลื่อนงานวิจัย ประเภท จำนวนและงบประมาณของโครงการวิจัย รวมถึงประเด็นการขับเคลื่อนและยุทธศาสตร์ในการทำงานของศูนย์ประสานงาน นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีคุณภาพ ตลอดจนการทำงานวิจัยสู่การสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบายต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพกลไกในการดำเนินงานโดยเฉพาะทีมศูนย์ประสานงานหรือ node รวมถึงการขยายผลและการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของภาคกลาง ตะวันออกและตะวันตก

ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน (2556) ศึกษาการพัฒนากลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อประสานพลังความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในระดับ “แนวราบ” ที่ “เท่าเทียม” ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญ โดยมีวงจรชีวิตเป็นลำดับขั้น คือ ระยะก่อตัว ขยายตัว รุ่งเรือง ถดถอยและฟื้นตัว ส่วนความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเครือข่ายขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญ คือ “ภาวะผู้นำของเครือข่าย” ซึ่งต้องเป็นผู้นำโดย “บทบาท” ไม่ใช่ “ตำแหน่ง” โดยรูปแบบการหนุนเสริมไม่มีสูตรตายตัวและมีตัวแปรที่หลากหลายมีความเป็นพลวัตสูงจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและกำหนดแนวทางหรือยุทธศาสตร์ในการหนุนเสริมอยู่เสมอ ส่วนผลการพัฒนาศักยภาพของชุมชน พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจจากการให้บริการโฮมสเตย์ และการขยายผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่วนในด้านสังคมพบว่าชาวบ้านมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความมั่นใจในตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบว่ามีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณาจารย์นักศึกษาและชุมชน ก่อให้เกิดปัญญาด้านธรรมชาติวิทยาและด้านจิตวิญญาณแห่งชีวิต ทำให้อาจารย์ลดบทบาทจากการสั่งสอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ โดยการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน

กาญจนา วงษ์สวัสดิ์ (2558) ศึกษาการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมีนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 107 คน จากการมีระบบและกลไกในการในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่อำเภอ เต่างอย จังหวัดสกลนคร เกิดองค์ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ฝังอยู่ในตัวนักวิจัยในทีมระบบและกลไก มีระบบและกลไกในการหนุนเสริมที่เป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเกิดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 6 โครงการ ในด้านการบริหารจัดการพืชฤดูแล้งในพื้นที่ การจัดสวัสดิการชุมชน การฟื้นฟูภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ในตับและการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าผลิตภัณฑ์มะเขือเทศ ซึ่งโครงการวิจัยทั้ง 6 โครงการสามารถตอบโจทย์การบูรณาการ พันธกิจของมหาวิทยาลัยได้อย่างครบถ้วนโดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องเพื่อยกระดับการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ในรอบระยะเวลา 15 เดือน (กุมภาพันธ์ 2561-เมษายน 2562) ทีมกลไกฯ ได้ดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยทั้ง 4 ข้อ โดยมีรายละเอียดของขอบเขตการดำเนินงานเพื่อการวิจัยดังนี้

3.1 ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้เพื่อการดำเนินงานทั้งโครงการวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์และโครงการที่อยู่ในระยะดำเนินการ ภายใต้การขับเคลื่อนของทีมนักกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยพื้นที่ใน 4 เขตของ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ บางเขน สายไหม หลักสี่ และดอนเมือง

เขตบางเขน ได้ใช้ชุมชนบางบัวเป็นพื้นที่ศึกษา โดยชุมชนบางบัวนับเป็นชุมชนแรกๆ ของ กรุงเทพมหานครที่สมาชิกในชุมชนได้เห็นพ้องต้องกันต่อการโยกย้ายบ้านพักอาศัยที่รูกล้าลำคลองขึ้น ชายฝั่งคลองเพื่อไม่ให้กีดขวางทางน้ำ โดยสมาชิกชุมชนที่มีเนื้อที่ดินบนชายฝั่งได้มีการแบ่งปันให้เพื่อน สมาชิกชุมชนได้ปลูกบ้านพักอาศัย ทั้งนี้พลังของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แก่นนำชุมชนที่สำคัญมาจาก ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนในขณะนั้นที่มีความเข้มแข็ง มีจิตอาสาที่ร่วมทำงานกับชาวบ้าน จึงนับเป็นชุมชนที่มีโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกเข้าไปขับเคลื่อนกระบวนการแก้ปัญหา ในบางประเด็นของชุมชนให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

เขตสายไหม นับเป็นชุมชนในเขตเมืองที่มีความเป็นกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นพื้นที่สีเขียวของ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีชาวบ้านดั้งเดิมที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งการทำนาข้าว นาบัว เกษตรผสมผสาน เป็นต้น อีกทั้งชุมชนหลายชุมชนมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยซึ่งได้ใช้ที่ธรณีสงฆ์และมีปัญหาระหว่างวัดกับชุมชน ดังนี้ มหาวิทยาลัยเกริกจึงใช้พื้นที่ศึกษาของชุมชนพุทธภัย ชุมชนดวงมณี และชุมชนวัดหนองใหญ่ เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงไว้ซึ่งพื้นที่สีเขียวต่อไป และเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นโดยสมาชิกในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาได้ร่วมขับเคลื่อนการทำงานกับคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกริก

เขตหลักสี่ นับเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีจุดเด่นของศิลปะหลายแขนง เช่น หัวโขน หุ่นกระบอก หุ่นสายเสมา โขนเด็ก ว่าว อีกทั้งพื้นที่หลายชุมชนอยู่ริมคลองเปรมประชากรซึ่งได้รับผลกระทบจากนโยบายภาครัฐต่อการขับเคลื่อนให้ชุมชนย้ายที่อยู่อาศัยขึ้นบนชายฝั่งคลอง จึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยเกริกที่ต้องการพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกับสมาชิกในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนในเรื่องดังกล่าว

เขตดอนเมือง เป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากเขตหลักสี่ มีลักษณะเด่นของชุมชนที่ประสบความสำเร็จต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่มีการแพร่ระบาดในชุมชนจนได้รับรางวัลการจัดการปัญหาของ

ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร อีกทั้งคณะกรรมการชุมชนหลายชุมชนมีความเข้มแข็งและมีจิตอาสา ลักษณะเด่นดังกล่าวนี้จึงทำให้คณาจารย์มหาวิทยาลัยเกริกให้ความสนใจในการถอดชุดความรู้ของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนได้ดำรงไว้ซึ่งกระบวนการจัดการปัญหาอย่างต่อเนื่อง และใช้เป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ อีกทั้งความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนในหลายชุมชน จึงเป็นปัจจัยหลักต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนในอีกหลายประเด็นที่ยังเป็นปัญหาอยู่

3.2 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยมีรายละเอียดตามขอบเขตพื้นที่ดังนี้

- เขตบางเขน ศึกษาในชุมชนบางบัว
- เขตสายไหม ศึกษาในชุมชนพูนทรัพย์ ชุมชนดวงมณี และชุมชนวัดหนองใหญ่
- เขตหลักสี่ ศึกษาในชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา ชุมชนร่วมพัฒนา และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม เขตหลักสี่
- เขตดอนเมือง ศึกษาในชุมชนสะพานปูน ชุมชนโกสุมรวมใจ 3 และชุมชนบุรพา 18

3.3 ขอบเขตระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2561 ถึง เดือนเมษายน 2562 รวมเป็นเวลา 15 เดือน

3.4 ขอบเขตเนื้อหาการถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกจากประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกทั้งโครงการวิจัยที่ได้ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์แล้วและโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ทั้งนี้โครงการวิจัยที่ได้ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์แล้ว ได้แก่ โครงการวิจัยของพื้นที่เขตบางเขนและสายไหม ส่วนโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างดำเนินการคือ โครงการวิจัยของพื้นที่เขตหลักสี่และดอนเมือง ซึ่งผลการถอดบทเรียนจะได้ชุดความรู้ในกระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยในชุมชนเมืองตั้งแต่ระยะค้นหาพื้นที่เป้าหมายเพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาของชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัยทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน กระบวนการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนเพื่อพัฒนาโครงร่างงานวิจัย กระบวนการหนุนเสริมและพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชนโดยการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างโครงการวิจัย ระหว่างสถาบันและหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้ทีมกลไกฯ ได้ให้ความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพของทีมเพื่อการขับเคลื่อนการหนุนเสริมโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก โดยการเข้าร่วมประชุมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยภายนอกที่ให้ความสำคัญกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และศึกษาดูงานหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานเพื่อให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง รับผิดชอบ เพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนาระบบและกลไกในการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัย

3.5 กิจกรรมเพื่อพัฒนาระบบและกลไก

3.5.1 กิจกรรมการพัฒนาโครงการวิจัย

ในการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบตามกรอบระยะเวลาดังกล่าว ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาได้ใช้รูปแบบการพัฒนาโจทย์งานวิจัยของพื้นที่บางเขนและสายไหมเพื่อพัฒนาโจทย์ในเขตพื้นที่หลักสี่ โดยมีทีมนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัย และเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาตั้งแต่การกำหนดพื้นที่การวิจัยที่ได้ประสานกับสำนักงานเขตพื้นที่ การร่วมค้นหาประเด็นเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัยจนทำให้เกิดความชัดเจนของปัญหาการวิจัยที่ผ่านการกลั่นกรองจากทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา โดยได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จำนวน 3 โครงการ ดังนี้

- 1) โครงการ : รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่
- 2) โครงการ : การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
- 3) โครงการ : การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาระบบและกลไกฯ ได้ร่วมประชุมกับคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกริกที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่เป้าหมายอีกเขตหนึ่ง คือ เขตดอนเมือง โดยใช้แนวทางการพัฒนาโจทย์งานวิจัยจากตัวอย่างของพื้นที่เขตที่เคยดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาแล้วทั้งเขตบางเขน สายไหม และหลักสี่ จึงทำให้เกิดกลุ่มนักวิชาการและชาวบ้านที่สนใจในปัญหาของชุมชนเพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเบื้องต้นในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของชุมชนโกสุมรวมใจ 3 ประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนสะพานปูน และประเด็นการใช้เทคโนโลยีหรือสารสนเทศในการบริหารจัดการชุมชนของชุมชนบุรพา 18

ทั้งนี้ การพัฒนาโจทย์งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นมีกิจกรรมที่ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาได้ร่วมประชุมและแลกเปลี่ยนเพื่อให้การพัฒนาโจทย์งานวิจัยสอดคล้องกับปัญหาของชุมชนและความต้องการในการร่วมมือแก้ไขปัญหายานักวิจัยชุมชน อีกทั้งทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาได้ร่วมกันปรึกษารื้อถอนนักวิจัยอาจารย์พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ดังมีรายละเอียดดังกิจกรรมตามตารางภาคผนวก 2 ของกิจกรรมดังต่อไปนี้

- ตารางที่ 1 กิจกรรมการประชุมปรับแก้โครงร่างงานวิจัยชุดหลักสี่เพื่อส่ง สกว. (3 โครงการ)
- ตารางที่ 2 กิจกรรมการประชุมคณาจารย์ที่สนใจในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1
- ตารางที่ 3 กิจกรรมการลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาในชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 1
- ตารางที่ 4 กิจกรรมการลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาของชุมชนในโซน 1 เขตตอนเมือง
- ตารางที่ 5 กิจกรรมประชุมเตรียมงานเพื่อลงพื้นที่เขตตอนเมือง
- ตารางที่ 6 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตตอนเมือง
- ตารางที่ 7 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนสะพานปูน เขตตอนเมือง ครั้งที่ 2
- ตารางที่ 8 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 1
- ตารางที่ 9 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 2
- ตารางที่ 10 กิจกรรมการพัฒนาโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตตอนเมือง
- ตารางที่ 11 กิจกรรมการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นของพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน 3 โครงการ

3.5.2 กิจกรรมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย

ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา ได้ติดตามโครงการวิจัยของพื้นที่เขตหลักสี่เพื่อให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาในการส่งผลงานโดยการร่วมประชุมและติดตามการทำงานของโครงการวิจัยดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลงานวิจัยผ่านการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. และนักวิจัยชุมชนของแต่ละโครงการได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะจนผลงานสำเร็จตามกรอบระยะเวลาและส่งผลงานให้กับ สกว. เรียบร้อยแล้ว ซึ่งมีกิจกรรมการติดตามเพื่อกำกับให้งานวิจัยสำเร็จตามกรอบระยะเวลาดังรายละเอียดตารางกิจกรรมภาคผนวก 2 ของกิจกรรมดังต่อไปนี้

- ตารางที่ 1 กิจกรรมการประชุมปรับแก้โครงร่างงานวิจัยชุดหลักสี่เพื่อส่ง สกว. (3 โครงการ)
- ตารางที่ 2 กิจกรรมประชุมเพื่อสรุปจากการลงพื้นที่ชุมชนโกสุมรวมใจ 3
- ตารางที่ 3 กิจกรรมการนำเสนอผลงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยชุดสายใหม่ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.

- ตารางที่ 4 กิจกรรมประชุมทีมนักวิจัยโครงการในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อปรับแก้โครงร่างตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและหัวหน้าศูนย์วิจัยฯ
- ตารางที่ 5 กิจกรรมติดตามการปรับแก้รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยเขตสายไหม
- ตารางที่ 6 กิจกรรมประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่เขตดอนเมือง ครั้งที่ 2
- ตารางที่ 7 การติดตามข้อเสนอโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่เขตดอนเมือง
- ตารางที่ 8 กิจกรรมการติดตามโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
- ตารางที่ 9 กิจกรรมการติดตามการดำเนินงานโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากรเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
- ตารางที่ 10 กิจกรรมการติดตามการปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยพื้นที่เขตดอนเมือง
- ตารางที่ 11 กิจกรรมการติดตามข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นพื้นที่เขตดอนเมือง
- ตารางที่ 12 กิจกรรมการติดตามการทำงานวิจัยของรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่
- ตารางที่ 13 กิจกรรมการติดตามความก้าวหน้ารายงาน 50 เปอร์เซนต์ ของโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่เพื่อเสนอ สกว.
- ตารางที่ 14 กิจกรรมติดตามความก้าวหน้าและร่วมแก้ปัญหาในกระบวนการทำงานวิจัยโครงการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
- ตารางที่ 15 กิจกรรมการร่วมพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาโครงการล่าช้าไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลา
- ตารางที่ 16 กิจกรรมการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่ จำนวน 3 โครงการ
- ตารางที่ 17 กิจกรรมประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่เขตดอนเมือง ครั้งที่ 2
- ตารางที่ 18 กิจกรรมการติดตามความก้าวหน้าการพัฒนาข้อเสนอโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่เขตดอนเมือง

3.5.3 การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ให้ความสำคัญกับการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนเพื่อการพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะอาจารย์ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้น การหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่มีประสบการณ์การ

ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับเครือข่ายพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักวิจัยชุมชน ได้แก่ โหนดสุวรรณภูมิ อีกทั้งทีมผู้ประสานงานเพื่อการพัฒนาและกลไกฯ ได้มีการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีพี่เลี้ยงต่างพื้นที่เพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาถ่ายทอดให้กับนักวิจัยชุมชนในมหาวิทยาลัย ซึ่งกิจกรรมการหนุนเสริมในรอบการทำงานที่ผ่านมา มีรายละเอียดดังกิจกรรมตามตารางภาคผนวก 2 ของกิจกรรมดังต่อไปนี้

3.5.3.1 กิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพนักวิจัยชุมชน

ตารางที่ 1 กิจกรรมจัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 2 กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

ตารางที่ 3 กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง

ตารางที่ 4 กิจกรรมการให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัย การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

3.5.3.2 กิจกรรมการหนุนเสริมระบบและกลไก

ตารางที่ 1 กิจกรรมประชุมเครือข่ายผู้ประสานงานและพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 2 กิจกรรมการวางแผนการทำงานของทีมกลไกฯ

ตารางที่ 3 กิจกรรมประชุมทีมกลไกฯ เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาโจทย์ของเขตดอนเมือง

ตารางที่ 4 กิจกรรมสรุปความก้าวหน้าการหนุนเสริมของโครงการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก

ตารางที่ 5 กิจกรรมประชุมติดตามการพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่เขตดอนเมืองและการสรุปงานความก้าวหน้าของการทำงานโครงการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก

3.5.3 กิจกรรมการสร้างเครือข่ายนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 1 กิจกรรมการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมการจัดประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 2 กิจกรรมประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 3 กิจกรรมการประชุมเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 4 กิจกรรมประชุมทำความเข้าใจเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตารางที่ 5 กิจกรรมประชุมเครือข่ายและการถอดบทเรียนหนุนเสริมนักวิชาการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ สจล.

3.5.4 กิจกรรมการถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 1 การถอดบทเรียนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน

3 โครงการ

3.5.5 การจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการวิจัยและรับฟังความคิดเห็นจากนักวิจัยชุมชนและสมาชิกชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปปรับใช้ในการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนในระยะต่อไป ดังปรากฏในตารางกิจกรรมที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัย

3.5.6 การศึกษาดูงานระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทีมกลไกฯ ได้มีการศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยเกริก ดังปรากฏในตารางกิจกรรมที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมการศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นชุดความรู้ระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก

ทีมกลไกฯ ได้วิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากพื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้ว โครงการที่อยู่ระหว่างการพิจารณาข้อเสนอโครงการ และโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นชุดความรู้ต่อระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ดำเนินการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาโครงการวิจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งแต่ระยะการค้นหาประเด็นหรือโจทย์ปัญหาการวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย กระบวนการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนตั้งแต่การสร้างทีมนักวิจัย การดำเนินงานตามกระบวนการงานวิจัยตั้งแต่ระยะต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำว่ามีระบบและกลไกเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการถอดเป็นชุดความรู้ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ทั้งนี้ ทีมกลไกฯ ได้ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่เป็นต้นแบบต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในหลากหลายมิติมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริกในรอบระยะเวลา 15 เดือน (กุมภาพันธ์ 2561-เมษายน 2562) ทีมวิจัยได้มีข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์งานวิจัยดังต่อไปนี้

- 4.1 เพื่อพัฒนาให้เกิดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
- 4.2 เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ
- 4.3 เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต
- 4.4 เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

4.1 การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4.1.1 การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยเกริกเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งเดียวที่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนในการส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้ทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุมชนในเมืองของเขตกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังมีทีมกลไก ขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก โดยทีมกลไก ได้ร่วมกับศูนย์วิจัยและพัฒนาทำให้เกิดการกระตุ้นและส่งเสริมบรรยากาศในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีการรวมทีมนักวิจัยอาจารย์ที่สนใจเข้าร่วมทำวิจัยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก สามารถจัดแบ่งสถานะของโครงการวิจัย ได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก ในปี พ.ศ.2555 ได้มีการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตบางเขน ชุมชนบางบัว จำนวน 6 โครงการ และในปี พ.ศ.2558 ได้พัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตสายไหม จำนวน 3 โครงการ ซึ่งทั้ง 9 โครงการวิจัยดังกล่าวได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด

ระยะที่สอง ในปี พ.ศ.2560 มหาวิทยาลัยเกริกได้พัฒนาโครงการวิจัยในเขตพื้นที่หลักสี่ จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

- 1) โครงการ : รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย วัฒนธรรมและชุมชน เขตหลักสี่

โครงการนี้ได้ให้ความสำคัญกับรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่โดยการเห็นพ้องต้องกันระหว่างสภาวัฒนธรรม สำนักงานเขตหลักสี่ ซึ่งผ่านการเห็นชอบของผู้อำนวยการสำนักงานเขตหลักสี่ กับประธานชุมชนและเจ้าของภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมที่ต้องการให้มีภาคีต่างๆ รวมทั้งประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่หลักสี่ ที่มีหลายแขนงและเป็นเอกลักษณ์ อันได้แก่ หัวโขน หุ่นกระบอก หุ่นสาย เสมา โขนเด็ก วาว เป็นต้น เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ เหล่านี้ดำรงอยู่ถึงคนรุ่นต่อไปและคงความเป็น เอกลักษณ์ของเขตพื้นที่ตลอดไป โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมแขนงหุ่นกระบอก ซึ่งเจ้าของภูมิปัญญา (นายนิเวศ แววมณะ) ปัจจุบันเป็นรุ่นลูกที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นพ่อ โดยใช้บ้านของตนเองเป็นที่ประดิษฐ์และเก็บ รวบรวมจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์หุ่นกระบอก ใช้ชื่อว่า “บ้านตุ๊กกะตุ่น หุ่นกระบอกไทย” อีกทั้งยังมีโรงละครเล็ก สำหรับการแสดงหุ่นกระบอกให้กับผู้สนใจเข้าชม ซึ่งปัจจุบันพบว่ามิใช่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

รูปที่ 4.1 พิพิธภัณฑ์หุ่นกระบอกและโรงละครเล็กของนายนิเวศ แววมณเฑาะ เขตหลักสี่ และการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมกลไกฯ นักวิจัยชุมชน และสมาชิกชุมชนของโครงการรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่

2) โครงการ : การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของโครงการนี้ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้า และทำให้เกิดรายได้เสริมแก่ครอบครัวของกลุ่มแม่บ้าน โดยมีผลิตภัณฑ์หลายชนิดที่กลุ่มแม่บ้านต้องการเพิ่มศักยภาพทั้งในด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ ช่องทางการตลาด การบริหารจัดการ และอื่นๆ

รูปที่ 4.2 การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมกลไกฯ กับนักวิจัยชุมชนของโครงการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562

3) โครงการ : การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ เป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายภาครัฐที่ต้องการให้บ้านพักอาศัยที่รูกำลังล้มลงย้ายขึ้นบนฝั่งตามโครงการบ้านมั่นคง แต่่นโยบายดังกล่าวในทางปฏิบัติมีปัญหาในการดำเนินงานที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในพื้นที่ โครงการวิจัยนี้จึง

ต้องการหาทางออกให้กับภาคประชาชนได้สะท้อนปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

รูปที่ 4.3 การร่วมศึกษาดูงานของทีมกลไกฯ กับนักวิจัยชุมชนของโครงการบ้านมั่นคงกรณีศึกษา
ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2561

โครงการทั้งสามดังกล่าวข้างต้นได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. และได้ทำสัญญากับ สกว. เรียบร้อยแล้ว และอยู่ในระหว่างการดำเนินงานภายใต้การหนุนเสริมของทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ

ระยะที่สาม ในปี พ.ศ.2561 ทีมกลไกฯ ได้ร่วมกับนักวิจัยชุมชนพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ ดังนี้

1. รูปแบบการส่งเสริมจิตอาสาแบบธนาคารเวลาในการดูแลผู้สูงอายุชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

จากการร่วมพูดคุยทีมกลไกฯ คณาจารย์ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประธานชุมชนและสมาชิกชุมชนโกสุมรวมใจ 3 ได้พบประเด็นปัญหาที่สำคัญคือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่มีจำนวนมากพอสมควร เนื่องจากผู้สูงอายุขาดคนดูแลช่วงเวลากลางวันเพราะบุตรหลานต้องออกทำงานนอก

บ้าน และผู้สูงอายุบางคนอยู่คนเดียวไม่มีคนดูแลยามเจ็บป่วย จึงต้องการหาทางออกเพื่อกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมให้สมาชิกในชุมชนเป็นจิตอาสาเพื่อช่วยกันดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง

2. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการกิจกรรมและบัญชีชุมชนเมืองของชุมชนบูรพา 18 เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

ชุมชนบูรพา 18 นับเป็นชุมชนที่ประสบปัญหาการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยเฉพาะการลงบัญชีรายรับรายจ่ายของชุมชน การจัดทำบัญชีจำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีการวางจำหน่ายในชุมชน ตลอดจนทั้งปัญหาการบริหารจัดการที่ขาดการใช้สารสนเทศ ทั้งๆ ที่ชุมชนมีอุปกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจำนวนคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าว จึงทำให้คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกริกที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้ร่วมพัฒนาโจทย์งานวิจัยกับประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน เพื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3. การถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเมืองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

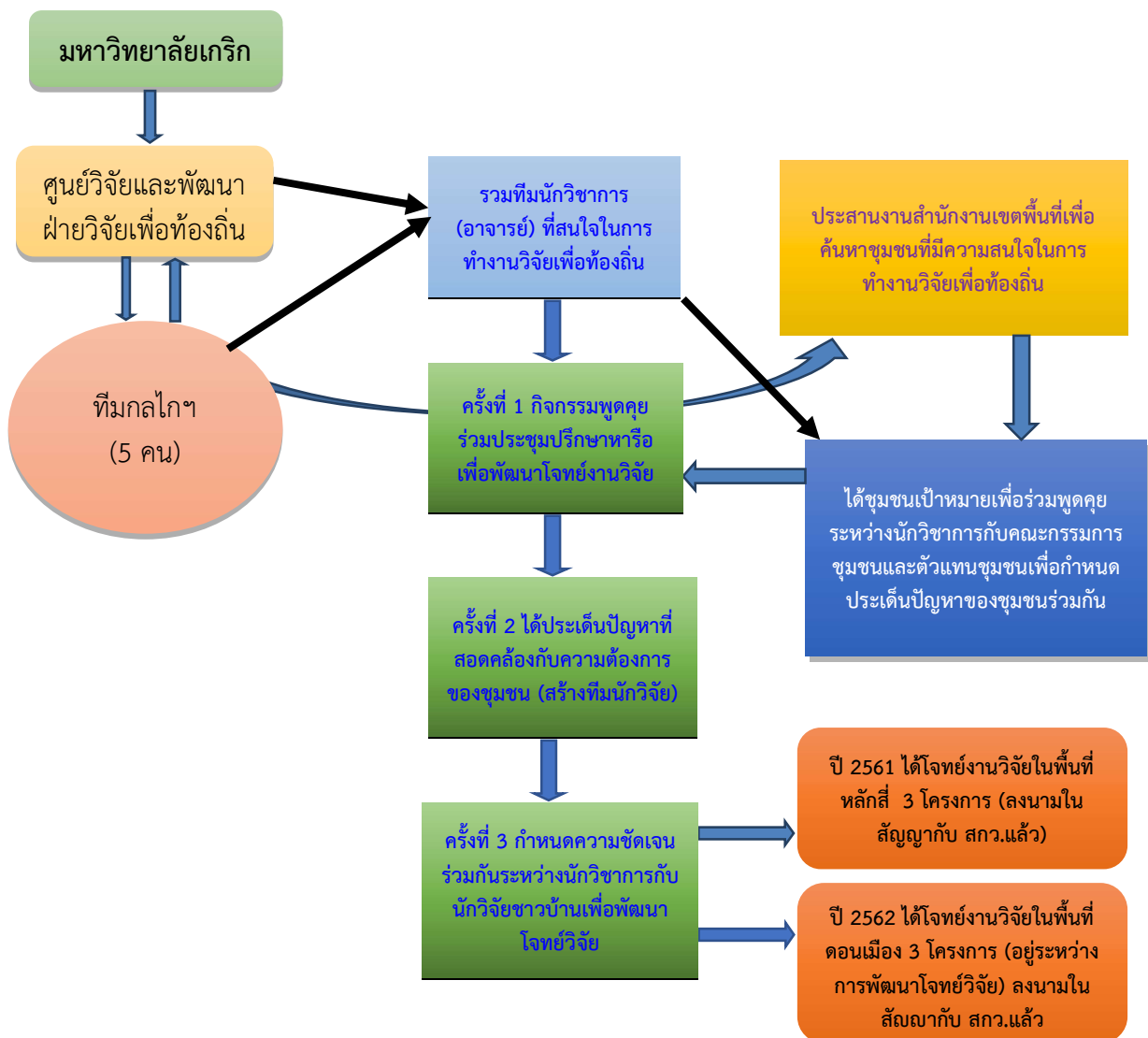
ชุมชนสะพานปูนเป็นชุมชนที่ดีมีปัญหายาเสพติดอย่างรุนแรง แต่ปัจจุบันชุมชนสะพานปูนเป็นชุมชนต้นแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 - 2561 จากกรุงเทพมหานครและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้ ชุมชนสะพานปูนในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่มีประสบการณ์และความรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเป็นพื้นที่ในการศึกษาดูงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนเมือง สมาชิกชุมชนจึงเห็นพ้องกันว่าควรมีการถอดบทเรียนและจัดระบบความรู้ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าวเพื่อจัดเก็บเป็นองค์ความรู้ของชุมชนและจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเมืองอื่นต่อไป

ทั้งนี้ โครงการทั้งสามข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นจากผู้แทน สกว. และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งขณะนี้รอการพิจารณาเพื่อทำสัญญาจาก สกว.

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่และดอนเมือง ทิมกลโกฯ ได้ใช้รูปแบบการพัฒนาโจทย์จากตัวอย่างของพื้นที่เขตบางเขนและสายไหม โดยประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อค้นหาชุมชนที่มีความสนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนของตนเอง โดยเมื่อได้กลุ่มเป้าหมาย ทิมกลโกฯ ได้นำอาจารย์ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปร่วมพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนสมาชิกของชุมชนเพื่อร่วมสะท้อนปัญหาของชุมชน เพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาต่อการพัฒนาเป็นโจทย์งานวิจัยของชุมชนต่อไป ทั้งนี้ การสกัดประเด็นปัญหาในการพัฒนาเป็นโจทย์งานวิจัย ต้องมีการร่วมพูดคุย

ปรึกษารื้อระหว่างทีมกลไกฯ คณาจารย์ และสมาชิกชุมชนที่สนใจการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จนสามารถสร้างทีมนักวิจัยที่มีตัวแทนของชุมชนและคณาจารย์ร่วมเป็นทีมนักวิจัยชุมชน

หลังจากได้ทีมนักวิจัยชุมชน ทีมกลไกฯ และนักวิจัยชุมชนได้ร่วมประชุมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อกำหนดความชัดเจนของโจทย์งานวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นโครงร่างงานวิจัย และเข้าสู่กระบวนการการพิจารณาเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็นต่อไป โดยระบบและกลไกในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยเกริกสามารถแสดงดังแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 ระบบและกลไกในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยเกริก ปี พ.ศ. 2561-2562

4.1.2 การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย ทีมกลไกฯ ได้ให้ความสำคัญกับการติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัย (นักวิจัย อาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน) กระบวนการดำเนินงานวิจัย โดยเฉพาะการกลั่นกรองโครงการวิจัยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยโจทย์งานวิจัยของแต่ละพื้นที่เป้าหมายได้มีการพัฒนาเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก โดยข้อเสนอโครงการวิจัยได้ผ่านการพิจารณาจากเวทีการนำเสนอของนักวิจัยชุมชนต่อผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น (ผศ.พีระชัย กุลชัย อดีตผู้อำนวยการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สุวรรณภูมิ และ ผู้แทนจากฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) ทั้งนี้ ข้อเสนอโครงการวิจัยที่ได้ปรับแก้ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นและผ่านความเห็นชอบของทีมกลไกฯ แล้ว จากนั้นได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. ต่อไป เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัยแล้ว นักวิจัยชุมชนรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับแก้ให้ทีมกลไกฯ ให้ความเห็นก่อนการนำเสนอต่อ สกว. เพื่อพิจารณาก่อนลงนามในสัญญา

นอกจากการติดตามการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัยแล้ว มีการติดตามโครงการวิจัยในขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัยให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาด้วย ซึ่งการติดตามโครงการวิจัย ทีมกลไกฯ ได้ติดตามโครงการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้วรอการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ โครงการวิจัยในพื้นที่เขตสายไหม โดยทีมกลไกฯ ได้จัดเวทีเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว. พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ห้อง 1221 อาคาร มังคละพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก ซึ่งข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิต่อโครงการวิจัยแต่ละโครงการ ทีมกลไกฯ ได้กำกับติดตามให้นักวิจัยชุมชนปรับแก้เพื่อจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และได้จัดส่ง สกว. เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

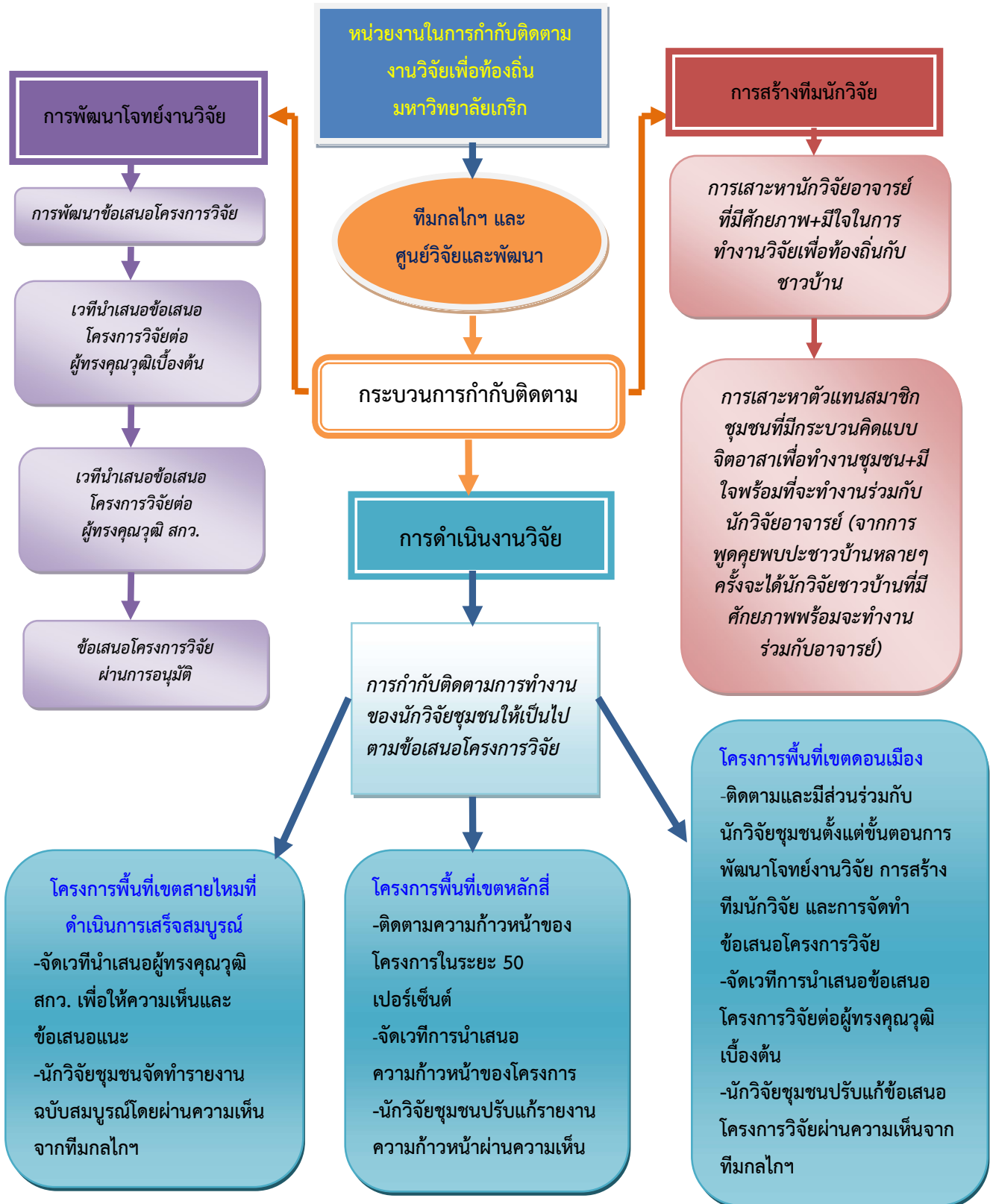
การติดตามโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกในพื้นที่เขตหลักสี่ (จำนวน 3 โครงการ) ขณะนี้อยู่ในขั้นการดำเนินโครงการ และได้จัดทำรายงานความก้าวหน้าในระยะร้อยละ 50 ของงานวิจัย ทั้งนี้ ทีมกลไกฯ ได้ให้นักวิจัยชุมชนได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิโดยได้จัดเวทีการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2562 ห้อง 3202 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเกริก กิจกรรมการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ผศ.ดร.บัญชา แก้วส่อง อดีตผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และรองผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ ผศ.พีระชัย กุลชัย อดีตผู้อำนวยการงาน ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สุวรรณภูมิ) ทั้งนี้ นักวิจัยชุมชนได้ปรับแก้รายงานความก้าวหน้าเพื่อให้ทีมกลไกฯ พิจารณาให้ความเห็นก่อนนำเสนอ สกว. ต่อไป

การติดตามโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตดอนเมือง (จำนวน 3 โครงการ) โดยทีมกลไกฯ ได้ติดตามและมีส่วนร่วมกับนักวิจัยชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัย และการ

จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย ซึ่งข้อเสนอโครงการวิจัย ทีมกลไกฯ ได้จัดเวทีการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัย ต่อผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น (ผศ.พีรชัย กุลชัย อดีตผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สุวรรณภูมิ) และ นางสาวจุไรรัตน์ ปิยะวัชร และ นางสาวลีลาพร ไชยชนะ) ผู้แทนจากฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2562 ห้อง 3202 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเกริกตามภาพกิจกรรม กิจกรรมการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นของพื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ หลังจากนั้นทีมกลไกฯ ได้กำกับติดตามให้นักวิจัยของโครงการปรับแก้ข้อเสนอโครงการตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น ก่อนนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. พิจารณาต่อไป และขณะนี้อยู่ในขั้นการพิจารณาข้อเสนอโครงการจาก สกว.

การกำกับติดตามการทำงานของนักวิจัยชุมชนในแต่ละพื้นที่ ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้เน้นกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงเป้าหมายวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน ได้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านจากกระบวนการทำวิจัย ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยชาวบ้าน นับเป็นการติดต่อทางปัญญาให้กับนักวิจัยชาวบ้านเพื่อส่งเสริมพลังให้กับชุมชนมากขึ้น

ทั้งนี้ทีมกลไกฯ ได้กำกับติดตามกระบวนการทำงานของนักวิจัยชุมชนแต่ละโครงการวิจัยในแต่ละพื้นที่และสามารถแสดงดังแผนภาพที่ 4.2 นี้

แผนภาพที่ 4.2 ระบบและกลไกในการติดตามงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยเกริก ปี พ.ศ.2560 -2562

4.2 การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

ระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” เพื่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพนั้น มหาวิทยาลัยเกริกได้ให้ความสำคัญกับคณาจารย์ที่สนใจเพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง คือ ศูนย์วิจัยและพัฒนา ซึ่งมีฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนร่วมกับทีมกลไกฯ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเกิดเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กระบวนการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของคณาจารย์หรือนักวิชาการที่ทำงานร่วมกับนักวิจัยชาวบ้าน นับได้ว่าทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา ได้ร่วมประสานงานทำให้เกิดการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่เป้าหมายอย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการหนุนเสริมที่สำคัญประกอบด้วย การร่วมประชุมปรึกษาหารือ การกำกับติดตามงานวิจัยทั้งโครงการที่กำลังดำเนินการและอยู่ระหว่างการพัฒนาโจทย์งานวิจัยใหม่ นอกจากนี้ทีมกลไกฯ ได้ร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อทีมนักวิจัยชุมชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด อีกทั้งการหนุนเสริมศักยภาพของ “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ให้ได้รับความรู้ในกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ การส่งเสริมให้ “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ นักวิจัยชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยเฉพาะอาจารย์ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทีมกลไกฯ ได้มีการส่งเสริมให้อาจารย์เข้าอบรมเพื่อให้ได้รับความรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การร่วมประชุมสัมมนาเครือข่ายนักวิชาการของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งทีมกลไกฯ ได้จัดอบรมให้ความรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นระยะๆ ส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพของนักวิจัยชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ซึ่งระบบและกลไกในการหนุนเสริมให้ “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” มีความรู้และทักษะในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้ ระบบและกลไกในการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนได้ดำเนินการ สามารถแสดงได้ตามแผนภาพที่ 4.3 ดังนี้

แผนภาพที่ 4.3 ระบบและกลไกในการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ
มหาวิทยาลัยเกริก ปี พ.ศ.2561-พ.ศ.2562

4.3 การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต

การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคตนั้น ทีมกลไกฯ ได้ใช้แนวทางในการพัฒนาจากกระบวนการดังต่อไปนี้

4.3.1 การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงานระหว่างเครือข่าย

การพัฒนา รูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต่อการขับเคลื่อนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริกได้ดำเนินการโดยการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงานระหว่างศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้มหาวิทยาลัยและส่งเสริมให้คณาจารย์ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สุพรรณภูมิ) และการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยอาจารย์ที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยอื่นๆ อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) และมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น โดยกิจกรรมการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานระหว่างเครือข่าย

4.3.2 การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ทีมกลไกฯ ได้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่เป็นต้นแบบการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งเป็นต้นแบบศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่น ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ระหว่างวันที่ 27- 28 กุมภาพันธ์ 2562 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัยเกริก สรุปได้ดังนี้

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล เป็นองค์กรที่เล็งเห็นในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยเริ่มพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชน/วิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ผ่านการพูดคุยและเรียนรู้จาก สก. โดย คุณสมบุญ อภาสกิจ ผู้ประสานงานเครือข่ายวิจัยภาคใต้เพื่อทำงานระดับชุมชนโดยใช้เวลาในการพัฒนาโจทย์ 1 ปี ในหัวข้อ “การฟื้นฟูชนบทบ้านมุสลิม บ้านท่ามาลัย ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล” โดยกระบวนการทำงานเน้น “ชวนชาวบ้านคิด ไม่คิดให้ชวนชาวบ้านทำ ไม่ทำให้” ทั้งนี้โครงการวิจัยในปีแรกต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะทีมวิจัยชาวบ้านเพื่อให้เรียนรู้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านโครงการวิจัยดังกล่าว เป็นเวลาถึง 18 เดือนโดยการพาชาวบ้านที่ไม่รู้จัก “วิจัย” เพื่อให้ชาวบ้านรู้และหาทางออกในการแก้ไขปัญหา

ของตนเองได้จนกลายเป็นโครงการเด่นของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว. ตั้งแต่ปีแรกที่เริ่มทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และในปีต่อมาก็ได้รับรางวัลงานวิจัยเด่นด้วย “โครงการแนวทางการจัดการป่าชายเลนชุมชน” ทั้งนี้ ศูนย์ได้ใช้เวลาหล่อหลอมชาวบ้านทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประมาณกว่า 5 ปี นอกจากนั้น ศูนย์ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายในการทำงาน โดยมีการติดตั้งระบบและกลไกในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และมีการตั้งเป้าหมายในวิธีการจัดการตามประเด็นปัญหาาร่วมกัน เช่น ชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนประมงพื้นบ้าน การศึกษา เป็นต้น โดยมีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันมากกว่า 20 ชุมชน ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านสามารถตัดสินใจจากข้อมูลที่ผ่านการศึกษากลับกรอง เปลี่ยนวิธีคิดและทัศนคติในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุมีผล

ศูนย์แห่งนี้ได้มีการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตั้งแต่ปีแรกเป็นต้นมา มีโครงการวิจัยที่ได้รับรางวัลดีเด่นจาก สกว. จำนวน 5 โครงการ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทรัพยากร การศึกษาและส่งเสริมอาชีพ นอกจากนั้นมีการรวมกลุ่มงานวิจัยโดยใช้เนื้อหาประเด็นเป็นจุดรวม เช่น กลุ่มงานวิจัยการท่องเที่ยวที่บ้านบ่อเจ็ดลูกซึ่งสามารถสร้างรูปธรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกลายเป็นชุมชนต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดสตูล ผลที่ตามมาคือมีการนำกลุ่มงานในด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การจัดการป่าชายเลนกรณีชุมชนบ้านหัวทาง การจัดการทะเล รวมตัวเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเพื่อร่วมกันทำงานในการขับเคลื่อนแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลที่มีทิศทางเดียวกัน 5 ข้อ ดังนี้

- อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
- ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น
- สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กรในชุมชนสู่การเป็นชุมชนจัดการตนเอง
- การสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน

นอกจากนี้ ศูนย์ยังมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อื่นอันประกอบด้วย

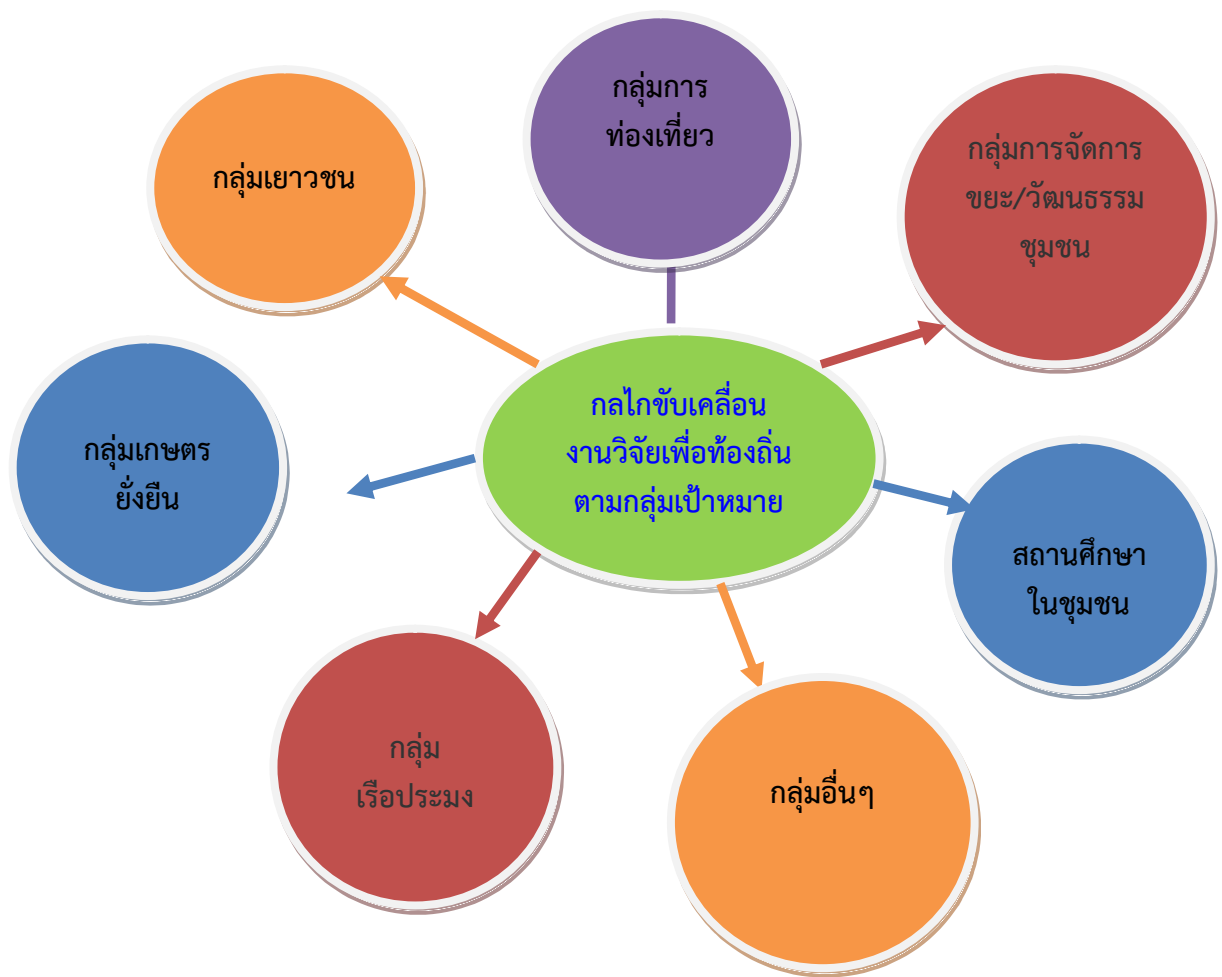
- 1) เน้นการทำงานผ่านเครือข่ายที่หลากหลายเช่น ผลที่ได้จากงานวิจัยก่อให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีรูปแบบการบริหารจัดการ มีกฎระเบียบ มีแผนงานยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน และมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูล นอกจากนั้นยังมีหลายองค์กรเข้ามาสนับสนุนได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดสตูล

ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล กรมท่องเที่ยว และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล เป็นต้น

- 2) ทีมทำงานของศูนย์ต้องไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ โดยไปเพื่อฟัง ไม่ใช่ไปเพื่อสอน และไม่ดูถูกชาวบ้าน ต้องมีการเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่ ไม่ทำงานแบบเล่นๆ ต้องร่วมเรียนรู้กับชาวบ้าน ร่วมกันพัฒนาโจทย์งานวิจัยโดยการคุยกันเพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันไม่ใช่วิธีการโหวต
- 3) ศูนย์เป็นทั้งนักวิจัยทั้งนักเคลื่อนไหว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์แม้พื้นที่ใดไม่มีโครงการก็ต้องไปเยี่ยมพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนงานในเรื่องอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน
- 4) ศูนย์มีการจัดทำกิจกรรมและโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนที่หลากหลาย ประกอบด้วย สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
- 5) มีนวัตกรรมเครื่องมือการกำกับติดตาม สอนงาน (Coaching) โดยเฉพาะเครื่องมือนวัตกรรมกระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน คือ 1. เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว 2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ และย้อนทวนกระบวนการ 3. พัฒนาโจทย์วิจัย 4. ตั้งคำถามย่อยจากโจทย์วิจัย 5. ค้นหาวิธีเก็บข้อมูล 6. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล 7. วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล 8. ออกแบบและปฏิบัติการจริง 9. เก็บรวบรวมข้อมูลจากปฏิบัติการจริง 10. สรุปรายงานและนำเสนอ

นอกจากนี้ศูนย์ได้มีการทำงานแบบบูรณาการโดยให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรยั่งยืน กลุ่มเรือประมง กลุ่มการท่องเที่ยว กลุ่มการจัดการขยะ/วัฒนธรรมชุมชน และกลุ่มเยาวชน โดยกลุ่มเหล่านี้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อให้กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ทำงานให้เป็นชุมชนจัดการตนเองได้ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนมีการสร้างทีมการทำงานของศูนย์เพื่อร่วมเป็นกลุ่มเดินไปกับเด็กเพื่อให้เด็กไว้วางใจโดยใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก หนุนให้เด็กเดินเพื่อลดการพึ่งพิงและเป็นการจัดการตนเอง มีการจัดกิจกรรมเข้าค่าย ประกวดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของกลุ่มเยาวชน ทั้งนี้ ในวันจัดงานประกวดโครงการดังกล่าวได้เชิญผู้ปกครองของกลุ่มเยาวชนและผู้สนใจเข้าร่วมในงานประกวด ซึ่งผลจากการดำเนินงานทำให้เยาวชนในพื้นที่เกิดกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเยาวชนด้วยตนเอง ผู้ปกครองเกิดความประทับใจในผลงาน วิชิตและการแสดงออกที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของเยาวชนซึ่งเป็นลูกหลานของตนเอง

จากรูปแบบที่ได้ดำเนินการนับเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดเยาวชนรุ่นใหม่ที่ตื่นรู้เพื่อเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดย “เปลี่ยนวิธีคิดแบบรัฐ ให้เป็นพลังประชาชน” ทั้งนี้ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ได้ทำงานกับกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน ดังปรากฏตาม แผนภาพที่ 4.4

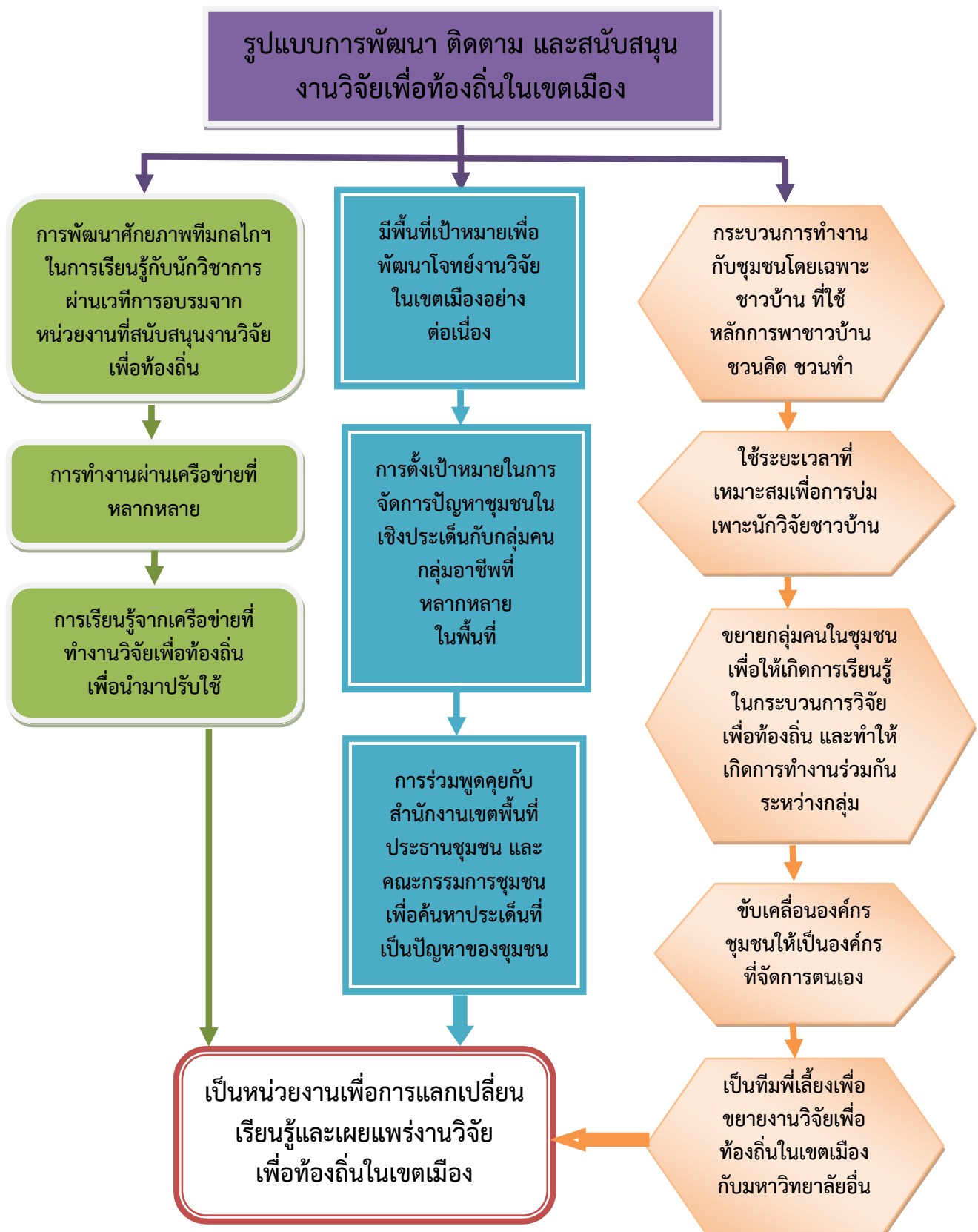

แผนภาพที่ 4.4 กลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามกลุ่มเป้าหมายของ
ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล

นอกจากนี้ทีมกลไก ได้ศึกษาดูงานเพิ่มเติมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ซึ่งชุมชนมีต้นทุนทางสังคมที่โดดเด่น โดยมีการจัดทำโครงการท่องเที่ยวชุมชนภายใต้แนวคิด Community Based Tourism (CBT) ซึ่งมีเป้าหมายหลัก 5 ประการ ได้แก่ ทรัพยากรอยู่คู่ชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามัคคี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและสร้างอาชีพเสริม ที่รีสอร์ทชุมชนตาลาฆาตุโยะชีฮอร์ รีสอร์ท ชุมชน ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล ซึ่งเป็นพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในปี พ.ศ. 2549 ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรที่เป็นอยู่ชั่วอู่่น้ำของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิต

ที่ดีขึ้น จากรูปธรรมของชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกในปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูลได้มีการขยายผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ชุมชนอื่นๆ อาทิ บ้านห้วยทาง บ้านโคกพะยอม บ้านบุโบย บ้านพญาบังสา

รูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต ทีมกลไกฯ ได้ใช้รูปแบบเพื่อการพัฒนาทั้งการพัฒนาศักยภาพ ทีมกลไกฯ ในการเรียนรู้กับนักวิชาการผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยการทำงานผ่านเครือข่ายที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดแนวคิดต่อการติดตามและหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีการเรียนรู้จากเครือข่ายที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ รูปแบบการพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยต้องมีพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเขตเมืองอย่างต่อเนื่อง มีการตั้งเป้าหมายในการจัดการปัญหาชุมชนในเชิงประเด็นกับกลุ่มคน กลุ่มอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่ โดยการร่วมพูดคุยกับสำนักงานเขตพื้นที่ ประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาของชุมชน ด้วยกระบวนการทำงานกับชุมชนโดยเฉพาะชาวบ้าน ที่ใช้หลักการพาชาวบ้าน ชวนคิด ชวนทำ และใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชาวบ้าน นอกจากนี้มีการขยายกลุ่มคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม โดยขับเคลื่อนองค์กรชุมชนให้เป็นองค์กรที่จัดการตนเอง อีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญต้องเป็นทีมพี่เลี้ยงเพื่อขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองกับมหาวิทยาลัยอื่น และเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง ปรากฏดังแผนภาพที่

แผนภาพที่ 4.5 รูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

4.4 การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

4.4.1 การถอดบทเรียนนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่

ในการถอดบทเรียนนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นของพื้นที่เขตหลักสี่มีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยชุมชนของทั้ง 3 โครงการกับทีมกลไก เพื่อให้การทำงานของนักวิจัยชุมชนดำเนินไปได้อย่างเหมาะสมและอยู่ในกรอบระยะเวลาของการทำงาน ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการถอดบทเรียนประกอบด้วย

- 1) กระบวนการหนุนเสริมนักวิจัยในโครงการของทีมกลไก ในระยะต่างๆ มีการดำเนินงานเป็นอย่างไร ทั้งระยะเริ่มโครงการและระยะระหว่างดำเนินโครงการ
- 2) ข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมกลไก หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน
- 3) กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชนและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
- 4) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากการถอดบทเรียนโครงการรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ โดยมีหัวหน้าโครงการและนักวิจัยอาจารย์ รวม 2 คน ให้ข้อมูลตามประเด็นข้างต้น โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการหนุนเสริมนักวิจัยในโครงการของทีมกลไก ในระยะต่างๆ มีการดำเนินงานเป็นอย่างไรทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการ

ในระยะเริ่มโครงการนักวิจัยอาจารย์ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นอุปสรรคสำคัญ แม้ทีมกลไก ได้มีการเสริมความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในหลายเวที แต่หัวหน้าโครงการและนักวิจัยอาจารย์ในทีมขาดการเติมความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการส่งตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราว จึงทำให้กระบวนการทำงานของนักวิจัยชุมชนกับชาวบ้านในชุมชนยังมีช่องว่างของการทำงานที่เป็นลักษณะของการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเติมพลังให้กับคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม นักวิจัยอาจารย์ทั้งสองคนก็พร้อมที่รับข้อเสนอแนะของทีมกลไก ในฐานะพี่เลี้ยงเพื่อให้กรอบการทำงานที่เหลือสอดคล้องกับกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้ ในช่วงงานที่เหลือทาง

โครงการวิจัยจะพยายามเสนอแผนงานและกิจกรรมให้ทีมกลไกฯ เข้าร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกันของนักวิจัยชุมชนและชาวบ้านให้เป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการถอดบทเรียนจะเห็นได้ว่าทีมนักวิจัยชุมชนได้มีการประชุมประจำเดือนเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยให้ดำเนินการตามเป้าหมายของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยในทีมของนักวิจัยชุมชนมีผู้ที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายภาคส่วน ซึ่งในแต่ละภาคส่วนมีบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบงานประจำอยู่แล้ว จึงทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญต่อการเข้าร่วมพูดคุยปรึกษาหารือต่อกระบวนการทำงานของทีม การพบปะในแต่ละครั้งจึงมีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมไม่ครบทีม แต่อย่างไรก็ตามทีมนักวิจัยได้หาทางออกโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารโดยเฉพาะสื่อออนไลน์เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้กระบวนการหนุนเสริมการทำงานของนักวิจัยชุมชนในระยะเริ่มต้นของโครงการก็มีปัญหาอุปสรรคจากสัญญาทุนสนับสนุนที่ล่าช้า ทำให้การทำงานการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ที่ได้รับเงินทุนสนับสนุนที่ล่าช้ากว่าทีมโครงการของนักวิจัย เกิดช่องว่างของการหนุนเสริมที่ทำให้กระบวนการทำงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิจัยหน้าใหม่ก็ประสบปัญหาเช่นกัน ดังนั้นการหาทางออกของทีมกลไกฯ จึงต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อนการร่วมทำงานที่ใกล้ชิดให้มากขึ้นในกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานที่เหลือของโครงการวิจัย

2) ข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมกลไกฯหรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน

นักวิจัยอาจารย์ไม่มีข้อเสนอแนะต่อบทบาทของทีมกลไกฯ หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชนเนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับคำแนะนำจากทีมกลไกฯเป็นอย่างดี “.....ในส่วนของ การสนับสนุนของทีมกลไกฯ การหนุนเสริมก็ได้รับข้อเสนอแนะ ที่ดีได้รับคำแนะนำ ที่ดีเลยทีเดียว เพราะว่าทีมเราไม่ค่อยมีประสบการณ์ในเรื่องของการทำวิจัยชุมชนในเบื้องต้นที่ได้กล่าวไป ทีมหนุนเสริมทีมกลไกฯ ได้ช่วยเข้ามาซัพพอร์ตค่อนข้างที่จะดีเลยทีเดียวนะค่ะ ถ้าหากว่าไม่มีทีมกลไกฯ เราก็เดินต่อไปไม่ได้เพราะว่าอย่างที่บอกว่าประสบการณ์ของเรายังน้อยอยู่ก็ได้อาจารย์ปรึกษา อาจารย์น้ำแล้วก็ อาจารย์หุทัย แล้วก็ทีมพี่เลี้ยงได้มาช่วยซัพพอร์ตในส่วนตรงนี้บางทีข้อมูลอาจจะตกบกพร่องไป อาจารย์ในทีมก็เข้ามาซัพพอร์ตในส่วน ข้อมูลว่าควรทำอย่างไรบ้างค่ะ.....” (อาจารย์นิศภรณ์ แสงสกุล, สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2562)

3) กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชนและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

กระบวนการทำงานของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน มีอุปสรรคที่สำคัญจากทีมนักวิจัยที่เป็นทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการประจำ และเจ้าของภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงระดับชาติ ทำให้มีข้อจำกัดของ

เวลาในการทำงานร่วมกัน แต่ทางทีมนักวิจัยชุมชนได้แก้ปัญหาโดยใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อแก้ปัญหาของข้อจำกัดที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ทีมกลไกฯ ได้เสนอแนะให้กระบวนการทำงานของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านที่ต้องทำงานร่วมกับชุมชนเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมให้มากกว่าที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา

4) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ทีมนักวิจัยไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อประเด็นอื่นๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากการถอดบทเรียนโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง โดยมีหัวหน้าโครงการและนักวิจัยอาจารย์ รวม 4 คน ให้ข้อมูลตามประเด็นข้างต้น โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) กระบวนการหนุนเสริมนักวิจัยในโครงการของทีมกลไกฯ ในระยะต่างๆ มีการดำเนินงานเป็นอย่างไรทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการ

การถอดบทเรียนในประเด็นกระบวนการทำงานก่อนเริ่มโครงการ และระยะการดำเนินงานที่ผ่านมา ทีมนักวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ซึ่งมีนักวิจัยจำนวน 12 คน ได้มีการแลกเปลี่ยนในกระบวนการทำงานว่า ในวันแรกที่มีการทำงานร่วมกัน ทีมวิจัยได้มีการพูดคุยถึงการงานร่วมกันหรือไม่ว่าใครมีหน้าที่อะไร ชาวบ้านมีหน้าที่อะไร มีการพูดคุยเรื่องเหล่านี้บ้างหรือไม่ ก่อนที่จะมีการลงพื้นที่ว่าภารกิจของนักวิจัยแต่ละคนมีบทบาทอะไรบ้าง แบ่งหน้าที่กันอย่างไร เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ในระยะเริ่มต้นโครงการ

หัวหน้าโครงการ (ดร.เฉลิม เกิดโมลี) “....มีครับ แต่จำรายละเอียดไม่ได้ว่าเป็นช่วงก่อนหรือหลังจากการเปิดตัวโครงการ เนื่องจากสถานการณ์ในวันเปิดตัวโครงการฯ บังเอิญชาวบ้านมีการประชุม ทีมวิจัยจึงถือโอกาสไปเปิดตัวโครงการ หลังจากนั้นเราก็กลับมาประชุมและมีการแบ่งงานกันเป็นฝ่ายการเงิน บัญชี และฝ่ายวิชาการ คือทั้ง 3 คน ส่วนที่เหลือ คือ ช่วยหาเอกสาร ค้นคว้งงานวิชาการส่วนอาจารย์ประจำกอง และอาจารย์ศุภรดา ทำการเงิน บัญชี แต่ได้ช่วยทำงานวิชาการ ช่วยตรวจงาน ช่วยเสริมข้อมูล.....”

หัวหน้าทีมกลไกฯ “....ในกลุ่มนี้มีอาจารย์ประจำกองเคยทำ CBR มาก่อน เพราะฉะนั้นในกระบวนการทำงานวิจัย CBR ถ้ามีคนที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน การเดินไปตามเป้าหมายจะไม่มีปัญหา แต่เราในฐานะที่เป็นโหนด (Node) พี่เลี้ยง อาจารย์คิดว่าบทบาทของโหนดควรจะมามีบทบาทที่เสริมการทำงานในระยะแรกก่อนเปิดตัวโครงการของอาจารย์ หรือระหว่างการทำงานของอาจารย์ มีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างที่ทำให้

โหนดทำงานกับนักวิจัยอาจารย์ นักชาวบ้านในโครงการของอาจารย์เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของงานได้มากขึ้น ต้องการให้โหนดช่วยในเรื่องอะไรบ้าง....”

ผศ.ประคอง สุนทรจิตต์ นักวิจัย “....ส่วนใหญ่ถ้ามีกิจกรรมอะไร ทีมวิจัยเราจะแจ้งโหนดทุกครั้ง และส่วนใหญ่โหนดจะลงไปทำกับพวกเรา เวลาลงพื้นที่หรือลงชุมชนต่างๆ” โดย ดร.เฉลิม เกิดโมลี ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “เวลาประชุมมีการพูดคุยกันทั้งหมดและโหนดจะช่วยเสริมช่วยแลกเปลี่ยนเหมือนกับประสบการณ์ที่มีเยอะกว่าจะช่วยผมในแง่ของการพูดคุยกับประชาชน ที่นี้บังเอิญว่าทีมวิจัยไม่ค่อยมีปัญหา และไม่ค่อยได้ซักถาม เป็นเพราะว่าผมเองเคยทำงานชุมชนมาก่อน เพราะฉะนั้นเราจึงไม่ค่อยมีปัญหากับชาวบ้าน แต่ประเด็นคือมีการวางกิจกรรมไว้ตั้งแต่ต้นแล้วมีขั้นตอนที่หนึ่ง สอง สาม เพราะฉะนั้นในครั้งแรกออกไปดูงานมันจึงเหมือนกับใช้กิจกรรมตรงนี้เป็นการทำความรู้จักกันกับชาวบ้าน เพราะเราไม่รู้จักกับกรรมการชุมชนและชาวบ้านอย่างลึกซึ้ง เมื่อมีการนัดประชุมกรรมการชุมชนก็เข้ามา ก็เหมือนกับค่อยทำความเข้าใจกันทีละครั้ง ทีละครั้งไป ในแง่โหนดก็เข้าไปร่วมด้วยตลอด มันทำให้ทีมวิจัยดูเยอะขึ้น เพราะบางครั้งนักวิจัยของเราติดภารกิจมาได้บ้างไม่ได้บ้าง ใครมาได้ก็มา เราไม่ได้เรียกร้องการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์แบบ เมื่อโหนดเข้าไปร่วมก็ไปสร้างสีสัน ไปช่วยทีมวิจัย....”

หัวหน้าทีมกลไก “ต้องการเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมหรือไม่เพื่อให้การทำงานโหนดระหว่างกับโครงการฯ ทำงานให้ดีกว่าเดิม จะเสริมอะไรเพิ่มเติม เพื่อให้โหนดทำงานและรู้สึกว่าคุณครูรู้สึกอบอุ่น มีความสุข การทำงานเข้าใจมากขึ้นในกลไก CBR มีหรือไม่”

อ.ศุภรดา ไชยรบ นักวิจัย “.....จะมีเรื่องเอกสารทางการเงิน เป็นปัญหาที่เราไม่มีความรู้ ไม่มีบทเรียน และไม่มีประสบการณ์ทางด้านนี้ ส่วนใหญ่แล้วทางศูนย์วิจัยและพัฒนาจะให้แบบเรามาและเราจะต้องไปนั่งเรียนรู่ว่าต้องทำอะไร ทำให้งานของเราไม่ถูกต้อง ลำบากเมื่อเราไปสอบถามใครเขาก็บอกว่ายังไม่เคยในรูปแบบนี้ เพราะว่าเป็นรูปแบบใหม่ เพราะฉะนั้นจะมีของอาจารย์พัชรินทร์ ที่จะนำมาเป็นตัวอย่างได้ และเราต้องนั่งศึกษาว่ามันควรจะเป็นรูปแบบไหน ลักษณะไหน ซึ่งเราไม่เคยเห็นตัวจริงเลยว่าเป็นอยู่แบบไหน บางอย่างคิดอ่านเอาเอง ซึ่งมันอาจจะผิดพลาด ซึ่งในรายงาน 50 เปอร์เซ็นต์ จะต้องส่งรายงานทางการเงินด้วย.....”

(2) ข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมกลไกฯ หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน

หัวหน้าทีมกลไกฯ “อาจารย์มีข้อเสนอแนะในการทำงาน CBR อะไรเพิ่มเติมหรือไม่ครับ อยากเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมเพื่อให้การทำงานดีขึ้น”

ดร.เฉลิม เกิดโมลี “....ก็มีแต่ตัวผมยังทำตามทีไหนคเสนอแนะไม่ได้ ที่คุยกันในวันนี้มันมีหลายอย่างที่จะต้องคุยกับชาวบ้านให้มากขึ้น ต้องเอื้ออำนวยให้ชาวบ้านแลกเปลี่ยนกับเรามากขึ้นใกล้ชิดกันมากขึ้น อย่างอื่นก็ไม่มี เพียงแต่ยังทำไม่ 100 เปอร์เซ็นต์ ตามเป้าหมาย บางทีก็เกรงใจเขา บางทีมันร้อนกลับดีกว่าได้วัตถุประสงค์ยังไม่ครบ...”

อ.ศุภรดา ไชยรบ “ในฐานะน้องใหม่ไม่เคยทำงานกับชุมชน เราก็จะรู้ขั้นตอนหรือกระบวนการที่เราจะลงชุมชน หรือไปพบปะชาวบ้านมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากที่เราเคยเรียนมา เราไม่เคยทำงานกับชุมชนอยู่แล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของวิจัยที่เราต้องหาข้อมูลจากห้องสมุดหรือจากที่เราไปเก็บข้อมูลเท่านั้น แต่การทำวิจัยชุมชนมันมีความแตกต่างกัน เราต้องไปพบกับชาวบ้าน ซึ่งมันมีความหลากหลาย มีแนวคิดที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นเราจะรู้กระบวนการในการทำเราได้ลงพื้นที่ในการทำงาน ส่วนในเรื่องของทีมเราส่วนใหญ่ก็เข้าใจกันดี ส่วนใหญ่มีการทำงานเป็นทีมที่ดี ได้เรียนรู้จากพี่ๆ ที่มีประสบการณ์ อย่าง ดร.เฉลิม อาจารย์ประกอบ อย่างนี้ ก็รู้ขั้นตอนที่จะต้องทำอะไรก่อน ทำอะไรหลัง ได้คำแนะนำจากพี่ๆ ได้เรียนรู้การทำงานวิจัยชุมชนมากยิ่งขึ้นจากที่ไม่เคยทำมาเลย ก็จะได้นำเอาความรู้ที่ได้เอาไปใช้ในการทำวิจัยของตัวเอง ทางด้านวิชาการของตัวเอง ซึ่งวิจัยนี้อาจจะไม่ตรงกับสายงานของเราซึ่งเราก็ได้เอาไปปรับเปลี่ยนตรงนี้ เพื่อให้ตรงกับสายงานเรามากยิ่งขึ้น.....”

(3) กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชนและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

หัวหน้าทีมกลไกฯ ได้ตั้งคำถาม “ ในการทำงานวิจัยกับชุมชนมีอุปสรรค หรือปัญหาการทำงานของนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านที่ต้องทำงานวิจัยด้วยกัน มีอะไรบ้าง”

ดร.เฉลิม เกิดโมลี “....ถ้าพูดถึงเรื่องปัญหากับชาวบ้าน คือ ถ้าเป็นบ้านนอกจะสามารถสืบรู้ภูมิหลังได้ไม่ยากกว่าใครเป็นลูกใครหลานใคร แต่อันนี้เราไม่รู้เลย ไม่กล้า อยากจะคุย แต่ไม่รู้จะเริ่มอย่างไรอีกอย่างทีมของเราไม่มีปัญหาจะไปด้วยกัน แต่ถ้าใครติดอะไรไม่ว่าไม่เป็นไรแต่ส่วนใหญ่จะไปด้วยกัน ลงพื้นที่ไปดูงาน แต่มีปัญหาตรงที่ว่าเวลาจะชวนคนนอกหรือจะชวนนักศึกษา หรือจะชวนใครไปบ้างอย่างวิเชียร(นักศึกษาปริญญาโทซึ่งเป็นหนึ่งในทีมวิจัย) เขาก็เป็นคนหนึ่งในทีม แต่ส่วนที่อยู่นอกทีมอยากจะชวนเขาลงชุมชน จะทำ

ชุมชนเพื่อจะได้มาใช้ข้อมูล แต่คนที่ไม่เคยเข้าชุมชนจะกลัวไม่กล้านะ ไม่มีช่องทางที่จะไป ไม่กล้าเข้าไปในชุมชนและนักศึกษาเราก็ไม่ค่อยมีใครอยากลงไปไม่รู้ว่าเป็นอะไร.....”

(4) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ไม่มี

จากการถอดบทเรียนโครงการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร โดยมีหัวหน้าโครงการและนักวิจัยอาจารย์ รวม 3 คน ให้ข้อมูลตามประเด็นข้างต้น โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) กระบวนการหนุนเสริมนักวิจัยในโครงการของทีมกลไกฯ ในระยะต่างๆมีการดำเนินงานเป็นอย่างไรทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการ รวมทั้งกระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้านในชุมชนและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

จากการติดตามความคืบหน้าของโครงการวิจัยและการร่วมสังเกตการณ์การทำงานของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านได้พบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ นักวิจัยชาวบ้านขาดความสนใจอย่างจริงจังต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยนักวิจัยชาวบ้านได้ให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงเรื่องที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้เกิดโครงการบ้านมั่นคง ทีมนักวิจัยชาวบ้านส่วนใหญ่จึงติดภารกิจเกี่ยวกับความมั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัยมากกว่าเรื่องของการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน จึงทำให้เกิดปัญหาในการทำงานวิจัยไม่ได้เป็นไปตามระยะเวลา ดังนั้น หัวหน้าทีมกลไกฯ จึงได้ตั้งประเด็นคำถามว่า “ในการเลือกทีมวิจัยของอาจารย์ก่อนเริ่มโครงการ กลุ่มของอาจารย์มีนักวิจัย 5 คน ทีมวิจัยมีวิธีการเลือกนักวิจัยอาจารย์และเลือกนักวิจัยชาวบ้านอย่างไร เพื่อฟอร์มทีมขึ้นมาเป็นนักวิจัย มีที่มาเป็นอย่างไร”

ผศ.ดวงทิพย์ จันทรอ่วม “เดิมในทีมวิจัยมีอาจารย์นริศรา วิล อยู่ในทีมด้วย ตอนหลังอาจารย์ต่ายลาออกไป เราคิดว่าว่ากลุ่มเราน้อยเกินไป จึงชักชวน รศ.ปรีชา พันธุ์แน่น และ ผศ.มุกิตา อารยะเศรษฐากร ซึ่งทั้งสองคนเป็นอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ และเคยพาชาวบ้านไปศึกษาดูงานและสามารถทำงาน PR ได้ จึงดึงเข้ามาอยู่ในทีมวิจัย

หัวหน้าทีมกลไกฯ “หมายความว่า การฟอร์มทีมของอาจารย์ ได้เชิญ รศ.ปรีชา พันธุ์แน่น และ ผศ.มุกิตา อารยะเศรษฐากร จากคณะนิเทศศาสตร์ ให้มาช่วยในเรื่องการออกแบบและเรื่องของการประชาสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นในทีมของอาจารย์ก็พยายามเสาะหาคนที่มีความเกี่ยวข้องต่อการทำงานงานวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามเป้าหมาย เมื่อมีคนออกไปก็หาใหม่มาทดแทน คนมาทดแทนก็ต้องตอบคำถามของอาจารย์ให้ได้ว่าเมื่อเข้ามาแล้วว่าเป็นภาระของเราหรือไม่ เข้ามาแล้วช่วยงานวิจัยของอาจารย์ได้หรือไม่ นั่นคือสิ่งที่อาจารย์ต้องหาคำตอบออกมา แต่ถ้าอาจารย์คิดว่าดีเข้ามาแล้วถือว่าเป็นประโยชน์ต่อเราก็ถือว่าเป็นบรรลุเป้าหมาย และนักวิจัยชาวบ้านอาจารย์เลือกอย่างไร.....”

ผศ.ดวงทิพย์ จันทรอ่วม “เลือกจากการเข้าไปคุยในวันแรกจึงได้ป่าละเมาะและลูกทิมของป่า แต่กลุ่มแม่บ้านมีปัญหา เหมือนมีอยู่ไม่กี่คนและเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาตามอารมณ์ แต่ละคนพูดเก่ง แต่ไม่มีใครทำ กลัวไปไม่รอด และผลิตภัณฑ์มีการเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา เช่น ป่าทำของเก่า ต่อมาเปลี่ยนไปทำของใหม่อีกแล้วยังตอนหลังมาเจอปัญหาเรื่องบ้านมันคงยังมีปัญหา.....”

หัวหน้าทีมกลไกฯ “การทำงานแบบนี้ต้องพยายามดูว่าคนที่จริงใจคือใคร คือเขาจะต้องทำงานมากขึ้น หรืออาจจะต้องไปนั่งคุยกันกับคนที่อยู่นอกกรอบเช่นไม่จำเป็นต้องไปหาป่าละเมาะ แต่อาจจะต้องไปหาคนอื่น”

อาจารย์พิชญลณี รัตนานุกพงศ์ ได้กล่าวเสริมว่า “.....อย่างกรณีของหนูจะติดต่อกับป่าบุญช่วยซึ่งเป็นรองประธานและเขาจะบอกว่า “ครั้งแรกไม่เห็นเอาชื่อป่าใส่เข้าประชุมในกลุ่มเลย เป็นกรรมการ เอาแต่คนอื่นใส่.....” และเวลาไปติดต่อกับป่าบุญช่วย เขาจะบอกมาว่า “.....ไม่ต้องมาคุยกันแล้วนะกับกลุ่มนี้ ไม่ต้องคุย ไม่ต้องทำ ไม่ต้องรับโทรศัพท์ด้วย มาแล้วไม่ได้อะไรเลย เอาแต่ข้อมูล เอาแต่ข้อมูล....” หนูก็งงว่าเกิดอะไรขึ้น บางครั้งลงไปเขาทำเป็นไม่เห็น บางทีหนูลงไปช่วยเขา เพราะมีปัญหาเรื่องบ้านมันคง และบางครั้งเข้าไปขออนุญาตประชุม ก็จะบอกว่าป่าไม่ว่าง ป่าไม่ว่าง ไม่มีอารมณ์แล้ว หนูเริ่มเครียดว่ามันเกิดอะไรขึ้น เพราะว่าเราทำงานตลอดเราไปตลอด แต่ป่าไม่เคยบอกอะไรเรา แต่ป่าบุญช่วยมากระซิบเรา ยกตัวอย่างเวลาประชุม หมอบโองให้ป่าบุญช่วยทำ แกจะแสดงสีหน้า และกระซิบบอกว่าใครจะทำ มาถึงก็สั่งๆ แล้วจะทำได้หรือเปล่า ใครจะมานั่งถัก คือป่าบุญช่วยเขาก็ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ได้เอาชื่อป่าเข้าประชุมในกลุ่ม ทั้งๆ ที่แกเป็นรองประธาน และแกเริ่มมีปัญหาเรื่องบ้านมันคง แกเริ่มไม่ทำแล้ว เวลาหนูขออนุญาตอะไร จะบอกว่า วันนี้แต่ละคนไม่มีเวลาวางนะ เพราะว่าทุกคนจะต้องออกมาหมดซึ่งทุกคนก็ออกมาหมดเลยนะในทีมแม่บ้านกลุ่มหนู ไม่มีใครเหลือเลย เวลาจะนัดประชุมอะไรก็ไม่ว่างจะขอนัดในเวลากลางคืน แต่พอถึงตอนกลางคืนแกก็เหนื่อยแล้วนะ อาจารย์ แกเหนื่อยมากเลย นี่คือปัญหาของหนูนะ เมื่อเกิดปัญหาเรื่องบ้านมันคง มันก็มา link กับกลุ่มแม่บ้านของหนู ทำให้แกหมดกำลังใจ.....”

หัวหน้าทีมกลไก “.....เปลี่ยนกลุ่มแม่บ้านใหม่ใหม่ เพื่อหาคนอื่นที่เป็นแกนหลัก และพยายามดึงพวกเขาเข้ามาร่วมโครงการ.....”

อาจารย์พิชญ์สินี รัตนานุพงศ์ หัวหน้าโครงการ “.....คือถ้าไม่มีปัญหาเรื่องบ้านมั่นคง เขายังรวมตัวกันได้คะ แต่ตอนนี้เมื่อหนูลงไป เขาไม่อยู่ เขาไปอยู่เขต ประชุมเรื่องบ้านมั่นคง ทุกอย่างเป็นเรื่องบ้านมั่นคงหมดเลย กลุ่มของหนูแทบจะไม่มีเวลาเหลือเลย หนูยอมรับว่าเรื่องเวลาไม่มีเวลาเหลือเลย....”

หัวหน้าทีมกลไก “.....กลุ่มแม่บ้านมันไม่ใช้การนำสินค้าเพียงแค่นั้นอย่างไปทำวิจัยหนึ่งขึ้น หรือนำคนหนึ่งคนมาสร้างเป็นตัวนำเรื่อง และบอกว่าชุมชนนี้ทำงานขายของบ้านหนึ่งหลัง ได้รายได้หนึ่งหลัง มันไม่ใช่มันต้องเป็นลักษณะการทำในลักษณะเครือข่าย มีระบบการทำเป็นทีม มีรายได้เกิดขึ้น มีการตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม มีรายได้ในการจัดดูแลรายได้ให้กลุ่ม มีการดูแลแบบการจัดการ”และกล่าวต่อไปว่า “ถ้าอย่างนั้นต้องหากลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งอาจจะให้ป่าละเมาะเป็นแค่ที่ปรึกษา แต่หากกลุ่มใหม่ที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อน เพื่อทำงานให้เป็นรูปเป็นร่าง โดยการฟอร์มทีมมาขึ้นมาใหม่ มีแกนหลักประมาณ 2-5 คนรู้สึก เป็นห่วงทีมของอาจารย์ สุดท้ายจะเป็นอย่างไรเพราะงานคืบหน้าถึงระยะ 50 เปอร์เซ็นต์ แล้วแต่ยังไม่เป็นรูปเป็นร่างเหมือนมันจะสลายด้วย.....”

ผศ.ดวงทิพย์ จันทรอ่วม “....เอาอย่างนั้นะคะ เราจะไปหาคนที่แกนจริง ๆ และหาทีมประมาณ 4-5 คน เป็นกลุ่มแม่บ้าน.....”

นอกจากนี้นักวิจัยโครงการยังให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นความคาดหวังความช่วยเหลือจากทีมกลไก กระบวนการ ตั้งแต่เริ่มโครงการถึงปัจจุบัน โดยให้ความเห็นต่อบทบาทของทีมกลไก ในด้านการเพิ่มศักยภาพให้ทีมวิจัยอาจารย์ เพื่อให้มีความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น โดยอาจารย์พิชญ์สินี รัตนานุพงศ์ ซึ่งเป็นนักวิจัยอาจารย์ได้ให้ความเห็นว่า

“.....ต้องการให้มาช่วยเพื่อคอยชี้แนะ เปิดประเด็น เปิดทางในการเข้าพบชาวบ้านเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่องเพราะตอนนี้ชาวบ้านคิดเรื่องโครงการบ้านมั่นคงทำให้ขยับงานโครงการวิจัยนี้ไม่ได้เต็มที่ และป่าละเมาะซึ่งเป็นประธานชุมชนและเป็นนักวิจัยชาวบ้านที่เป็นแกนนำคนสำคัญได้ถอดใจหรือไม่สู้ในการทำงานวิจัยในโครงการนี้ต่อไป เมื่อหัวหน้าทีมกลไก ไปช่วยพูดคุย กับนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน ทำให้เห็นแนวทางที่ชัดเจนขึ้น ทำให้มีกำลังใจในการทำงานเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านดีขึ้นมาก.....”

(2) ข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมกลไกฯ หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน

เนื่องจากในการทำงานของทีมวิจัยประสบปัญหาและอุปสรรคจากโครงการบ้านมั่นคงซึ่งเป็นนโยบายภาครัฐที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและต้องการความชัดเจนในเรื่องที่อยู่อาศัย จึงทำให้นักวิจัยชาวบ้านขาดขวัญกำลังใจในการทำงานของโครงการวิจัย ดังนั้นการทำงานที่ผ่านมาจึงไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ ทีมกลไกฯ ได้เข้าไปช่วยแก้ปัญหา ทำให้ทีมนักวิจัยมีกำลังใจและหาทางออกร่วมกันในการให้โครงการวิจัยนี้ดำเนินต่อไปได้

อาจารย์พิชญ์สินี รัตนานุพงศ์ “.....ขอบคุณทีมกลไกฯ โดยเฉพาะหัวหน้าทีมที่ช่วยเข้าไปชี้แนะกระบวนการทำงานระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน รู้สึกประทับใจมากที่ทำให้ป่าละเมาะเปลี่ยนใจจากเดิมที่ไม่คุยกับเราหันมาคุยกับเราเหมือนเดิม แต่เราไม่มีประสบการณ์ทางด้านนี้ ไม่เคยลงชุมชน นี่เป็นครั้งแรก และทีมเราไม่ค่อยได้ร่วมหารือกับทีมกลไกฯบ่อยนัก แต่ทีมเราจะพยายามรู้และพยายามทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้.....”

(3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เนื่องจากนักวิจัยเป็นนักวิจัยหน้าใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงทำให้กระบวนการในการทำงานยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้าง โดยเฉพาะการทำงานกับชาวบ้าน ทีมวิจัยจึงเสนอแนะให้ทีมกลไกฯ ช่วยเป็นพี่เลี้ยงที่ใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อให้เกิดการทำงานที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างไรก็ตามได้มีการตั้งข้อสังเกตว่า ความเป็นผู้นำของงานวิจัยกับระยะเวลาในการทำงานไม่สัมพันธ์กัน ปริมาณงานที่ต้องดำเนินการต่อยังมีจำนวนมาก หัวหน้าทีมกลไกฯ จึงได้มีการเสนอแนะว่า “.....หลังจากนี้อาจารย์ต้องทำแผนงานประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ ต่อไปนี้ว่าจะทำอะไรบ้าง แล้วอาจารย์โพสต์เข้ามาในไลน์กลุ่มว่าอาจารย์จะไปทำอะไร อยากให้ทีมกลไกฯ ช่วยในเรื่องอะไรบ้าง และทีมกลไกฯ ต้องการพบและพูดคุยกับทีมวิจัยอีกครั้ง ทั้งนักวิจัยชาวบ้านและนักวิจัยอาจารย์ ขอวันเวลาที่สะดวก โดยพบกันที่ชุมชน ทีมกลไกฯ จะได้เข้าไปร่วมพูดคุย และหาทางออกในการทำงานให้มีความคืบหน้าและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....”

ผลสรุปการถอดบทเรียน

กระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯและศูนย์วิจัยและพัฒนาต่อกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของโครงการวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ซึ่งเป็นโครงการที่นักวิจัยกำลังดำเนินโครงการและมีความก้าวหน้าของงาน

ประมาณร้อยละ 50 โดยกระบวนการหนุนเสริมเริ่มตั้งแต่ระยะเริ่มโครงการระยะดำเนินโครงการ และต้องติดตามถึงระยะปิดตัวโครงการ โดยมีการคืนข้อมูลสู่ชุมชน อีกทั้งการเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะ

จากการถอดบทเรียนโครงการวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ของปีงบประมาณ 2560 ได้พบว่า ในระยะเริ่มโครงการทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาช่วยกันขับเคลื่อนอาจารย์ที่สนใจเพื่อทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการร่วมประชุมพูดคุยกับสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับปัญหาชุมชนเพื่อร่วมกันค้นหาและพัฒนาโจทย์/ประเด็นในพื้นที่เป้าหมาย ทั้งนี้มีการร่วมประชุมกับชุมชนแต่ละพื้นที่ประมาณ 3-4 ครั้ง จึงได้ประเด็นร่วมเพื่อพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ ซึ่งได้แก่

1. โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ โดย ผศ.ศรัณพร ชวนเกริกกุล และคณะ ซึ่งประกอบด้วย นักวิจัยอาจารย์จำนวน 3 คน และนักวิจัยชาวบ้านจำนวน 13 คน

2. โครงการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร โดย อาจารย์ ดร.เฉลิม เกิดโมลี และคณะ ซึ่งประกอบด้วย นักวิจัยอาจารย์ จำนวน 3 คน และนักวิจัยชาวบ้านจำนวน 8 คน

3. โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร โดย อาจารย์พิชญ์สินี รัตนานุพงศ์ และคณะ ซึ่งประกอบด้วย นักวิจัยอาจารย์ จำนวน 4 คน และนักวิจัยชาวบ้านจำนวน 6 คน

ทั้งนี้ 3 โครงการข้างต้นได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุนจาก สกว. และอยู่ในระหว่างการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย CBR ซึ่งปัจจุบันมีความก้าวหน้าของงานอยู่ในระยะร้อยละ 50 นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ 2561 ได้ร่วมพัฒนาโจทย์ในพื้นที่เขตดอนเมืองอีกจำนวน 3 โครงการ ได้แก่

1. รูปแบบการส่งเสริมจิตอาสาแบบธนาคารเวลาในการดูแลผู้สูงอายุชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดย อาจารย์ ดร.เกสินี ชิวปรีชา เป็นหัวหน้าโครงการ มีนักวิจัยอาจารย์จำนวน 5 คน และนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน 8 คน

2. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการกิจกรรมและบัญชีชุมชนเมืองของชุมชนบูรพา 18 เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดย ผศ.ดร.สุวิมล วงศ์สิงห์ทอง เป็นหัวหน้าโครงการ มีนักวิจัยอาจารย์จำนวน 3 คน และนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน 16 คน

3. การถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเมืองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดย อาจารย์ ดร.หฤทัย กมลศิริสกุล เป็นหัวหน้าโครงการ มีนักวิจัยอาจารย์จำนวน 3 คน และนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน 13 คน

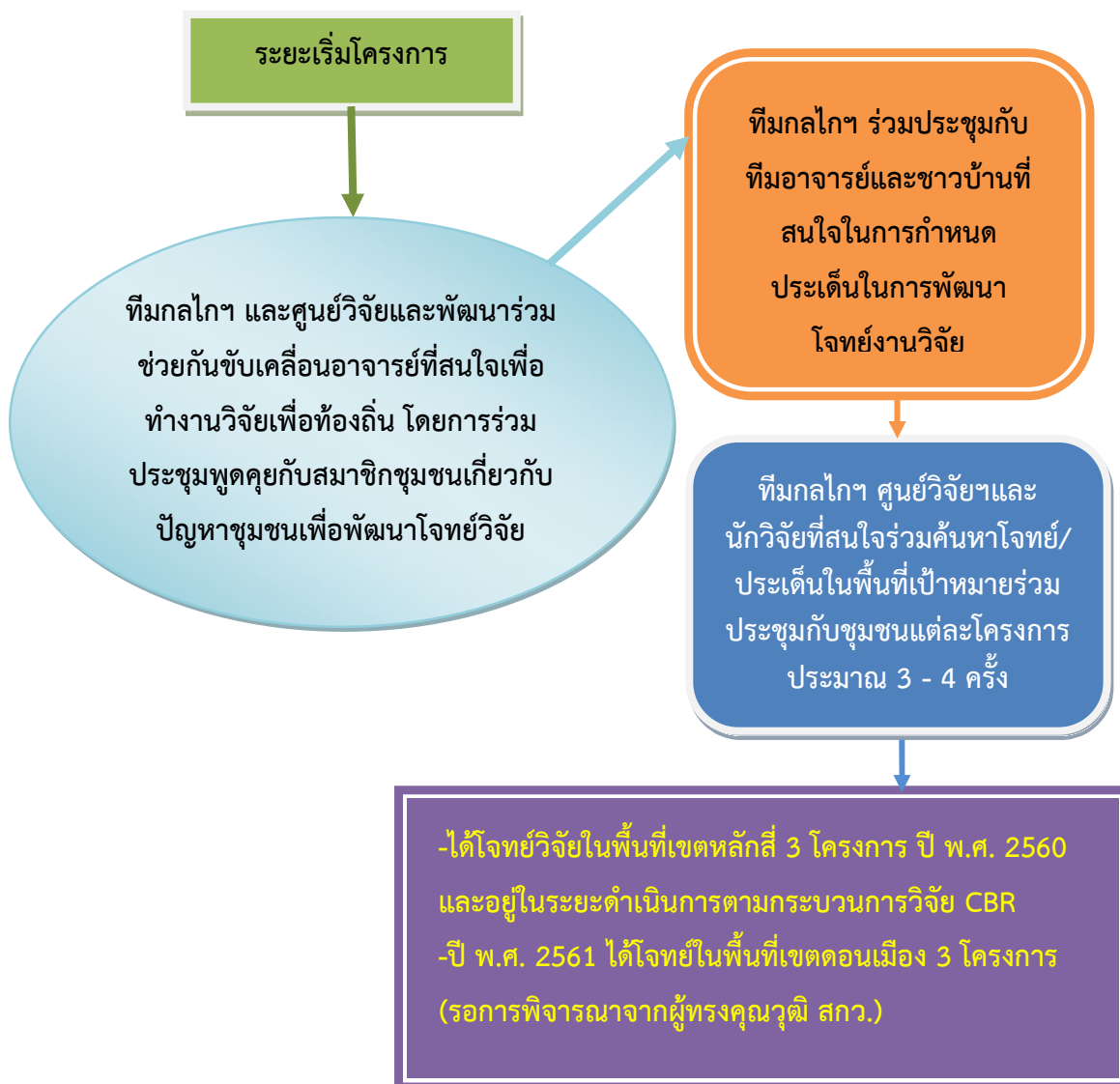
ทั้งสามโครงการดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบเบื้องต้นจากทีมกลไกฯ ศูนย์วิจัยและพัฒนา และผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นประกอบด้วย ผศ.พีรชัย กุลชัย จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง และผู้แทนจาก สกว. คุณจุไรรัตน์ ปิยะวัชร และ คุณลีลาพร ไชยชนะนิจ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.

ตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาได้ตระหนักถึงการเพิ่มศักยภาพของนักวิจัยอาจารย์ของแต่ละโครงการวิจัย จึงได้มีการอบรมและการเติมความรู้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ทำให้นักวิจัยอาจารย์ที่มีเคยมีประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เพิ่มเติมความรู้และร่วมแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยต่างสถาบันและหน่วยงาน โดยนักวิจัยอาจารย์กลุ่มนี้ เมื่อมีการปฏิบัติงานในพื้นที่ตามโจทย์งานวิจัยของตนเองมักจะทำงานได้ตามกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้การทำงานมีความก้าวหน้าตามแผนการดำเนินงานและเป้าหมายที่กำหนดตลอดจนได้เห็นกระบวนการทำงานระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านและชาวบ้านในชุมชนจึงไม่ค่อยประสบปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกับนักวิจัยชาวบ้านและสมาชิกในชุมชน อีกทั้งมีความพอใจและไม่ค่อยมีข้อเสนอแนะต่อกระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ที่มีต่อนักวิจัยอาจารย์ แต่นักวิจัยอาจารย์รุ่นใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นและขาดการเติมความรู้ในกระบวนการ CBR อีกทั้งบางโจทย์งานวิจัยมีการทำงานร่วมกับภาคีหลายภาคส่วนแต่ขาดการเชื่อมประสานการทำงานที่ชัดเจน นอกจากนั้นกระบวนการทำงานของนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยไม่ชัดเจน ได้แจ้งกิจกรรมให้ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้รับทราบบางครั้ง ซึ่งจะเห็นว่าระยะเวลาการทำงานไม่สัมพันธ์กับปริมาณเนื้อหาทำให้ทีมกลไกฯ ได้ตระหนักต่อภาระการหนุนเสริมงานวิจัยของนักวิจัยกลุ่มนี้โดยการเพิ่มความเข้มข้นในการติดตามการทำงานและหนุนเสริมการทำงานในพื้นที่ให้มากขึ้น

จากสถานการณ์ดังกล่าวให้นักวิจัยอาจารย์กลุ่มนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ดังนี้

1. ขอให้ทีมกลไกฯ เข้าร่วมสังเกตการณ์การทำงานเพิ่มมากขึ้น
2. ขอให้ทีมกลไกฯ ดูแลโครงการอย่างใกล้ชิดและเป็นพี่เลี้ยงเหมือนอยู่ในโครงการวิจัย
3. ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโครงการวิจัย

จากการถอดบทเรียนการหนุนเสริมนักวิจัยโครงการวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ทั้งระยะเริ่มโครงการและระยะดำเนินโครงการสามารถสรุปดังแผนภาพที่ 4.6 กระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของโครงการวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่และปัญหาอุปสรรคต่อการหนุนเสริม

แผนภาพที่ 4.6 กระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของโครงการวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่และปัญหาอุปสรรคต่อกระบวนการหนุนเสริม

แผนภาพที่ 4.7 แผนการทำงานทีมกลไกฯ

4.4.2 การถอดบทเรียนจากเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนของการทำโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเกริกรับผิดชอบต่อพื้นที่เป้าหมายในเขตบางเขน สายไหม และหลักสี่

จากการเปิดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนของการทำวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่เขตบางเขน สายไหม และหลักสี่ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2562 ที่ห้องประชุม 2102 อาคาร ดร.เกริก มหาวิทยาลัยเกริก เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยชาวบ้านและสมาชิกในชุมชนของพื้นที่ที่มีการดำเนินโครงการวิจัยที่ผ่านมาแล้วและอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการ พบว่า นักวิจัยชาวบ้านและสมาชิกชุมชนของโครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์แล้วได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ทั้งชุมชนบางบัว เขตบางเขน ชุมชนพูนทรัพย์ ชุมชนดวงมณี และชุมชนหนองใหญ่ เขตสายไหม โดยการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชาวบ้านที่กล้าแสดงออก เฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลในเวทีสาธารณะ และได้ปรับกระบวนการคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันที่เหมาะสมขึ้น นอกจากนี้ มีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม การใช้ที่ดินที่เคยปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าของชุมชนเพื่อพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน โดยเฉพาะโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาและฟื้นฟูสวนเกษตรชุมชนเมือง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงระบบสวัสดิการของชุมชนตามข้อสรุปงานวิจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนบางบัว เขตบางเขน ที่สามารถนำข้อสรุปของงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเพื่อกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนสวัสดิการของกรุงเทพมหานคร

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชาวบ้านสะท้อนจากมุมมองของคุณรินทร์ แซ่เล้ง นักวิจัยชาวบ้านของชุมชนพูนทรัพย์ กล่าวว่า “สำหรับตัวเองที่ได้เข้าร่วมทำงานกับอาจารย์ก็รู้สึกดีเพราะว่าแต่ก่อนตอนที่เรามาแปลงเกษตรแล้วก็ทำแค่ 50 ตารางวา พออาจารย์เข้ามาเราได้ขยายที่เพิ่มจาก 50 ตารางวา เป็น 300 กว่าตารางวา นะคะ ก็เป็นความภาคภูมิใจของตัวเองเหมือนกันว่าชุมชนได้มีการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงไปได้เยอะ เนื่องจากเราเคยคิดว่าเราทำแค่กลุ่มของเราเล็กๆ เราน่าจะทำได้แต่ตอนนี้มันไม่ใช่ตอนนี้เรามีภาคร่วมเยอะมาก หลายๆ ท่านก็ได้สนใจกับบุคคลพี่น้องคนจนที่ถูกไล่ออกจากพื้นที่ได้สะพาน ก็ได้เกิดสิ่งดีๆ กับตัวเองเกิดศักยภาพทำให้ตัวเองมีความสามารถมากขึ้น กล้าพูด กล้าทำ และกล้าแสดงออก แต่ก่อนคิดอะไรไม่เคยคิดเป็นระบบ แต่พอมาร่วมทำงานวิจัยกับอาจารย์รู้สึกว่ามันได้กับตัวเองเยอะคือคิดงาน แม้กระทั่งระบบครอบครัวของตัวเองแล้วก็คิดออกมาเป็นระบบได้ มันก็เลยรู้สึกว่าตัวเองพอได้มาเป็นนักวิจัยมันรู้สึกดีและสิ่งที่ดีมากกว่านั้นก็คือเราได้แปลงเกษตรที่ครบสมบูรณ์ และได้ความรักความสามัคคีของพี่น้องในชุมชนเองกลับมา แต่ก่อนพอเดินผ่านหน้ากันไม่ทักทายกัน ทุกวันนี้พอเดินผ่านหน้ามีการยิ้มให้กันทักทายกันถามถึงแปลงเกษตรมีอะไรกินบ้าง มันรู้สึกดีและทำให้เรารู้สึกอยากทำไปเรื่อยๆ อีกทั้งก็ยังอยากส่งผ่านให้ถึงลูกหลานที่อยู่ในชุมชน ก็เลยคิดว่าโครงการที่ทำต่อกับอาจารย์ตอนนี้ก็ผ่าน สกว. ไปแล้วคือ

โครงการที่บริหารจัดการเรื่องในชุมชนทำอย่างไรให้เป็นระบบมากขึ้น ส่งผ่านถึงลูกหลานได้ ถ้าว่าความรู้สึกกับอาจารย์เป็นยังงัยกับมหาวิทยาลัยก็เหมือนกับทุกท่านคะ ตอนแรกที่เข้ามาเราก็มีความรู้นิดเดียว เขาก็ระดับดอกเตอร์ เราจะคุยกันรู้เรื่องหรือ อย่างฉันจะเป็นนักวิจัยได้หรือ ตอนแรกคิดแบบนั้นเลยคะ แต่พอได้สัมผัสกับอาจารย์จริงๆแล้ว มันไม่ใช่อย่างที่คิดนะคะอาจารย์เป็นเหมือนพี่ เป็นเหมือนแม่นะคะ หนูมีความรู้สึกดีกับอาจารย์มาก รักมากตอนนี้เราไม่รู้จะบอกว่ายังงัย เรารักอาจารย์เมื่อจบจากงานวิจัย เรายังคิดอยู่ว่า ถ้าอาจารย์ไปจากหนู แล้วหนูจะมาหาอาจารย์ยังงัย ก็เลยอยากบอกว่าพอเราได้ทำอะไรแล้วในชุมชนเราก็รู้สึกดี เป็นความรู้สึกภาคภูมิใจด้วย เพราะการพัฒนาของชุมชนก็เป็นไปได้เยอะนะคะ ตอนนี้การเกษตรของเราสำนักงานเขตให้ความสนใจ แม้กระทั่งต่างชาติก็ได้เข้ามาเยี่ยมชม ทำให้ศักยภาพชุมชนและคนในชุมชนดีขึ้น จากคนที่มองไม่เห็นเราตอนนี้ก็มองเห็นเรานะคะ จากที่เราไม่มีโอกาสหน่วยงานอื่นๆ ก็ให้โอกาสกับเรา ได้เสริมสร้างศักยภาพของตัวเอง กล้าพูด กล้าทำกล้าแสดงออก แล้วบางครั้งก็คิดว่าสิ่งนี้นั้นมันก็จะทำให้อะไรในชุมชนดีขึ้น เราอยากเห็นชุมชนเรามีความรัก ความสามัคคี อาจารย์บอกว่าอยากให้มหาวิทยาลัยเกริกกับชุมชนได้ทำอะไรร่วมกันอีก ตอนนี้กำลังทำเรื่องการบริหารจัดการ อยากขอให้มหาวิทยาลัยเกริกหนุนเสริมช่วยให้ความรู้กับชุมชนเพราะอยากจะได้เรียนรู้อีกนะคะ จะพยายามเป็นน้ำแค่ครึ่งแก้ว อยากให้อาจารย์หลายๆ คน มาช่วยเติมเต็มให้กับชุมชนด้วย ขอขอบคุณคะ”

นอกจากนี้ นางตุ้ย พลอยขาว นักวิจัยชาวบ้านชุมชนบางบัว ได้ให้ความเห็นต่อการทำงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยอาจารย์ ว่า “.....ป้าตุ้ยเป็นตัวแทนของชุมชนบางบัวนะคะ เมื่อก่อนก็ไม่ได้ชอบหน้าอาจารย์ทั้งหลาย เราก็รู้สึกรำคาญ เพราะว่ามาบ่อย เราก็ไม่รู้ว่าจะจุดประสงค์ที่มา มาเพื่ออะไร แต่ตอนนั้นการทำงานของชุมชนบางบัวมีอุปสรรคในช่วงนั้นก็คือระบบการทำบัญชี ซึ่งอาจารย์บอกว่าอยากทำกิจกรรมกับเด็ก ทำระบบสังคมการเมือง และสิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์การทำงาน 5 ปี เราารู้สึกว่าการที่แนะนำเรา ซึ่งเมื่อก่อนการทำงานคิดว่าเราเป็นประธานชุมชน แล้วเป็นใหญ่ พอคุยกับชาวบ้านก็จะแะอ้อยอย่างเดียว ทำให้ไม่ได้ใจชาวบ้านเลย ระบบการทำบัญชีของเรา การเก็บค่าบ้านรายเดือนและการออมในชุมชนของเราตอนนั้นต่างคนต่างเก็บก็เกิดการโกงในชุมชน ส่วนช่วงชุมชนของเรา เมื่อออกไปทำงานนอกพื้นที่ พอกลับบ้านมาก็กลับมากินเหล้ามาตีกัน ไม่มีระบบระเบียบอะไรเลย แต่ประสบการณ์ในคราวนั้นได้แนะนำจากอาจารย์หลายๆ อย่าง แล้วก็จากประวัติของชุมชนที่เราทำเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชนเราไม่รู้ว่าจะชุมชนมาอย่างไร เกิดมาได้ยังไง มาอยู่แล้วก็แย่งกันอยู่ แย่งกันกิน แย่งกันขาย แต่ไม่รู้พื้นเพของตัวเองที่เกิดมา แล้วมาอยู่ที่นี่ได้อย่างไร แต่หลังจากอาจารย์ได้ทำวิจัยร่วมกับ สกว. และคณะของอาจารย์ทั้งหลายลงไป เราได้รู้จักพื้นเพของตนเอง รู้จักสังคมของตนเอง รู้จักการใช้ชีวิตของตนเอง รู้จักการที่จะดำเนินชีวิต รู้จักสอนให้ลูกหลานรักในชุมชนของเราว่าจะทำอย่างไรไม่ให้กลับไปเป็นสลัมเหมือนเดิม ทำอย่างไรไม่ให้ลูกหลานของเราไม่ติดยาเสพติด ทำอย่างไรให้ลูกหลานเราอยากเรียนหนังสือ ซึ่งในสังคม ณ ตอนนั้นเราเป็นกรรมกรที่เห็นแก่ตัว แต่พออาจารย์ไปพูดคุยทำ

ให้เราารู้สึกผูกพันกับอาจารย์ แล้วสิ่งที่ได้ก็คือภูมิใจมาก แต่วันนี้เราไม่รู้สึกว่าอาจารย์เป็นอาจารย์แล้วเรารู้สึกว่าอาจารย์คือผู้ใหญ่และคือเพื่อนเรา เรามีความสุข รู้สึกปลื้ม พี่น้องที่ยังไม่เคยทำกับอาจารย์ก็ขอให้ทำต่อไป เพราะสิ่งที่ได้มันได้กับชุมชนจริงๆ และได้กับสังคมจริงๆ.....”

ส่วนพื้นที่ที่กำลังดำเนินโครงการวิจัยคือพื้นที่เขตหลักสี่ นักวิจัยชาวบ้านได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานกับชุมชนของทีม นักวิจัยว่า “..... ต้องขอขอบคุณอาจารย์ปรีชาและทีมอาจารย์ทุกท่านนะครับและพ่อแม่พี่น้องที่อยู่ในห้องประชุมแห่งนี้ ก่อนอื่นผมขอรายงานตัวผมชื่อไพรัชเป็นประธานชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ ทีมท่านอาจารย์ที่เข้าไปผมดูแล้วไม่มีภาพลบเลยมีแต่ของดีๆ ทั้งนั้นเลยมาให้ชุมชนถ้าหากชุมชนเปิดรับทำกระบวนการของเราให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะโครงการบ้านมั่นคงซึ่งผมอยู่ติดคลองเปรมประชากร เป็นชุมชนในเขตหลักสี่มีมากกว่า 2,000 ครัวเรือน ที่ได้รับผลกระทบจากการไล่รื้อ ภาครัฐเองไม่ได้ให้ความใส่ใจต่อการขับเคลื่อนของชุมชนหรือประชาชนว่าเราควรจะเดือดร้อนอย่างไร รัฐไม่สนเพราะรัฐจะสร้างเขื่อนอย่างเดียว ใช้กระบวนการของภาครัฐลงมาในเรื่องของการบังคับชาวบ้านจะไปได้หรือไม่ได้ไม่รู้ ก็ได้ทีมของอาจารย์ลงไปทำข้อมูลวิจัยให้กับเรา ว่ามันเป็นเพราะอะไรประชาชนถึงไม่เห็นด้วยกับโครงการของรัฐและเกิดการต่อต้านและทางอาจารย์ก็ส่งลงไปทำโดยอาจารย์เฉลิมได้ร่วมพูดคุยและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งได้ข้อสรุปหลายรูปแบบ ข้อมูลที่อาจารย์เฉลิมลงไปทำมันได้ตอบคำถามที่อยู่ในใจของประชาชน ผมในฐานะผู้นำ และผู้นำอีกหลายชุมชนในเขตพื้นที่ยังมองว่าถ้าหากภาครัฐลงไปรับฟังประชาชนแบบนี้อย่างที่อาจารย์ลงไปรับฟังจะได้แก้ไขข้อมูลความต้องการของประชาชนได้ตรงจุดว่าวิธีการจะแก้ไขปัญหาอย่างไร.....”

ทั้งนี้ ข้อสรุปการถอดบทเรียนจากเวทีคืนข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกในพื้นที่ที่ได้ดำเนินงานวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว และพื้นที่ที่กำลังดำเนินโครงการวิจัย นักวิจัยชาวบ้านและสมาชิกชุมชนได้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชาวบ้านและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ทำวิจัยดังปรากฏตามแผนภาพที่ 4.8 ข้อสรุปการถอดบทเรียนจากเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนของการทำโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเกริกรับผิดชอบต่อพื้นที่เป้าหมายในเขตบางเขน สายไหม และหลักสี่

แผนภาพที่ 4.8 ข้อสรุปการถอดบทเรียนจากเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนของการทำโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเกริกรับผิดชอบต่อพื้นที่เป้าหมายในเขตบางเขน สายไหม และหลักสี่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ

5.1 การสรุปผล

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริกได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

5.1.1 การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

1) การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยเกริก นับเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งเดียวที่มีฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำหน้าที่ขับเคลื่อนภายใต้ศูนย์วิจัยและพัฒนา โดยทำงานร่วมกับทีมกลไกฯ เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน จึงทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรม และเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนพื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะโครงการวิจัยที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ใช้กระบวนการการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้แนวทางของโครงการวิจัยที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายที่รับผิดชอบ ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยทีมกลไกฯ และและศูนย์วิจัยฯ ได้ร่วมทีมคณาจารย์ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อร่วมพูดคุยปรึกษาหารือเพื่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อได้กลุ่มคณาจารย์ที่สนใจ ทีมกลไกฯ ได้ประสานงานเขตพื้นที่ เพื่อค้นหาชุมชนที่มีความสนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อได้ชุมชนเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงมีการพูดคุยร่วมกันระหว่างนักวิชาการกับคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนชุมชนเพื่อค้นหาประเด็นปัญหาของชุมชนและเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา จากนั้นได้สร้างทีมนักวิจัยเพื่อทำให้เกิดความชัดเจนต่อการพัฒนาโจทย์งานวิจัย โดยในปี พ.ศ.2555 ได้โจทย์งานวิจัยในพื้นที่ชุมชนบางบัว เขตบางเขน จำนวน 6 โครงการ ประกอบด้วย

1. โครงการ “การใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว”
2. โครงการ “การจัดการความรู้ทางการบัญชีและบริหารการเงิน เพื่อพัฒนากลุ่มธุรกิจช่างชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร”
3. โครงการ “การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมืองชุมชนบางบัว เขตบางเขน เพื่อบริหารจัดการเงินกองทุนเมืองให้มีประสิทธิภาพ”

4. โครงการ “แนวทางการจัดการขยะของเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านมั่นคง ชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร”
5. โครงการ “แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการเครือข่ายองค์กรชุมชนเขตบางเขน”
6. โครงการ “แนวทางการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมโดยเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม คลองบางบัว”

ทั้งนี้ โครงการทั้ง 6 ได้สำเร็จลุล่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และผลจากข้อค้นพบจากการทำงานวิจัย ชุมชนบางบัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมของนักวิจัยที่เป็นชาวบ้านของชุมชนบางบัว อัน ได้แก่ ตัวนักวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้จากกระบวนการวิจัยไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เป็นอย่างดี และทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อแก้ปัญหา ชุมชนโดยชุมชนเอง และผลการวิจัยบางโครงการถูกนำไปใช้เพื่อเป็นนโยบายของชุมชนต่างๆในเขต กรุงเทพมหานคร

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2558 ได้มีการเพิ่มพื้นที่เป้าหมายเพื่อการวิจัย โดยขยายขอบเขตเนื้อหาเชิง ประเด็นที่ตอบสนองต่อพันธกิจด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและปัญหาของ ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่สายใหม่ 3 โครงการ ประกอบด้วย

1. โครงการ รูปแบบการพัฒนาและฟื้นฟูสวนเกษตรชุมชนเมือง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพูน ทรัพย์ เขตสายใหม่ กรุงเทพมหานคร
2. โครงการ แนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินธรณีสงฆ์ของชุมชนอย่างมั่นคงในเขตสายใหม่
3. โครงการ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายใหม่

ทั้งนี้ โครงการวิจัยดังกล่าวได้สำเร็จลุล่วงและผ่านการนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว. ให้ความ เห็นชอบแล้ว ซึ่งบางโครงการได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของสมาชิกชุมชนและการมีส่วนร่วม ของประชาชนในกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง อันได้แก่ โครงการการพัฒนาและฟื้นฟูสวนเกษตร ชุมชนเมือง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายใหม่ กรุงเทพมหานคร ที่ทำให้เกิดสวนเกษตร ในพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเดิมกลับมาใช้ประโยชน์ของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมจากหลากหลายภาคี ทั้งการ เคารพแห่งชาติ สำนักงานเขตสายใหม่ และองค์กรเอกชน ที่ช่วยกันสนับสนุนพื้นที่และงบประมาณเพิ่มเติม และโครงการแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินธรณีสงฆ์ของชุมชนอย่างมั่นคงในเขตสายใหม่ ทำให้เกิด ข้อตกลงร่วมกันที่เป็นฉันทามติระหว่างวัดกับชุมชนที่สามารถนำผลวิจัยไปปรับใช้ในพื้นที่ธรณีสงฆ์ในเขต อื่นๆ ด้วย

ในปี พ.ศ.2560 ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพัฒนาโครงการวิจัยกับคณาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อขยายพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่เขตหลักสี่ ซึ่งได้ลงนามทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว จำนวน 3 โครงการ ประกอบด้วย

1. โครงการ “รูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่”
2. โครงการ “การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”
3. โครงการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”

โครงการวิจัยทั้งสามข้างต้นอยู่ในระยะการดำเนินงานที่มีความคืบหน้าแล้วประมาณร้อยละ 50 ของเป้าหมายของงานวิจัย

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2561 ได้พัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่ตอนเมืองจำนวน 3 โครงการ ประกอบด้วย

1. การดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสวัสดิการและด้านการดูแลสุขภาพของชุมชนโกสุมรวมใจ 3
2. การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำบัญชี กิจกรรมของชุมชน และการบริหารงานของชุมชนของชุมชนบุรพา 18
3. การถอดบทเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดิตที่ดำเนินการได้สำเร็จจนได้รับรางวัลชนะเลิศของกรุงเทพมหานครของชุมชนสะพานปูน

ทั้งสามโครงการข้างต้น ได้นำเสนอข้อเสนอโครงการต่อผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นแล้ว ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.

2) การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเกริก โดยทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีกระบวนการกำกับติดตามงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านตั้งแต่ระยะการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย และการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นที่มหาวิทยาลัยเกริก และเมื่อข้อเสนอโครงการวิจัยได้ผ่านการปรับแก้จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นแล้ว จะส่งข้อเสนอโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. ให้ความเห็นเพื่อปรับแก้ก่อนที่ สกว. ให้ความเห็นชอบและอนุมัติเพื่อลงนามในสัญญาต่อไป

ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีกระบวนการกำกับติดตามเพื่อการสร้างทีมนักวิจัยโดยการเสาะหานักวิจัยอาจารย์ที่มีศักยภาพและมีใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับชาวบ้าน อีกทั้งการเสาะหาตัวแทนสมาชิกชุมชนที่มีกระบวนการคิดแบบจิตอาสาเพื่อทำงานชุมชนและมีใจพร้อมที่จะทำงานร่วมกับนักวิจัยอาจารย์ (จากการพูดคุยพบปะชาวบ้านหลายๆ ครั้งจะได้นักวิจัยชาวบ้านที่มีศักยภาพพร้อมจะทำงานร่วมกับอาจารย์)

ในกระบวนการดำเนินงานวิจัย ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้กำกับติดตามการทำงานของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน หรือเรียกรวมว่า “นักวิจัยชุมชน” ให้เป็นไปตามข้อเสนอโครงการวิจัย ทั้งนี้โครงการของพื้นที่เขตสายไหมที่ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ ได้จัดเวทีนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งนักวิจัยชุมชนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์โดยผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ เพื่อส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ไปยัง สกว. ต่อไป

ส่วนโครงการของพื้นที่เขตหลักสี่ ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระยะร้อยละ 50 โดยได้จัดเวทีการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับแก้รายงานความก้าวหน้าผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ ก่อนส่งให้ สกว. พิจารณาต่อไป

นอกจากนี้โครงการในเขตพื้นที่เขตดอนเมือง ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการติดตามและมีส่วนร่วมกับนักวิจัยชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัย และการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย และได้จัดเวทีการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว โดยนักวิจัยชุมชนปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ และได้ส่งข้อเสนอโครงการวิจัยไปยัง สกว. แล้ว ขณะนี้รอการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว.

5.1.2 การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเกริก โดยทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการหนุนเสริมการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อนักวิจัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการร่วมปรึกษาหารือ กำกับและติดตามกระบวนการทำงานของนักวิจัยชุมชน ร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยชุมชน อีกทั้งมีการอบรมให้ความรู้ โดยวิทยากรภายนอกที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ นักวิจัยได้มีอาวุธทางปัญญา ทางระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และอื่นๆ นอกจากนี้ ได้หนุนเสริมให้นักวิจัยได้เข้าร่วมประชุมสัมมนากับมหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อเรียนรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทีมกลไกฯ ได้จัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักวิจัยชุมชนเป็นระยะๆ ทั้งนี้เพื่อการเพิ่มศักยภาพแก่นักวิจัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นต่อการผลิตผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

5.1.3 การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต

การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคตนั้น ทีมกลไกฯ ได้ใช้แนวทางในการพัฒนาจากกระบวนการโดยสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพทีมกลไกฯ เพื่อสร้างความเข้มแข็งต่อการพัฒนา ติดตามและการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยเกริก จำเป็นต้องสร้างศักยภาพในการเรียนรู้กับนักวิชาการผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการทำงานผ่านเครือข่ายที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการเรียนรู้จากเครือข่ายที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้

2) มีพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเขตเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยมีการตั้งเป้าหมายในการจัดการปัญหาชุมชนในเชิงประเด็นกับกลุ่มคน กลุ่มอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่เป้าหมาย โดยการร่วมพูดคุยกับสำนักงานเขตพื้นที่ ประชามชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาของชุมชน

3) มีกระบวนการทำงานกับชุมชนโดยเฉพาะชาวบ้าน ที่ใช้หลักการพาชาวบ้าน ชวนคิด ชวนทำ โดยใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งขยายกลุ่มคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม

นอกจากนี้ ต้องขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นองค์กรที่จัดการตนเองได้ ในขณะเดียวกันทีมกลไกฯ ต้องทำหน้าที่เป็นทีมพี่เลี้ยงเพื่อขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ด้วย

4) มีแนวทางการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง ทั้งนี้ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ จะปรับปรุงห้องปฏิบัติการวิจัยของศูนย์วิจัยฯ ให้เป็นหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันได้มีผลงานวิจัยและงานวิชาการด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของอาจารย์ที่สนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดทำวีดิทัศน์ในแต่ละพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการและความสำเร็จของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำเสนอต่อผู้ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

5.1.4 การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ถอดบทเรียนจากนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อสะท้อนกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของทีมกลไกฯ ต่อนักวิจัยในโครงการฯ ในระยะต่างๆ ทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการ โดยรับฟังข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนตอบทบทวนของ

ทีมกลไกฯ หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อทีมกลไกฯ นำมาปรับปรุงแบบการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริกต่อไป

จากผลของการถอดบทเรียนของระยะเริ่มโครงการ ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนาได้ร่วมช่วยกันขับเคลื่อนอาจารย์ที่สนใจเพื่อทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการร่วมประชุมพูดคุยกับสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับปัญหาชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ทั้งนี้ทีมกลไกฯ ได้ร่วมประชุมกับทีมอาจารย์และชาวบ้านที่สนใจในการกำหนดประเด็นในการพัฒนาโจทย์งานวิจัย เพื่อร่วมค้นหาโจทย์/ประเด็นในพื้นที่เป้าหมาย โดยการร่วมประชุมกับชุมชนแต่ละโครงการประมาณ 3 - 4 ครั้ง ก่อนได้โจทย์วิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ 3 โครงการ และโจทย์ในพื้นที่เขตดอนเมือง 3 โครงการ

นอกจากนี้ เมื่อเข้าสู่ระยะดำเนินโครงการ ผลจากการถอดบทเรียนทำให้ทีมกลไกฯ พบว่านักวิจัยหน้าใหม่ที่ขาดการเติมความรู้ในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งนักวิจัยที่ต้องทำงานกับภาคีเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน แต่ขาดการเชื่อมประสานการทำงานที่ชัดเจน และกระบวนการทำงานของนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยไม่ชัดเจน ได้แจ้งกิจกรรมให้ทีมกลไกฯ ได้รับทราบบางครั้ง ทำให้ส่งผลต่อกรอบระยะเวลาในการทำงานไม่สัมพันธ์กับปริมาณเนื้องาน โดยทีมนักวิจัยกลุ่มนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อนักวิจัยชุมชน ดังนี้

1. ร่วมสังเกตการณ์การทำงานของโครงการอย่างใกล้ชิด
2. ดูแลโครงการอย่างใกล้ชิดและเป็นพี่เลี้ยงเหมือนอยู่ในโครงการวิจัย
3. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโครงการวิจัย

ดังนั้น จากผลของการถอดบทเรียนจากนักวิจัยหน้าใหม่ ทีมกลไกฯ ต้องปรับเปลี่ยนการติดตามและการหนุนเสริมให้เข้มข้นขึ้น

สำหรับทีมวิจัยที่มีประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผลของการถอดบทเรียนพบว่าการทำงานมีความก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนด มีแผนการทำงานชัดเจนและแจ้งทีมกลไกฯ เพื่อร่วมสังเกตการณ์ทำงานเป็นระยะๆ ทำให้เห็นกระบวนการทำงานระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านและชาวบ้านในชุมชน และไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในกระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อนักวิจัยชุมชนแต่อย่างใด

นอกจากนั้น มีการถอดบทเรียนจากเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนของการทำโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเกริกรับผิดชอบต่อพื้นที่เป้าหมายในเขตบางเขน สายไหม และหลักสี่

จากผลของการถอดบทเรียนจากเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนของโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเกริก รับผิดชอบต่อพื้นที่เป้าหมายในเขตบางเขน สายไหม หลักสี่ และดอนเมือง พบว่าพื้นที่โครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ประกอบด้วยชุมชนบางบัว เขตบางเขนชุมชนพุนทรัพย์ เขตสายไหม ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชุมชน ซึ่งทำให้นักวิจัยชาวบ้านกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น
2. การเปลี่ยนแปลงต่อพื้นที่เป้าหมาย ทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น มีการใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าของชุมชน

ในขณะที่พื้นที่ที่กำลังดำเนินโครงการวิจัย โดยเฉพาะชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ มีการเปลี่ยนแปลงโดยทำให้เกิดกระบวนการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งมีการทำงานร่วมกันเพื่อทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

5.2 อภิปรายผลและเสนอแนะ

5.2.1 อภิปรายผล

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก เป็นการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อหาทางเลือกให้คนในท้องถิ่นหรือชุมชนได้ลุกขึ้นมาแก้ปัญหาในชุมชนของตนเองโดยมีคณาจารย์ หรือนักวิชาการ เป็นผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญในการร่วมแก้ปัญหา ทั้งนี้ ถ้าระบบและกลไกในการขับเคลื่อนนักวิจัยที่เข้มแข็งก็จะส่งผลให้เกิดกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิจัยอาจารย์ และนักวิจัยชาวบ้านได้ดำเนินงานไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ที่ตั้งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธ แก้วส่อง (2558) ที่มีความเห็นว่าการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องมีกลไกการเกื้อหนุนให้คนในชุมชนได้ช่วยกันพัฒนาโจทย์วิจัยที่คมชัดลึก และออกแบบการหาความรู้พื้นฐานบริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการออกแบบการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการวิจัยมีกลไกที่เรียกว่าพี่เลี้ยง หรือ หน่วยประสานงาน (Node) เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การวิจัยมีคุณภาพตอบโจทย์ปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงประเด็น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2553) ที่ว่า นอกจากนี้ออกแบบโครงสร้างและกลไกเพื่อการหนุนช่วยกระบวนการทำงานที่มีระบบพี่เลี้ยง/โหนด/ศูนย์ประสานงานจะเป็นกลไกหนุนเสริมเพื่อขับเคลื่อนการวิจัย เพราะกลไกฯ เหล่านี้จะมีความยืดหยุ่นเมื่อนักวิจัยลงมือทำตั้งแต่

ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการทำวิจัย และคุณค่าสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือเป็นกลไกใหม่ในการกระจายปัญญาสู่ท้องถิ่น การวิจัยเพื่อท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือขยายโอกาสทางการวิจัยและเป็นกลไกใหม่ที่ช่วยให้มีการกระจายความรู้และปัญญาให้แก่ชาวบ้านตามท้องถิ่นต่างๆ การวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็น สหวิทยาการและการบูรณาการสูง โดยการดำเนินการวิจัยมีนักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชามาทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังได้นำกระบวนการจัดการความรู้มาทดแทนการอ่านทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมก่อนหรือระหว่างทำวิจัย อาจเป็นในรูปแบบการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การศึกษาดูงาน หรือการเชิญวิทยากรมาเล่าถึงประสบการณ์ ที่สำคัญงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเน้นที่การใช้ประโยชน์ได้จริง เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชีวิตของชาวบ้านนักวิจัย รวมถึงการคิดค้นหาวิธีแก้ปัญหาทางวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงต้องเป็นในลักษณะ “Research and Development หรือ Development and Research” และที่สำคัญต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่ทีมวิจัยตลอดเส้นทางการทำวิจัย

ดังนั้น กระบวนการในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมหาวิทยาลัย จึงนับเป็นกลไกที่สำคัญที่จะผลักดันและหนุนเสริมการทำงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทางด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญต่อการถอดบทเรียนของโครงการวิจัย เพื่อนำแนวคิด และข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนมาใช้ปรับกระบวนการทำงานของทีมงานเพื่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย โดยกาญจนา แก้วเทพ (2553) ได้กล่าวถึงการถอดบทเรียนหรือการสรุปบทเรียนว่า เป็นการแสวงหาความรู้แนวการจัดการความรู้ ซึ่งถือว่า ความรู้ที่แท้จริงนั้นเกิดจากการลงมือปฏิบัติ จึงต้องมีการสกัดเก็บสะสมความรู้ ซึ่งเรียกว่า การสรุปบทเรียนหรือการถอดบทเรียน เป็นการประมวลความเข้าใจร่วมกันหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยแล้ว

กล่าวโดยสรุป ระบบและกลไก ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริกจึงเป็นกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนให้นักวิชาการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในท้องถิ่นหรือชุมชนได้จริง ซึ่งนับได้ว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบของชุมชนเองและสามารถนำไปใช้เพื่อการแก้ปัญหาได้

5.2.2 ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก มีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการในระยะต่อไป ประกอบด้วย

1) ในการพัฒนาโจทย์งานวิจัย แต่เดิมได้มีการพัฒนาโจทย์ในพื้นที่เป้าหมายเป็นรายโครงการ และแยกเป็นเขตพื้นที่เฉพาะ จึงทำให้ข้อค้นพบจากงานวิจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมายเพียงบางประเด็นที่ไม่เกิดผลกระทบต่อกว้างต่อชุมชนเมืองโดยรวม ดังนั้น พัฒนาโจทย์งานวิจัย จึงต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเชิงประเด็น โดยใช้พื้นที่หลายๆ เขต เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยร่วมกัน จะทำให้เกิดผลกระทบในระดับกว้างของชุมชนในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร

2) ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกต้องให้ความสำคัญกับนักวิจัยรุ่นใหม่ที่ได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะนักวิจัยกลุ่มนี้มักใช้แนวคิดและแนวปฏิบัติที่เน้นกระบวนการวิจัยแบบนักวิชาการ ซึ่งขาดกระบวนการทำงานกับชาวบ้าน จึงทำให้การปฏิบัติการเพื่อการวิจัยขาดทักษะการนำชาวบ้านมาร่วมคิดร่วมทำ จึงทำให้ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญ อีกทั้ง ชาวบ้านและนักวิจัยชาวบ้านจะมองเห็นเพียงว่านักวิจัยอาจารย์พยายามเสาะหาข้อมูลในชุมชนเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จจุล่งเพียงอย่างเดียว

3) การถอดบทเรียนหนุนเสริมต่อการทำงานของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน หากสามารถดำเนินการได้เป็นระยะๆ เช่น ระยะพัฒนาโจทย์งานวิจัย ระยะการดำเนินงานวิจัย และระยะสิ้นสุดโครงการ จะทำให้ทีมกลไกฯ หนุนเสริมได้รับทราบปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงการที่เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2540). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *คุณลักษณะ&วิธีวิทยาการวิจัยเพื่อท้องถิ่น*. เชียงใหม่ : หจก. วนิดา การ พิมพ์.
- กาญจนา ทองทั่วและคณะ. (2553). https://elibrary.trf.or.th/project_researcherTRFN.asp?สืบค้น พฤษภาคม 2562.
- กาญจนา วงษ์สวัสดิ์. (2558). https://elibrary.trf.or.th/search_ab4.asp?page=3&search=การศึกษา สืบค้น พฤษภาคม 2562.
- จันทราณี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- ฉลาด จันทรสมบัติ. (ม.ป.ป.) *บทที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)*. (24 สิงหาคม 2561) สืบค้นจาก <http://www.drchalard.com/.../บทที่2-คู่มือการดำเนินงาน.doc>
- ช่อทิพย์ บรรณรัตน์. (2558). *การคิดเชิงระบบ (ตอนที่ 1) (Systems Thinking)*. จุลสารสาขาวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์. 1,2558.
- ดวงพร รังรองจิตภูมิ. (2558). (สืบค้น สิงหาคม 2561) สืบค้นจาก <http://www.budutani.com/textbook/book1index.html>.
- ทิพย์วัลย์ สีจันทร์. (2555). https://elibrary.trf.or.th/search_ab4.asp?page=4&search=สื่อ สืบค้น พฤษภาคม 2562.
- นันทวัฒน์ บรรณานันท์. (2540). *ถรรุธรรมนูญ 2540*. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
- นงพรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). *คู่มือวิจัยและพัฒนา*. นนทบุรี : โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบัน พระบรมราชชนก.
- บรรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- บัญชา แก้วส่อง. (2558). (สิงหาคม 2561) สืบค้นจาก <https://vijaitongtin.wordpress.com>
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2544). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรพรรณ ภูมิภ. (2558). “การคิดเชิงระบบ” *Systems Thinking* . kmcenter.rid.go.th/kcffd/information/.../Systems%20Thinking%201.doc สืบค้น สิงหาคม 2561)
- พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. (2540). *การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : พี เอ ลีฟวิ่ง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิกรณ์ รักษ์ปวงชน. (2550). “การติดอาวุธสมอง การพัฒนาระบบคิด” ใน *ติดอาวุธนักบริหาร*. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี.

- ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน. (2556). *ศึกษาการพัฒนากลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง*. สืบค้น พฤษภาคม 2562
elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG50N0014
- สถาบันการท่งเที่ยวโดยชุมชน. (2558). http://www.cbt-i.org/?ge=article&article_ge. สืบค้น สิงหาคม 2561.
- สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (มปป.). *Public Participation and Conflict Management*. ขอนแก่น : สถาบันสันติศึกษา.
- สุภางค์ จันทวานิช.(2552). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ลักษณ์กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอนก ชิตเกษร และ พรรณนุช ไชยปิ่นชนะ. (2558). <http://business.payap.ac.th/ba-km/km%20การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.pdf> สืบค้น สิงหาคม 2561
- Barry Richmond. (1976). “System Dynamics / System Thinking : Let’s Just Get On With IT” in *The Fifth Discipline*, 74-75.
- Creighton. (2005). *The Public Participation Handbook : Making Better Decision Through Citizen Involvement*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Freire, Paulo. (1972). *Pedagogy of the Oppressed*. Penguin Books : Harmondsworth Middlesex.

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก¹

Systems and Mechanisms Development to Drive Community-Based Research
(CBR) in Krirk University

ผู้เขียน : ปรีชา ปิยจันทร์ เพ็ญประภา ภัทรานุกรม สุจิตรา สามัคคีธรรม และหฤทัย กมลศิริสกุล

Preecha Piyachan Phenprapha Pattaranukrom Sujitra Samukkethum and
Harutai Kamolsirisakul

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561” เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community - Based Research-CBR) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต และ 4) เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ชุดความรู้ในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการติดตามหนุนเสริม การถอดบทเรียนจากนักวิจัยชุมชนทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยเกริก รวมถึงการศึกษาดูงานในพื้นที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่าในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายนั้น มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมืองตามลำดับ โดยทุกโครงการวิจัยในทุกพื้นที่สามารถดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมายภายใต้การหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบและกลไกหนุนเสริมนักวิจัยชุมชน อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน กล่าวคือ การพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของทีมกลไกฯ ร่วมกับกับนักวิชาการอื่นๆ ผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น รวมถึงการเรียนรู้จากเครือข่ายที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนและหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญต้องมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์ในเชิง

¹ ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเกริกและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (1 กุมภาพันธ์ 2561 – 30 เมษายน 2562)

ประเด็นร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยมีกระบวนการทำงานกับชุมชนเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชุมชน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนเมือง ซึ่งจะขับเคลื่อนเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต ทั้งนี้ การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกทำให้ทีมกลไกฯ ได้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

Abstract

The research project titled “Systems and Mechanisms Development to drive CBR in Krirk University” for the 2561 Fiscal Year is a community-based research project that has the following objectives : 1) To develop CBR projects to be conducted in the responsible areas, follow up and support Krirk University's community-based research to meet goals with high quality and efficiency, 2) To develop systems and mechanisms used to support “Krirk University's academic researchers” and “Community-based researchers” doing concrete and efficient community-based research, 3) To search a model of developing, following up and supporting CBR in urban areas to be applied to guidelines for developing a Community-Based Innovation Research Center in urban areas in the future, and 4) To analyze lessons learned in terms of knowledge about systems and mechanisms used to support Krirk university’s community-based research which is part of the research projects responsible for the targeted areas such as Bang khen, Sai Mai, Lak Si and Don Mueang Districts. The approach used in this research study was an analysis and a synthesis of knowledge about systems and mechanisms development to drive Krirk University’s CBR in the form of following up and supporting lessons learned by community-based researchers, who are both academic researchers and community members participating in Krirk University’s CBR projects. They also made a study visit to a CBR Coordination Center.

The researchers found that the University succeeded in developing CB research questions in responsible areas, following up and supporting the research projects to achieve their goals for the research projects in Bang khen, Sai Mai, Lak Si and Don Mueang Districts respectively. All research projects conducted in all areas met the targets supported by the mechanism team efficiently. The systems and mechanisms supporting the community-based researchers are clear and concrete. In other words, the learning

potential development of the mechanism team in cooperation with other academic researchers trained by an agency supporting CBR and lessons learned from the networks working on CBR were useful and effective. As a result, all the knowledge gathered from various sources can be applied to the systems and mechanisms development for driving and supporting CBR continuously. Importantly, the mechanism team working with the community network partners is required to define a targeted area for developing an issue-oriented question. The mechanism team has a process of working with the communities for building community-based researchers and setting up an agency for learning exchange and disseminating CBR, especially CBR in urban areas.

The mechanism team greatly benefited from all the lessons learned in terms of knowledge about systems and mechanisms used to support Krirk University's community-based research. From the lessons learned the team was able to extract many suggestions for supporting community-based researchers that can be further applied appropriately and efficiently.

คำสำคัญ : การพัฒนา; ระบบและกลไก ; งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

Keywords : The Development; Systems and Mechanisms ; Community - Based Research

บทนำ

ในอดีตมหาวิทยาลัยเกริกได้มีการส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยของคณาจารย์ของ โดยให้ความสำคัญในการสร้างผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ตามศาสตร์หรือสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยเกริกเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทั่วไป หากแต่นับจากแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 - 2554) ถึงแผนฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) มหาวิทยาลัยได้ให้การสนับสนุนให้คณาจารย์พัฒนางานวิจัยร่วมกับชุมชนอย่างจริงจัง โดยให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและได้กำหนดแนวทางใหม่ในการทำงานวิจัยเพื่อชุมชน กล่าวคือให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกกระบวนการเท่าที่ทีมวิจัยจะทำได้ เพื่อให้ผลการวิจัยมีประโยชน์ในการนำไปใช้แก้ปัญหาชุมชน เริ่มตั้งแต่การส่งเสริมการทำวิจัยเป็นทีมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นเวทีสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ผ่านระบบพี่เลี้ยงทั้งที่ทำวิจัยในทีมเดียวกันและการแลกเปลี่ยนระหว่างทีม มีการสำรวจปัญหาการพัฒนาโจทย์วิจัยจากชุมชน รวมถึงการให้ชาวบ้านเป็นผู้กลั่นกรองงานวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้าร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผน และทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบ และเรียนรู้การทำงานวิจัยเป็นเชิงปฏิบัติการจริง เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มุ่งเน้นให้ทำ

“กระบวนการวิจัย” เป็น “เครื่องมือ” เพิ่มพลัง (Empowerment) หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริกร่วมกับตัวแทนชุมชนและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (โหนดสุวรรณภูมิ) ร่วมกันเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยโจทย์วิจัยมาจากความต้องการของชาวบ้านหรือชุมชนอย่างแท้จริง โดยชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งมีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยและโหนดสุวรรณภูมิ เป็นผู้หนุนให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเอง ซึ่งทำให้มีการพัฒนาโจทย์งานวิจัยจำนวน 6 โครงการ ในประเด็น การใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว การจัดการความรู้ทางการบัญชีและบริหารการเงิน การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมือง แนวทางการจัดการขยะของเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการเครือข่ายองค์กรชุมชน และแนวทางการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมโดยเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม คลองบางบัว ซึ่งทั้ง 6 โครงการ ได้สำเร็จลุล่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และผลจากข้อค้นพบจากการทำงานวิจัยชุมชนบางบัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมของนักวิจัยที่เป็นชาวบ้านของชุมชนบางบัว อันได้แก่ ตัวนักวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้จากกระบวนการวิจัยไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาชุมชนโดยชุมชนเอง

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2558 ได้มีการขยายขอบเขตพื้นที่และขอบเขตเนื้อหาเชิงประเด็นที่ตอบสนองต่อพันธกิจด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและปัญหาของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการทดลองนำร่องการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยใช้ระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริก ส่งผลทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่สายไหม 3 โครงการ ในประเด็นการพัฒนาและฟื้นฟูสวนเกษตรชุมชนเมือง แนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินธรณีสงฆ์ของชุมชนอย่างมั่นคง และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยเกริกได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านโครงการแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริกในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งทำให้เกิดข้อค้นพบต่อระบบและกลไกการขับเคลื่อนและหนุนเสริมการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกโดยการพัฒนาและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย ได้มุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่เป้าหมายและการสร้างรูปธรรมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ.2560 ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพัฒนาโครงการวิจัยกับคณาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อเปิดพื้นที่ในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่เขตหลักสี่ ซึ่งได้ลงนามทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว จำนวน 3 โครงการ ในประเด็นรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ การพัฒนาศักยภาพของ

กลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง และในปี พ.ศ.2561 ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพูดคุยกับชาวชุมชนในเขตพื้นที่ดอนเมืองเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย ซึ่งจากการระดมความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกชุมชนในเขตดอนเมือง พบว่ามีประเด็นที่เป็นปัญหาในชุมชนที่ต้องการหาคำตอบได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุ การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำบัญชี กิจกรรมของชุมชน และการบริหารงานของชุมชน และการถอดบทเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่ดำเนินการได้สำเร็จจนได้รับรางวัลชนะเลิศของกรุงเทพมหานครของชุมชนสะพานปูน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาให้เกิดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต
4. เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบและกลไก หมายถึง ระบบการทำงานด้านการสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก ที่ประกอบด้วยระบบย่อยๆ หลายระบบรวมกันและทำงานร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์หรือวัตถุประสงค์ร่วมกันหรืออย่างเดียวกัน เช่น ระบบการสนับสนุน ระบบดำเนินการวิจัย เป็นต้น

หน่วยวิจัยต้นแบบเพื่อชุมชน หมายถึง หน่วยงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก ที่ได้มีการนำเครื่องมือการวิจัยแบบ CBR มาใช้ในการดำเนินงานวิจัยชุมชน เกิดเป็นหน่วยวิจัยที่มีการดำเนินงานสนับสนุนให้นักวิชาการและชุมชนสามารถทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนได้

พื้นที่ดำเนินการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้เพื่อการดำเนินงานทั้งโครงการวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์และโครงการที่อยู่ในระยะดำเนินการ ภายใต้การขับเคลื่อนของทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยพื้นที่ใน 4 เขต ของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ชุมชนบางบัว เขตบางเขน ชุมชนพูนทรัพย์ ชุมชนดวงมณี และชุมชนวัดหนอง

ใหญ่ เขตสายไหม ชุมชนร่วมพัฒนา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร พื้นที่เขตหลักสี่ และ ชุมชนสะพานปูน
ชุมชนโกสุมรวมใจ 3 และชุมชนบุรพา 18 เขตดอนเมือง

ระยะเวลาดำเนินงาน

ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2561 ถึง เดือนเมษายน 2562 รวมเป็นเวลา 15 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research-CBR) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การพัฒนาระบบและกลไกเพื่อการพัฒนาโครงการวิจัย ได้ใช้รูปแบบการพัฒนาโจทย์งานวิจัยของพื้นที่บางเขนและสายไหมเพื่อพัฒนาโจทย์ในเขตพื้นที่หลักสี่ โดยมีทีมนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัย และเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาตั้งแต่การกำหนดพื้นที่การวิจัยที่ได้ประสานกับสำนักงานเขตของพื้นที่ การร่วมค้นหาประเด็นเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัยจนทำให้เกิดความชัดเจนของปัญหาการวิจัยที่ผ่านการกลั่นกรองจากทีมกลไกและศูนย์วิจัยฯ โดยได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทั้งนี้ การพัฒนาโจทย์งานวิจัยได้ดำเนินการผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยได้ร่วมประชุมและแลกเปลี่ยนเพื่อให้การพัฒนาโจทย์งานวิจัยสอดคล้องกับปัญหาของชุมชนและความต้องการในการร่วมมือแก้ไขปัญหาโดยนักวิจัยชุมชน อีกทั้งร่วมกันปรึกษาหารือกับนักวิจัยอาจารย์พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2) กิจกรรมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย ได้ติดตามโครงการวิจัยของพื้นที่เขตหลักสี่เพื่อให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาในการส่งผลงานโดยการร่วมประชุมและติดตามการทำงานของโครงการวิจัยดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลงานวิจัยผ่านการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว.

3) การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม เพื่อหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับเครือข่ายพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักวิจัยชุมชน ได้แก่ โหนดสุวรรณภูมิ อีกทั้งเข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีพี่เลี้ยงต่างพื้นที่เพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาถ่ายทอดให้กับนักวิจัยชุมชนในมหาวิทยาลัย

(3.1) กิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพนักวิจัยชุมชน จัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้คณาจารย์ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการอบรมเติมความรู้

เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยหัวหน้าทีมกลไกฯ นอกจากนี้ มีการให้ความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักวิจัยชุมชน ตามที่ โครงการวิจัยฯ ร้องขอ

(3.2) กิจกรรมการหนุนเสริมระบบและกลไก ร่วมประชุมเครือข่ายผู้ประสานงานและพี่เลี้ยง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างโหนดในพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก

4) กิจกรรมการสร้างเครือข่ายนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประชุมเครือข่าย นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างเครือข่ายนักวิชาการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองให้กว้างขวาง มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ สถาบันการจัดการแห่งแปซิฟิก สถาบันการจัดการปัญญา ภิวัฒน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์และร่วมแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการ ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิจัยที่สนใจจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5) การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการถอด บทเรียนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ ตั้งแต่ระยะก่อน เริ่มโครงการ และระหว่างดำเนินโครงการ

6) การจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการวิจัย อันประกอบด้วย พื้นที่เขต บางเขน เขตสายไหมและเขตหลักสี่ เพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อการทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยเกริกกับชุมชนเพื่อคืนข้อมูลผลการศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการ ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

7) กิจกรรมการศึกษาดูงาน มีการศึกษาดูงานระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีการศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น

8) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นชุดความรู้ระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ได้วิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากพื้นที่เป้าหมาย ของโครงการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้ว โครงการที่อยู่ระหว่างการพิจารณาข้อเสนอโครงการ และโครงการ ที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นชุดความรู้ต่อระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ให้ดำเนินการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาโครงการวิจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งแต่ระยะการค้นประเด็นหรือโจทย์ปัญหาการวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย กระบวนการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนตั้งแต่การสร้างทีม นักวิจัย การดำเนินงานตามกระบวนการงานวิจัยตั้งแต่ระยะต้นน้ำ กลางและปลายน้ำว่ามีระบบและกลไกเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการถอดเป็นชุดความรู้ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ทั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่เป็นต้นแบบต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในหลากหลายมิติมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดเชิงระบบ แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน

Barry Richmond (1976) ได้ให้นิยาม “การคิดเชิงระบบ” ว่าเป็นศิลปะและวิทยาศาสตร์ของการอ้างอิงที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับลักษณะการทำงานโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ส่วน วิกรณ์ รัชชปวงชน (2550) ได้ให้ความหมายการคิดเชิงระบบในลักษณะแค่ว่าเป็นการคิดอย่างมีเหตุมีผลในการจัดระเบียบข้อมูลหรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ให้มีระเบียบหรือกระบวนการที่ชัดเจน รวมถึง ช่อทิพย์ บรมธนรัตน์ (2558) ได้ให้ความหมายของการคิดเชิงระบบ ว่าหมายถึงการคิดที่มีความเข้าใจเชื่อมโยง มีความเชื่อในทฤษฎีระบบเป็นพื้นฐานในสมอง คนปกติมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบในสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกที่สอดคล้องกับทฤษฎีระบบอยู่แล้ว เพียงแต่ความสามารถในการทำดีในระดับของความเข้มข้นของระบบแตกต่างกัน

ส่วนแนวคิดการมีส่วนร่วมนั้น ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2554) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม

ในขณะที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน (2547 : 11) ได้กล่าวถึงแนวคิดของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า “มุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผนและทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบและเรียนรู้จากการทำงานวิจัยที่เป็นเชิงปฏิบัติการจริง (Action Research) เพื่อตอบคำถามหรือความสงสัย บางอย่างโดยมีการแยกประเด็นว่าข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการค้นหา ข้อมูล ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการวางแผนการทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่และในระหว่างลงมือทำ ก็จะมีการทบทวนความก้าวหน้า วิเคราะห์ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะสามารถสรุปบทเรียน เพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ทั้งหมดนี้ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ส่งสัยนั่นเอง โดย ดวงพร รังรองจิต ภูมิ (2558) ซึ่งเป็นคณะกรรมการวิจัย ได้ให้คำนิยามของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน ว่าเป็น

“กระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมกันคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปคำตอบและถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” อีกทั้ง บัญชร แก้วส่อง (2558) กล่าวถึง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research : CBR) ว่า “เป็นการวิจัยแนวใหม่ของสังคม การวิจัยแนวนี้ต้องการการมีส่วนร่วม (Participation) ของคนที่เกี่ยวข้องและมีความปรารถนาอยากจะถูก ขึ้นมาหาทางเลือกทางรอดของการแก้ปัญหาของตน/ชุมชนเองโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งแน่นอนว่าต้องมีการเกื้อหนุนให้ คนเหล่านี้ ได้ช่วยกันพัฒนาโจทย์วิจัยที่คมชัดลึก และออกแบบการ หาความรู้พื้นฐานบริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนอย่าง แท้จริง รวมถึงการออกแบบการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย” นอกจากนี้ พีรชัย กุล ชัย (2558) ได้กล่าวถึงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่าเป็น “กระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิด ทบทวน สถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปคำตอบ และถอดบทเรียนเพื่อ ปรับปรุงงานต่อไป”

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น จึงหมายความว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนในกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นด้วยการร่วมคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และร่วมกัน ค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ จากการลงมือปฏิบัติจริง (Action Research) ซึ่งทำให้คนในชุมชนที่เป็น เจ้าของปัญหา เจ้าของพื้นที่ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือพื้นที่ และต้องมีใจปรารถนาอยากจะถูก ขึ้นมาค้นหาความรู้ร่วมกับคนอื่นเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนเองมาร่วมในกระบวนการวิจัย มาร่วมกันเก็บ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เข้าใจตนเองว่าชุมชนเป็นใคร ชุมชนมาจากไหน ชุมชนจะไปไหน และต้องร่วมค้นหาทางเลือกผ่านกระบวนการปฏิบัติการเพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาชุมชนของ ตนเองที่เหมาะสม

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา ทองทั่ว และคณะ (2553) ศึกษารูปแบบในการขับเคลื่อนหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นในระบบการทำวิจัยของมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่ารูปแบบในการ ขับเคลื่อนหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระบบการทำงานวิจัยของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีนั้น ใน กรณีของนักวิชาการมีเทคนิคและกระบวนการที่หลากหลาย เช่นการหาพื้นที่วิจัยในการพัฒนาโจทย์ต้อง หาพื้นที่ที่มีประเด็นเหมาะสมกับศาสตร์และความสนใจของนักวิชาการที่จะทำวิจัย ทั้งนี้ ทิพวัลย์ สัจจันทร์ (2555) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ภาค กลาง ตะวันออกและตะวันตก พบว่าแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ ประสานงานในพื้นที่ภาคกลาง ตะวันตกและตะวันออกต้องให้ความสำคัญกับการก่อเกิดและพัฒนาการ ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ระบบและกลไก พื้นที่ขับเคลื่อนงานวิจัย ประเภท จำนวนและงบประมาณของ โครงการวิจัย รวมถึงประเด็นการขับเคลื่อนและยุทธศาสตร์ในการทำงานของศูนย์ประสานงาน นอกจากนี้ยังพบว่ามีรูปแบบการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีคุณภาพ ตลอดจนการทำงานวิจัยสู่การ

สื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบายต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพกลไกในการดำเนินงานโดยเฉพาะทีมศูนย์ประสานงานหรือ node รวมถึงการขยายผลและการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของภาคกลาง ตะวันออกและตะวันตก นอกจากนี้ ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน (2556) ได้ศึกษาการพัฒนากลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อผสมผสานพลังความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในระดับ “แนวราบ” ที่ “เท่าเทียม” ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญ โดยมีวงจรชีวิตเป็นลำดับขั้น คือ ระยะก่อตัว ขยายตัว รุ่งเรือง ถดถอยและฟื้นตัว ส่วนความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเครือข่ายขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญ คือ “ภาวะผู้นำของเครือข่าย” ซึ่งต้องเป็นผู้นำโดย “บทบาท” ไม่ใช่ “ตำแหน่ง” โดยรูปแบบการหนุนเสริมไม่มีสูตรตายตัวและมีตัวแปรที่หลากหลายมีความเป็นพลวัตสูงจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและกำหนดแนวทางหรือยุทธศาสตร์ในการหนุนเสริมอยู่เสมอ ส่วนผลการพัฒนาศักยภาพของชุมชน พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจจากการให้บริการโฮมสเตย์ และการขยายผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่วนในด้านสังคมพบว่าชาวบ้านมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความมั่นใจในตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบว่ามีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณาจารย์นักศึกษาและชุมชน ก่อให้เกิดพหุปัญญาด้านธรรมชาติวิทยาและด้านจิตวิญญาณแห่งชีวิต ทำให้อาจารย์ลดบทบาทจากการสั่งสอนมาเป็นผู้อำนวยการการเรียนรู้ โดยการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

1) ผลการศึกษา

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริกได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

1.1) การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุน

โครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1.1.1) การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ มหาวิทยาลัยเกริกเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งเดียวที่มีฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำหน้าที่ขับเคลื่อนภายใต้ศูนย์วิจัยและพัฒนา โดยทำงานร่วมกับทีมกลไกฯ เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน จึงทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนพื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะโครงการวิจัยที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนพุนทราย เขตสายไหม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา ทีมกลไกฯและศูนย์วิจัยฯได้ใช้กระบวนการการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้แนวทางของโครงการวิจัยที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง

1.1.2) การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทีมกลไกฯ ร่วมกับศูนย์วิจัยฯ ได้ดำเนินการกระบวนการกำกับติดตามเพื่อการสร้างทีมนักวิจัย โดยการเสาะหานักวิจัยอาจารย์ที่มีศักยภาพและมีใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับชาวบ้าน อีกทั้งการเสาะหาตัวแทนสมาชิกชุมชนที่มีกระบวนการคิดแบบจิตอาสาเพื่อทำงานชุมชนและมีใจพร้อมที่จะทำงานร่วมกับนักวิจัยอาจารย์ ทั้งนี้ในกระบวนการดำเนินงานวิจัย ทีมกลไกฯและศูนย์วิจัยฯ ได้กำกับติดตามการทำงานของนักวิจัยชุมชนให้เป็นไปตามข้อเสนอโครงการวิจัย โดยโครงการของพื้นที่เขตสายไหมที่ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ ได้จัดเวทีนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งนักวิจัยชุมชนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ สกว. โดยผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ เรียบร้อยแล้ว ส่วนโครงการของพื้นที่เขตหลักสี่ ทีมกลไกฯและศูนย์วิจัยฯ ได้ติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระยะร้อยละ 50 โดยได้จัดเวทีการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับแก้รายงานความก้าวหน้าผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯก่อนส่งให้ สกว. พิจารณา และโครงการในเขตพื้นที่เขตดอนเมือง ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการติดตามและมีส่วนร่วมกับนักวิจัยชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัย และการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย และได้จัดเวทีการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ และได้ส่งข้อเสนอโครงการวิจัยไปยัง สกว. เพื่อรอการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

2) การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเกริก โดยทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการหนุนเสริมการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อนักวิจัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการร่วมปรึกษาหารือ กำกับและติดตามกระบวนการทำงานของนักวิจัยชุมชน ร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยชุมชน อีกทั้งมีการอบรมให้ความรู้ โดยวิทยากรภายนอกที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักวิจัยได้มีอาวุธทางปัญญาทางระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และอื่นๆ นอกจากนี้ ได้หนุนเสริมให้นักวิจัยได้เข้าร่วมประชุมสัมมนากับมหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อเรียนรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทีมกลไกฯได้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักวิจัยชุมชนเป็นระยะๆ ทั้งนี้เพื่อการเพิ่มศักยภาพแก่นักวิจัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นต่อการผลิตผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3) การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1) การพัฒนาศักยภาพทีมกลไกฯ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนา ติดตามและการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยเกริก จำเป็นต้องสร้างศักยภาพในการเรียนรู้กับ

นักวิชาการผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการทำงานผ่านเครือข่ายที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

3.2) มีพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเขตเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยมีการตั้งเป้าหมายในการจัดการปัญหาชุมชนในเชิงประเด็นกับกลุ่มคน กลุ่มอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่เป้าหมาย โดยการร่วมพูดคุยกับสำนักงานเขตพื้นที่ ประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาของชุมชน

3.3) มีกระบวนการทำงานกับชุมชนโดยเฉพาะชาวบ้าน ที่ใช้หลักการพาชาวบ้าน ชวนคิด ชวนทำ โดยใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งขยายกลุ่มคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม รวมถึงการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นองค์กรที่จัดการตนเองได้ ในขณะเดียวกันทีมกลไกต้องทำหน้าที่เป็นทีมพี่เลี้ยงเพื่อขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ด้วย

3.4) มีแนวทางการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง โดยทีมกลไกและศูนย์วิจัยต้องปรับปรุงห้องปฏิบัติการวิจัยของศูนย์วิจัยฯให้เป็นหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันได้มีผลงานวิจัยและงานวิชาการด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของอาจารย์ที่สนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดทำวิทัศน์ในแต่ละพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการและความสำเร็จของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำเสนอต่อผู้ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

4) การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขต บางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง ได้ถอดบทเรียนจากนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อสะท้อนกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของทีมกลไกต่อนักวิจัยในโครงการฯ ในระยะต่างๆ ทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการ โดยรับฟังข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมกลไกหรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะต่างๆในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผลจากการถอดบทเรียน พบว่าในระยะเริ่มโครงการ ทีมกลไก และศูนย์วิจัยและพัฒนาได้ร่วมช่วยกันขับเคลื่อนอาจารย์ที่สนใจเพื่อทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งมีการร่วมประชุมพูดคุยกับสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับปัญหาชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ทั้งนี้ ทีมกลไก ได้ร่วมประชุมกับทีมอาจารย์และชาวบ้านที่สนใจในการกำหนดประเด็นในการพัฒนาโจทย์งานวิจัย เพื่อร่วมค้นหาโจทย์/ประเด็นในพื้นที่เป้าหมายโดยการร่วมประชุมกับชุมชนแต่ละโครงการประมาณ 3 - 4 ครั้ง ก่อนได้โจทย์วิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ 3 โครงการ และโจทย์ในพื้นที่เขตดอนเมือง 3 โครงการ และเมื่อเข้าสู่ระยะดำเนินโครงการ ผลจากการถอดบทเรียนทำให้ทีมกลไกพบว่านักวิจัยหน้าใหม่ที่ขาดการเดิมความรู้

ในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งนักวิจัยที่ต้องทำงานกับภาคีเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน แต่ขาดการเชื่อมประสานการทำงานที่ชัดเจน และกระบวนการทำงานของนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยไม่ชัดเจน ไม่ค่อยแข็งแกร่งกิจกรรมให้ทีมกลไก ได้รับทราบ ส่งผลต่อกรอบระยะเวลาในการทำงานไม่สัมพันธ์กับปริมาณเนื้อหา โดยทีมนักวิจัยกลุ่มนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมของทีมกลไก โดยให้มีการร่วมสังเกตการณ์การทำงานและเป็นพี่เลี้ยงเหมือนอยู่ในโครงการอย่างใกล้ชิด รวมถึงช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโครงการวิจัย ซึ่งทีมกลไกต้องปรับเปลี่ยนการติดตามและการหนุนเสริมให้เข้มข้นขึ้น

สำหรับทีมวิจัยที่มีประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผลของการถอดบทเรียนพบว่าการทำงานมีความก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนด มีแผนการทำงานชัดเจนและแจ้งทีมกลไกเพื่อร่วมสังเกตการณ์ทำงานเป็นระยะๆ ทำให้เห็นกระบวนการทำงานระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านและชาวบ้านในชุมชน และไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในกระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไกต่อนักวิจัยชุมชนแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่โครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งประกอบด้วยชุมชนบางบัว เขตบางเขนชุมชนพุนพินทรัพย์ เขตสายไหม ชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

4.1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชุมชน ซึ่งทำให้นักวิจัยชาวบ้านกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น

4.2) การเปลี่ยนแปลงต่อพื้นที่เป้าหมาย ทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น มีการใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าของชุมชนในขณะที่พื้นที่ที่กำลังดำเนินโครงการวิจัย โดยเฉพาะชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ มีเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยทำให้เกิดกระบวนการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งมีการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

2) อภิปรายผลและเสนอแนะ

2.1) อภิปรายผล

การพัฒนากระบวนการและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก เป็นการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อหาทางเลือกให้คนในท้องถิ่นหรือชุมชนได้ลุกขึ้นมาแก้ปัญหาในชุมชนของตนเองโดยมีคณาจารย์ หรือนักวิชาการ เป็นผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญในการร่วมแก้ปัญหา ทั้งนี้ ถ้าระบบและกลไกในการขับเคลื่อนนักวิจัยที่เข้มแข็งก็จะส่งผลให้เกิดกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิจัยอาจารย์ และนักวิจัยชาวบ้านได้ดำเนินงานไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ที่ตั้งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ บัญชร แก้วส่อง (2558) ที่มีความเห็นว่าการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องมีกลไกการเกื้อหนุนให้คนในชุมชนได้ช่วยกันพัฒนาโจทย์วิจัยที่คมชัดลึก และออกแบบการหาความรู้พื้นฐานบริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการออกแบบการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการวิจัยมี

กลไกที่เรียกว่าฟีดแบ็ก หรือ หน่วยประสานงาน (Node) เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การวิจัยมีคุณภาพตอบ โจทย์ปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงประเด็น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2553) ที่ว่า นอกจากนี้อการ ออกแบบโครงสร้างและกลไกเพื่อการหนุนช่วยกระบวนการทำงานที่มีระบบฟีดแบ็ก/โหนด/ศูนย์ ประสานงานจะเป็นกลไกหนุนเสริมเพื่อขับเคลื่อนการวิจัย เพราะกลไกเหล่านี้จะมีความยืดหยุ่นเมื่อนักวิจัยลงมือทำตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการทำวิจัย และคุณค่าสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือเป็น กลไกใหม่ในการกระจายปัญญาสู่ท้องถิ่น การวิจัยเพื่อท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือขยายโอกาสทางการวิจัย และเป็นกลไกใหม่ที่ช่วยให้มีการกระจายความรู้และปัญญาให้แก่ชาวบ้านตามท้องถิ่นต่างๆ การวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นจึงเป็นสหวิทยาการและการบูรณาการสูง โดยการดำเนินการวิจัยมีนักวิชาการจากหลากหลาย สาขาวิชามาทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้การวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นยังได้นำกระบวนการจัดการความรู้มาทดแทนการอ่านทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ได้รับความรู้ เพิ่มเติมก่อนหรือระหว่างทำวิจัย อาจเป็นในรูปแบบการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มี ประสบการณ์ การศึกษาดูงาน หรือการเชิญวิทยากรมาเล่าถึงประสบการณ์ที่สำคัญงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เน้นที่การใช้ประโยชน์ได้จริงเนื่องจากเป็นงานวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชีวิตของชาวบ้านนักวิจัย รวมถึงการ คิดค้นหาวิธีแก้ปัญหางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงต้องเป็นในลักษณะ “Research and Development หรือ Development and Research” และที่สำคัญต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่ทีมวิจัยตลอด เส้นทางการทำงานวิจัย

ดังนั้น กระบวนการในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัย จึงนับเป็นกลไกที่สำคัญที่จะผลักดันและหนุนเสริมการทำงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทางด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นของ นักวิชาการในมหาวิทยาลัยได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญต่อการการถอดบทเรียนของโครงการวิจัย เพื่อนำแนวคิด และข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนมาใช้ปรับกระบวนการทำงานของทีมงานเพื่อการ ขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย โดยกาญจนา แก้วเทพ (2553) ได้กล่าวถึงการถอด บทเรียนหรือการสรุปบทเรียนว่า เป็นการแสวงหาความรู้แนวการจัดการความรู้ ซึ่งถือว่า ความรู้ที่แท้จริง นั้นเกิดจากการลงมือปฏิบัติ จึงต้องมีการสกัดเก็บสะสมความรู้ ซึ่งเรียกว่า การสรุปบทเรียนหรือการถอด บทเรียน เป็นการประมวลความเข้าใจร่วมกันหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยแล้ว

กล่าวโดยสรุป ระบบและกลไก ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริกจึงเป็น กลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนให้นักวิชาการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในท้องถิ่นหรือชุมชนได้ จริง ซึ่งนับได้ว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบของชุมชนเองและ สามารถนำไปใช้เพื่อการแก้ปัญหาได้

2.2) ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก มีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการในระยะต่อไป ประกอบด้วย

2.2.1) ในการพัฒนาโจทย์งานวิจัย แต่เดิมได้มีการพัฒนาโจทย์ในพื้นที่เป้าหมายเป็นรายโครงการ และแยกเป็นเขตพื้นที่เฉพาะ จึงทำให้ข้อค้นพบจากงานวิจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมายเพียงบางประเด็นที่ไม่เกิดผลกระทบมูกว้างต่อชุมชนเมืองโดยรวม ดังนั้นพัฒนาโจทย์งานวิจัย จึงต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเชิงประเด็น โดยใช้พื้นที่หลายๆเขต เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยร่วมกัน จะทำให้เกิดผลกระทบในระดับกว้างของชุมชนในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร

2.2.2) ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ต้องให้ความสำคัญกับนักวิจัยหน้าใหม่ที่ได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะนักวิจัยกลุ่มนี้มักใช้แนวคิดและแนวปฏิบัติที่เน้นกระบวนการวิจัยแบบนักวิชาการ ซึ่งขาดกระบวนการทำงานกับชาวบ้าน จึงทำให้การปฏิบัติการเพื่อการวิจัยขาดทักษะการนำชาวบ้านมาร่วมคิดร่วมทำ จึงทำให้ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญ อีกทั้ง ชาวบ้านและนักวิจัยชาวบ้านจะมองเห็นเพียงว่านักวิจัยอาจารย์พยายามเสาะหาข้อมูลในชุมชน เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จจุล่งเพียงอย่างเดียว

2.2.3) การถอดบทเรียนหนุนเสริม

ต่อการทำงานของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน หากสามารถดำเนินการได้เป็นระยะๆ เช่น ระยะพัฒนาโจทย์งานวิจัย ระยะการดำเนินงานวิจัย และระยะสิ้นสุดโครงการ จะทำให้ทีมกลไกหนุนเสริมได้รับทราบปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงการที่เป็นนักวิจัยหน้าใหม่

2.2.4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริก โดยการจัดเก็บชุดความรู้ที่ได้จากการสังสมประสบการณ์ด้านการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้อาจารย์หรือนักวิจัยรุ่นใหม่รวมถึงผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถเข้าร่วมกิจกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ในหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *คุณลักษณะ&วิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น*. เชียงใหม่ : หจก. วนิดาการพิมพ์.
- ช่อทิพย์ บรมธนรัตน์. (2558). *การคิดเชิงระบบ (ตอนที่ 1) (Systems Thinking)*. จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์. 1,2558.
- ดวงพร รังรองจิตภูมิ. (2558). <http://www.budutani.com/textbook/book1index.html>.
สืบค้น สิงหาคม 2561.
- ทิพวัลย์ สัจจันทร์. (2555). https://elibrary.trf.or.th/search_ab4.asp?page=4&search=สื่อ สืบค้น
พฤษภาคม 2562.
- บุญชร แก้วส่อง. (2558). <https://vijaitongtin.wordpress.com> สืบค้น สิงหาคม 2561
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2544). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิกรณ์ รักษ์ปวงชน. (2550). “การติดอาวุธสมอง การพัฒนาระบบคิด” ใน *ติดอาวุธนักบริหาร*.
กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี.
- ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน. (2556). *ศึกษาการพัฒนากลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของคุณัย
ประสานงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง*. สืบค้น พฤษภาคม 2562
elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG50N0014
- Barry Richmond. (1976). “System Dynamics / System Thinking : Let’s Just Get On
With IT” in *The Fifth Discipline*, 74-75.

ภาคผนวก 2

กิจกรรมการพัฒนาโครงการวิจัย

ตารางที่ 1 กิจกรรมการประชุมปรับแก้โครงร่างงานวิจัยชุดหลักสี่เพื่อส่ง สกว. (3 โครงการ)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมกลไกเพื่อวางแผนติดตามโครงการวิจัยในพื้นที่เขตสายไหมและหลักสี่ รวมถึงการพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่เขตดอนเมือง	5 กุมภาพันธ์ 2561	เพื่อวางแผนการทำงานของทีมกลไก	ศูนย์วิจัยและพัฒนา	ทีมกลไกฯ จำนวน 5 คน	1. ได้แผนการทำงานเพื่อกำหนดการพบปะคณาจารย์ที่สนใจเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยใหม่ในพื้นที่เขตดอนเมือง 2. ได้แผนการติดตามโครงการวิจัยเขตสายไหม 3. ได้แผนการติดตามโครงการวิจัยในเขตหลักสี่

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการประชุมทีมกลไกเพื่อวางแผนการทำงานเพื่อติดตามและพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่เขตสายไหม หลักสี่และดอนเมือง

ตารางที่ 2 กิจกรรมการประชุมคณาจารย์ที่สนใจในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมคณาจารย์ที่สนใจการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากนักวิจัยรุ่นพี่	27 ก.พ. 61	1. เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน 2. เพื่อสำรวจจำนวนนักวิจัยอาจารย์ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่ใหม่คือเขตดอนเมือง 3. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นรุ่นพี่กับนักวิจัยรุ่นใหม่	ห้อง 5411 มหาวิทยาลัยเกริก	คณาจารย์ ม.เกริก และทีมกลไกฯ และหัวหน้าศูนย์วิจัยฯ รวมจำนวน 29 คน	1. คณาจารย์ที่สนใจในการทำวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีคณาจารย์ร่วมทำงานกับชาวบ้าน 2. ได้จำนวนคณาจารย์ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 34 คน 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นรุ่นพี่กับนักวิจัยรุ่นใหม่ 4. ได้ทราบวันที่จะลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาจากชุมชนในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยของพื้นที่ดอนเมืองต่อไป

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการประชุมคณาจารย์ที่สนใจในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1

ตารางที่ 3 กิจกรรมการลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาในชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 1

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาในชุมชน ครั้งที่ 1	21 มีนาคม 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนและรับฟังปัญหาในชุมชน เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย	ชุมชนโกสุมรวมใจ ซอย 3 เขตตอนเมือง	คณาจารย์ ม.เกริก ทีม กลไกฯ และหัวหน้า ศูนย์วิจัยฯ จำนวน 13 คน ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน จำนวน 21 คน	1.คณาจารย์และชาวบ้านได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นปัญหาของชุมชน พบว่าในเบื้องต้นชุมชนประสบปัญหา กลุ่มออมทรัพย์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ปัญหาสวัสดิการชุมชน และปัญหาสิ่งแวดล้อม (ปัญหาขยะมูลฝอย) 2.นักวิจัยอาจารย์ได้ประเด็นปัญหาในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยต่อไป

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาในชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 1

ตารางที่ 4 กิจกรรมการลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาของชุมชนในโซน 1 เขตตอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาของชุมชนในโซน 1 เขตตอนเมือง	20 พ.ค. 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนและรับฟังปัญหาในชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย	ชุมชนสะพานปูน เขตตอนเมือง	คณาจารย์ ม.เกริกและทีมกลไกฯ และหัวหน้าศูนย์วิจัยฯ จำนวน 8 คน ผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานในพื้นที่ประกอบด้วย ผู้แทนจากสถานีตำรวจตอนเมืองทหาร และตัวแทนสำนักงานเขตตอนเมือง จำนวน 51 คน รวม 59 คน	1. คณาจารย์และชาวบ้านได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นปัญหาของชุมชน พบว่าในเบื้องต้นชุมชนประสบปัญหาต่างๆ ที่สำคัญดังนี้ 1.1 ปัญหาเรื่องความมั่นคงในที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะชุมชนริมคลอง 1.2 ปัญหาพื้นที่ส่วนกลางของหมู่บ้านจัดสรรของเอกชนถูกบุกรุกโดยสมาชิกชุมชนเอง ไม่สามารถจัดการได้ 1.3 ปัญหายาเสพติดของชุมชนที่ผ่านการแก้ไขจนได้รับรางวัล ซึ่งสามารถถอดบทเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางของชุมชนอื่นๆ 1.4 ปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2. นักวิจัยอาจารย์ได้ประเด็นปัญหาในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเบื้องต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยต่อไป

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาของชุมชนในโซน 1 เขตดอนเมือง

ตารางที่ 5 กิจกรรมประชุมเตรียมงานเพื่อลงพื้นที่เขตดอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมเตรียมงานเพื่อลงพื้นที่เขตดอนเมือง	18 มิถุนายน 2561	เพื่อกำหนดรายละเอียดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่เขตดอนเมือง	ศูนย์วิจัยและพัฒนา ม.เกริก	ทีมกลไกฯ จำนวน 5 คน	ได้กำหนดการและรายละเอียดของกิจกรรม รวมถึงผู้รับผิดชอบในการลงพื้นที่ทั้ง 3 ชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยต่อไป

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมประชุมเตรียมงานเพื่อลงพื้นที่เขตดอนเมือง

ตารางที่ 6 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตตอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วม ประชุม	ผลสรุป
นักวิจัยที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่โกสุมรวมใจ ซอย 3พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย	20 มิ.ย. 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย	ชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตตอนเมือง	คณาจารย์ม.เกริกที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่โกสุมรวมใจ ซอย 3และทีมกลไกฯ จำนวน 9 คน ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน รวมทั้งสมาชิกชุมชน จำนวน 12 คน	คณาจารย์และชาวบ้านได้ร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทของชุมชน พบว่าประเด็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนคือปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุและสวัสดิการการดูแลผู้สูงอายุ

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนโกสุมรวมใจ 3 เขตตอนเมือง

ตารางที่ 7 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนสะพานปูน เขตดอนเมือง ครั้งที่ 2

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
นักวิจัยที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่สะพานปูน พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย	22 มิ.ย. 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย	ชุมชนสะพานปูน เขตดอนเมือง	คณาจารย์ ม.เกริกที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่สะพานปูน และ ทีม ก ล ไ ก ๆ จำนวน 3 คน ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน รวมทั้งสมาชิกชุมชน จำนวน 15 คน	1. คณาจารย์และชาวบ้านได้ร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทของชุมชน ได้ข้อค้นพบว่าชุมชนสะพานปูนเป็นชุมชนที่มีรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่เคยระบาดในชุมชนอย่างรุนแรงติดอันดับ 1 ใน 5 ของชุมชนเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครจนได้รับรางวัลของกรุงเทพมหานคร จึงได้ข้อสรุปเบื้องต้นร่วมกันระหว่างนักวิจัยและสมาชิกชุมชนในการถอดบทเรียนการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

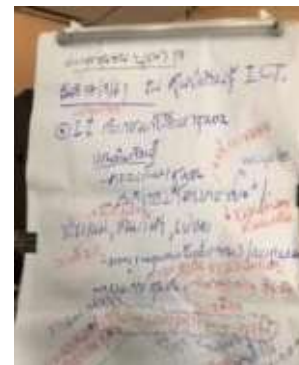
ภาพกิจกรรม : กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนสะพานปูน เขตดอนเมือง ครั้งที่ 2

ตารางที่ 8 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 1

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
นักวิจัยที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่ชุมชนบุรพา 18 พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย	17 ก.ย. 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย	ชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง	คณาจารย์ ม.เกริกที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่บุรพา 18 และทีมกลไกฯ จำนวน 8 คน ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน รวมทั้งสมาชิกชุมชน จำนวน 15 คน	คณาจารย์และชาวบ้านได้ร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทของชุมชน พบว่าประเด็นปัญหาสำคัญที่ชุมชนต้องการร่วมแก้ไขคือ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนและประเมินกิจกรรมและบัญชีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม เพื่อความสะดวกในการติดตามความก้าวหน้าของงานพัฒนาชุมชน และลดความเสี่ยงในความเสี่ยงภัยอันอาจเกิดต่อชุมชน เช่น ถนนสาธารณะชำรุด พื้นที่ส่วนกลางทรุดโทรม หรือไม่มีไฟส่องสว่าง

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนบุรพา 18 เขตดอนเมือง ครั้งที่ 1

ตารางที่ 9 กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 2

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมวิจัยอาจารย์และทีมกลไกฯ พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อ ร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อกำหนด ประเด็นปัญหาโจทย์งานวิจัยให้ ชัดเจนยิ่งขึ้น	24 ก.ย. 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อกำหนดประเด็นปัญหา โจทย์งานวิจัยให้ชัดเจน ยิ่งขึ้น	ชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง	นักวิจัยอาจารย์ ม.เกริก และทีมกลไกฯจำนวน 8 คน ประธานชุมชน และคณะกรรมการ ชุมชนรวมทั้งสมาชิก ชุมชน จำนวน 14 คน	1. คณาจารย์และชาวบ้านได้ ประเด็นปัญหาที่ชัดเจนเพื่อพัฒนา โจทย์งานวิจัยในประเด็นการใช้ ระบบสารสนเทศเพื่อระบบบัญชี กิจกรรมและการบริหารชุมชน 2. ได้ทีมผู้ช่วยนักวิจัยชาวบ้านที่ สนใจในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ ชุมชนบุรพา 18 เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเยาวชนรุ่นใหม่ที่สามารถใช้ ระบบสารสนเทศในการบริหาร จัดการชุมชน

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์ของชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง ครั้งที่ 2

ตารางที่ 10 กิจกรรมการพัฒนาโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตตอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ และนักวิจัยอาจารย์ ร่วมกันพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นระหว่างนักวิจัยอาจารย์ และนักวิจัยชาวบ้าน โดยทีมงาน สนับสนุนการวิจัย ช่วยหนุนเสริม กระบวนการ	13 ตุลาคม 2561	- เพื่อพัฒนาโครงการ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ชุมชนบุรพา 18 เขตตอนเมือง กรุงเทพฯ	ทีมกลไกฯ มหาวิทยาลัย เกริก ทีมอาจารย์จาก มหาวิทยาลัยเกริกและ นักวิจัยที่มาจากชุมชน บุรพา 18 รวมทั้งสิ้น 15 คน	ทีมนักวิจัยอาจารย์ได้ร่วมลง พื้นที่สนับสนุนกิจกรรมของ ชุมชนบุรพา 18 ซึ่งเป็นกิจกรรม เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และได้โจทย์งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นในประเด็นการบริหาร จัดการกิจกรรมชุมชนโดย สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในการบริหารจัดการ กิจกรรมจัดทำบัญชีกิจกรรม บัญชีสาธารณูปโภค และบัญชี บริการสาธารณะ เพื่อให้การ บริหารจัดการพัฒนาชุมชน เป็นไปอย่างมีระบบ และ ตรวจสอบได้

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการพัฒนาโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตดอนเมือง

ตารางที่ 11 กิจกรรมการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นของพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน 3 โครงการ

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยของทีมนักวิจัยอาจารย์โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นของพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน 3 โครงการ	15 มกราคม 2562	เพื่อรับทราบข้อเสนอแนะโครงการวิจัยพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน 3 โครงการจากผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น	ห้องประชุม 3202 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกและทีมนักวิจัย อาจารย์ 3 โครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากโหนด สุวรรณภูมิ จำนวน 1 คน ผู้แทนจาก สกว. จำนวน 2 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริกที่สนใจเข้าร่วมฟังการนำเสนอโครงการวิจัยฯ รวมทั้งสิ้น 22 คน	หัวหน้าโครงการวิจัยในเขตพื้นที่ตอนเมืองทั้ง 3 โครงการได้รับทราบข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงข้อเสนอโครงการวิจัยที่ตนเองรับผิดชอบให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นก่อนนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในเวทีที่จัดโดย สกว.

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้นของพื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ

กิจกรรมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย

ตารางที่ 1 กิจกรรมการประชุมปรับแก้โครงร่างงานวิจัยชุดหลักสี่เพื่อส่ง สกว. (3 โครงการ)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมวิจัยร่วมกับทีมกลไกฯ เพื่อปรับแก้โครงร่างงานวิจัยชุดหลักสี่เพื่อส่ง สกว.(3โครงการ) ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	20 - 26 กุมภาพันธ์ 2561	เพื่อปรับแก้โครงร่างงานวิจัยชุดหลักสี่เพื่อส่ง สกว.(3โครงการ)	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯจำนวน 5 คน นักวิจัยอาจารย์ 14 คน รวม 19 คน	1.ทีมนักวิจัยอาจารย์เข้าใจประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิชี้แนะให้เพิ่มเติมโครงร่างงานวิจัยให้สมบูรณ์ 2. ได้กำหนดวันทีนักวิจัยอาจารย์ต้องส่งโครงการร่างที่ปรับแก้เรียบร้อยแล้วให้ สกว. พิจารณา

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการประชุมปรับแก้โครงร่างงานวิจัยเพื่อส่ง สกว. ของโครงการการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 กิจกรรมประชุมเพื่อสรุปจากการลงพื้นที่โกสุมรวมใจ 3

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมเพื่อสรุปประเด็นปัญหาเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยต่อไป	30 มีนาคม 2561	เพื่อสรุปประเด็นปัญหาเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย	ศูนย์วิจัยและพัฒนา ม.เกริก	ทีมกลไกฯ และตัวแทนนักวิจัยอาจารย์ 8 คน	ทีมวิจัยอาจารย์ได้ประเด็นปัญหาเพื่อพัฒนาโจทย์ด้านผู้สูงอายุ และแนวทางในการพัฒนา Concept Paper (CP)

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมประชุมเพื่อสรุปจากการลงพื้นที่โกสุมรวมใจ 3

ตารางที่ 3 กิจกรรมการนำเสนอผลงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยชุดสายไหมต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การนำเสนอผลงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการสายไหมต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.	4 เมษายน 2561	เพื่อนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการสายไหม (3 โครงการ) ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ	ห้อง 1221 อาคารมังคละพฤกษ์ ม.เกริก	ทีมกลไกฯ จำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว. เจ้าหน้าที่ สกว. จำนวน 2 คน และ นักวิจัยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ รวมทั้ง NGOs และนักวิจัยชาวบ้าน รวมจำนวน 55 คน	1. นักวิจัยอาจารย์โครงการวิจัยในพื้นที่เขตสายไหมได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับแก้รายงานฉบับสมบูรณ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น 2. นักวิจัยอาจารย์และผู้เข้าร่วมการนำเสนอผลงานที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การนำเสนอและการเขียนรายงานวิจัย

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการนำเสนอผลงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยชุดสายไหมต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.

ตารางที่ 4 กิจกรรมประชุมทีมนักวิจัยโครงการในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อปรับแก้โครงร่างตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและหัวหน้าศูนย์วิจัยฯ

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมนักวิจัยโครงการในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อปรับแก้โครงร่างตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	4 พฤษภาคม 2561	เพื่อให้ทีมนักวิจัย อ า จ า ร ย ์ ไ ด ้ แนวทางในการปรับแก้ โครงร่างตาม ข้อเสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ศูนย์วิจัยและ พัฒนา ม.เกริก	ทีมกลไกฯ จำนวน 5 คน นักวิจัยอาจารย์จำนวน 14 คน	1.ทีมนักวิจัยอาจารย์ได้นำข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับแก้โครงร่าง งานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ 2. ทีมกลไกฯและทีมนักวิจัยอาจารย์ ร่วมกันกำหนดวันเพื่อส่งโครงร่างฉบับ สมบูรณ์เพื่อให้ทีมกลไกฯพิจารณาก่อนส่ง สกว. ต่อไป

ตารางที่ 5 กิจกรรมติดตามการปรับแก้รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยเขตสายไหม

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมนักวิจัย อาจารย์ 3โครงการใน พื้นที่เขตสายไหม เพื่อ ปรับแก้รายงานฉบับ สมบูรณ์ตาม ข้อเสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิของสกว.	3, 14 สิงหาคม 2561	เพื่อปรับแก้รายงานฉบับ สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว.	ศูนย์วิจัยและ พัฒนา ม.เกริก	ทีมกลไกฯ จำนวน 5 คน นักวิจัยอาจารย์จำนวน 14 คน	1. ทีมนักวิจัยอาจารย์3โครงการใน พื้นที่เขตสายไหมได้ปรับแก้รายงาน ฉบับสมบูรณ์ครบถ้วนตาม ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. 2. ได้กำหนดวันส่งรายงานฉบับ สมบูรณ์

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการติดตามปรับแก้รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยเขตสายไหม

ตารางที่ 6 กิจกรรมประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาวิทยุงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตตอนเมือง ครั้งที่ 2

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาวิทยุงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตตอนเมือง	23 พ.ค. 2561	เพื่อให้คณาจารย์ที่ลงพื้นที่ร่วมพูดคุยกับทีมพี่เลี้ยงเพื่อการพัฒนาวิทยุงานวิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	คณาจารย์ม.เกริกและทีมกลไกฯ จำนวน 10 คน	1. ได้วิทยุงานวิจัยเบื้องต้นที่สะท้อนปัญหา มา จาก ชุมชน ใน พื้นที่ ประกอบด้วย 1.1 ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ส่วนกลางของหมู่บ้านจัดสรรที่เป็นพื้นที่เอกชน ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีทีมนักวิจัยอาจารย์จำนวน 4 คน ได้แก่ ผศ.ดร.สุวิมล วงศ์สิงห์ทอง ผศ.จินดา จอกแก้ว อาจารย์ดาวพระศุภร์ ทองกลิ่น และอาจารย์นิรัญ งามเกิด 1.2 การแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชน สะพานปูนที่เคยเป็นปัญหาในอดีตและได้รับการแก้ไขจนได้รับรางวัล ซึ่งสามารถถอดบทเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางของชุมชนอื่นๆได้ โดยมีทีมนักวิจัยอาจารย์จำนวน 4 คน ได้แก่

					รศ.ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม ผศ.ดร. สุธิตรา สามัคคีธรรม ผศ.ดร.อมรรัตน์ กุลสุจริต และ อ.ดร.หฤทัย กมลศิริ สกุล 1.3 ปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ ชุมชนโกสุมรวมใจ 3 โดยมีทีมนักวิจัย อาจารย์จำนวน 4 คน ได้แก่ อ.ดร.เก สิณี ชิวปรีชา อ.ดร.ดรุณี ชูประยูร อ. ดร.ลือชัย แก้วสุข และ ผศ.ดร.วีรวัฒน์ พัฒนากุลชัย 2. นักวิจัยอาจารย์กำหนดวันพบปะ ผู้นำและชาวชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ดังนี้ - วันที่ 20 มิถุนายนชุมชนโกสุมรวมใจ 3 -วันที่ 22 มิถุนายน ชุมชนสะพานปูน -วันที่ 17 กันยายน ชุมชนบุรพา 18

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตดอนเมือง ครั้งที่ 2

ตารางที่ 7 การติดตามข้อเสนอโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตตอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ ร่วมประชุมหารือกับ นักวิจัยอาจารย์ของโครงการวิจัย พื้นที่เขตตอนเมืองจำนวน 3 โครงการ เพื่อปรับข้อเสนอ โครงการให้มีความเหมาะสม	7 พฤศจิกายน 2561	- เพื่อปรับข้อเสนอ โครงการวิจัยจำนวน 3 โครงการในพื้นที่เขตตอน เมืองให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ กระบวนการทำงาน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ห้องประชุม ศูนย์วิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ มหาวิทยาลัย เกริก และนักวิจัย อาจารย์ รวมทั้งสิ้น 11 คน	ทีม นัก วิ จ ย อ า จ า ร ย ์ ได้นำ ข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปปรับ ข้อเสนอโครงการให้ที่ความ เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และกำหนดวัน ส่งข้อเสนอโครงการที่ปรับแก้แล้วให้ ทีมกลไกพิจารณาต่อไป อีกทั้งได้ กำหนดวันเสนอโครงร่างงานวิจัย เบื้องต้น ประมาณกลางเดือน มกราคม

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมชุดกลไก ติดตามการดำเนินโครงการชุดหลักสี่ 3 โครงการวันที่ 7 พฤศจิกายน 2561

ตารางที่ 8 กิจกรรมการติดตามโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ ร่วมกับทีมนักวิจัยทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อร่วมสังเกตการณ์การทำงานของทีมนักวิจัยร่วมกับเครือข่ายชุมชนบางบัวที่ประสบความสำเร็จต่อโครงการบ้านมั่นคงของชุมชน และร่วมกับสำนักงานเขตในการรณรงค์การไม่ทิ้งขยะลงคลอง เพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรในการทำงานร่วมกันในอนาคต	15 พฤศจิกายน 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานของโครงการบ้านมั่นคงของชุมชนที่เคยประสบความสำเร็จ (ชุมชนบางบัว) เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาของโครงการบ้านมั่นคงพื้นที่หลักสี่	ชุมชนบางบัว เขตบางเขน	ทีมกลไกฯและทีมนักวิจัยอาจารย์ในโครงการบ้านมั่นคง และทีมเครือข่ายคลอง รวมทั้งตัวแทนสำนักงานเขตหลักสี่ รวมทั้งสิ้น 40 คน	ทีมนักวิจัยโครงการบ้านมั่นคงหลักสี่ได้ความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงานของโครงการบ้านมั่นคงของชุมชนบางบัวที่ประสบความสำเร็จว่ามีเงื่อนไขที่สำคัญอะไรบ้างและมีวิธีการดำเนินงานอย่างไร อีกทั้งได้ร่วมกับเครือข่ายกับชุมชนสายคลองและตัวแทนจากสำนักงานเขตในการรณรงค์ให้ครัวเรือนที่อยู่ริมฝั่งคลองไม่ทิ้งขยะลงคลอง ทำให้เกิดพันธมิตรการทำงานของนักวิจัยกับเครือข่ายชุมชนอื่นๆ และหน่วยงานในพื้นที่

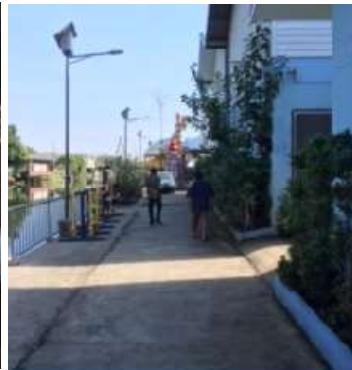
ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการติดตามโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร วันที่ 15 พฤศจิกายน 2561

ตารางที่ 9 กิจกรรมการติดตามการดำเนินงานโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ ร่วมกับทีมนักวิจัยทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านโครงการบ้านมั่นคงเพื่อศึกษาดูงานชุมชนที่มีการย้ายที่อยู่อาศัยจากริมคลองไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ของชุมชนศาลเจ้าและชุมชนปากกล้วย เพื่อรับทราบวิธีการดำเนินการของการย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ของโครงการบ้านมั่นคง	13 ธันวาคม 2561	เพื่อรับทราบวิธีการดำเนินการของการย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ของโครงการบ้านมั่นคงที่ดำเนินการโดนภาครัฐ	ชุมชนศาลเจ้าสมบุญ ณ ถนนพหลโยธิน 54 และ ชุมชนปากกล้วย เขตดอนเมือง	ทีมกลไกฯและทีมนักวิจัยอาจารย์ในโครงการบ้านมั่นคง รวมทั้งตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่โครงการวิจัย รวมทั้งสิ้น 18 คน	ทีมนักวิจัยโครงการบ้านมั่นคงและตัวแทนชาวบ้าน ได้เห็นตัวอย่างบ้านมั่นคงที่มีย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ ซึ่งถือเป็นทางเลือกทางหนึ่งของโครงการบ้านมั่นคง

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการติดตามการดำเนินงานโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 10 กิจกรรมการติดตามการปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยของพื้นที่เขตตอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ ติดตามหัวหน้าโครงการวิจัยของพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน 3 โครงการ ที่ได้ปรับแก้แล้ว	8 มกราคม 2562	เพื่อติดตามข้อเสนอโครงการว่าเป็นไปตามข้อเสนอแนะของทีมกลไก เพื่อให้ข้อเสนอโครงการมีความเหมาะสมก่อนการนำเสนอเบื้องต้นกับโหนดสุวรรณภูมิและผู้แทนจากสกว.	ห้องประชุม ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และหัวหน้าโครงการวิจัยฯ รวมทั้งสิ้น 9 คน	ได้ข้อเสนอโครงการที่ผ่านการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของทีมกลไกของพื้นที่เขตตอนเมือง จำนวน 3 โครงการ

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการติดตามการปรับแก้ข้อเสนอโครงการของพื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ 8 มกราคม 2562

ตารางที่ 11 กิจกรรมการติดตามข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น พื้นที่เขตดอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ติดตามข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น พื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ	28 มกราคม 2562	เพื่อติดตามข้อเสนอโครงการวิจัยที่ปรับแก้ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น พื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ โดยทีมกลไก เพื่อกำหนดวันส่งข้อเสนอโครงการไปยังสกว.	ห้องประชุมศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และหัวหน้าโครงการวิจัยพื้นที่ดอนเมืองทั้ง 3 โครงการ รวมทั้งสิ้น 8 คน	ได้ข้อเสนอโครงการวิจัยได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น ทั้งนี้หัวหน้าชุดกลไกได้นำข้อเสนอโครงการไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ข้อเสนอโครงการวิจัยมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และจะแจ้งให้หัวหน้าโครงการวิจัยปรับแก้ก่อนส่ง สกว. ซึ่งได้กำหนดส่งให้ สกว. ภายในวันที่ 15 กุมภาพันธ์

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการติดตามข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น พื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ

ตารางที่ 12 กิจกรรมการติดตามการทำงานวิจัยของรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
เขตหลักสี่

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ติดตามการทำงานวิจัยของโครงการฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรมเขตหลักสี่	19 มีนาคม 2562	1. เพื่อติดตามการทำงานวิจัยของนักวิจัย 2. เพื่อสังเกตการณ์การทำงานวิจัยของนักวิจัยกับชาวบ้านในชุมชน	บ้านประธานชุมชนบางบัวบ้านอาทิตย์ เขตหลักสี่	ทีมกลไกฯ และทีมนักวิจัย และชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งสิ้น 35 คน	ได้รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกชุมชนต่อประเด็นต่างๆของงานวิจัย อีกทั้งได้รับข้อเสนอการนำศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่เพื่อจัดทำเป็นของที่ระลึกชุมชน ทำให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน ทีมกลไกได้ร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานกับนักวิจัยหลังจากเปิดเวทีพบปะชาวบ้านในชุมชนเพื่อเติมเต็มกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่นักวิจัยต้องทำงานกับชาวบ้าน

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมติดตามการทำงานวิจัยของรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
เขตหลักสี่

ตารางที่ 13 กิจกรรมการติดตามความก้าวหน้ารายงาน 50% ของโครงการวิจัยในพื้นที่หลักสี่เพื่อเสนอ สกว.

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ติดตามความก้าวหน้ารายงาน 50% ของโครงการวิจัยในพื้นที่หลักสี่เพื่อเสนอ สกว.	10 เมษายน 2562	1. เพื่อติดตามการจัดทำรายงานความก้าวหน้าของนักวิจัยในพื้นที่หลักสี่ 2. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการจัดทำงานรายงานงานวิจัยระหว่างนักวิจัยกับทีมกลไก	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และหัวหน้าโครงการวิจัยในพื้นที่หลักสี่ และหัวหน้าศูนย์วิจัยฯ รวมทั้งสิ้น 9 คน	ได้กำหนดวันส่งรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยในพื้นที่หลักสี่ ให้ทีมกลไกพิจารณา ก่อนส่ง สกว. พิจารณาต่อไป ได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำรายงานความก้าวหน้าของทีมนักวิจัย และได้ร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างทีมกลไกฯ และนักวิจัย

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการติดตามความก้าวหน้ารายงาน 50% ของโครงการวิจัยในพื้นที่หลักสี่เพื่อเสนอ สกว.

ตารางที่ 14 กิจกรรมติดตามความก้าวหน้าและร่วมแก้ปัญหาในกระบวนการทำงานวิจัยโครงการการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ชุมชนโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ติดตามความก้าวหน้าและร่วม แก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน วิจัยของคณาจารย์กับนักวิจัย ชาวบ้านของโครงการการ พัฒนาศักยภาพของกลุ่ม แม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	1 พฤษภาคม 2562	เพื่อร่วมแก้ปัญหาของการ ขับเคลื่อนงานวิจัยให้ เป็นไป ตาม กรอบ ระยะเวลาของนักวิจัย อาจารย์และนักวิจัย ชาวบ้าน	ศูนย์วิจัย และ พัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และนักวิจัย อาจารย์ของโครงการฯ รวมทั้งสิ้น 9 คน	ได้ความชัดเจนต่อกรอบการทำงาน ระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัย ชาวบ้าน โดยทีมกลไกได้กำหนดวัน พบนักวิจัยชุมชนในพื้นที่เพื่อกำหนด รายละเอียดการทำงานให้ชัดเจน เพื่อให้งานเสร็จสิ้นในกรอบ ระยะเวลาที่กำหนดไว้

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมติดตามความก้าวหน้าและร่วมแก้ปัญหาโครงการการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 15 กิจกรรมการร่วมพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาโครงการล่าช้าไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลา

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การร่วมพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาโครงการล่าช้าไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลาระหว่างนักวิจัย อาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน โดยมี ทีม กล ไก่ ฯ ร่วมให้ข้อเสนอแนะ	7 พฤษภาคม 2562	เพื่อร่วมแก้ปัญหาการทำงานของทีมนักวิจัย อาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามกรอบระยะเวลา	ชุมชนร่วมพัฒนาเขตหลักสี่	ทีม กล ไก่ ฯ นักวิจัย อาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านโครงการฯ รวมทั้งสิ้น 9 คน	ได้ความชัดเจนต่อการดำเนินงานตามกรอบระยะเวลาที่เหลือของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน โดยมีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนเพื่อทำงานให้ทันตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการร่วมพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาโครงการล่าช้าไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลา 7 พฤษภาคม 2562

ตารางที่ 16 กิจกรรมการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ	6 มิถุนายน 2562	เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของงานวิจัย 50% ของพื้นที่เขตหลักสี่ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ	ห้อง 3202 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ นักวิจัย อาจารย์และนักวิจัย ชุมชน 3 โครงการฯ รวมทั้งสิ้น 28 คน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ คือ ผศ.ดร. บัญชร แก้วส่อง ผศ.พีรชัย กุลชัย และ ผศ.พัชรินทร์ พันธุ์แน่น	ได้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่องานวิจัยทั้ง 3 โครงการ เพื่อนักวิจัยไปปรับแก้ตามข้อเสนอแนะและได้กำหนดวันส่งรายงานที่ได้ปรับแก้แล้วภายในวันที่ 14 มิถุนายน 2562 เพื่อให้ทีมกลไกฯ พิจารณาและให้ความเห็นก่อนส่งสกว. ต่อไป

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ 6 มิถุนายน 2562

ตารางที่ 17 กิจกรรมประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาวิทยุงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ เขตตอนเมือง ครึ่ง
ที่ 2

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อ รับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตาม ความก้าวหน้าในการพัฒนา วิทยุงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นใน พื้นที่เขตตอนเมือง	23 พ.ค. 2561	เพื่อให้คณาจารย์ที่ลง พื้นที่ร่วมพูดคุยกับทีมพี่ เลี้ยงเพื่อการพัฒนาวิทยุ งานวิจัยที่สอดคล้องกับ ปัญหาของชุมชน	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	คณาจารย์ ม.เกริก และ ทีมกลไกฯ จำนวน 10 คน	1. ได้วิทยุงานวิจัยเบื้องต้นที่ สะท้อนปัญหาจากชุมชนใน พื้นที่ประกอบด้วย 1.1 ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ ส่วนกลางของหมู่บ้านจัดสรรที่ เป็นพื้นที่เอกชน ซึ่งขาดการมีส่วน ร่วมในการจัดการ โดยมีทีม นักวิจัยอาจารย์จำนวน 4 คน ได้แก่ ผศ.ดร.สุวิมล วงศ์สิงห์ทอง ผศ.จินดา จอกแก้ว อาจารย์ดาว พระศุภร์ ทองกลิ่น และอาจารย์ นิริญ งามเกิด 1.2 การแก้ปัญหาเสพติดของ ชุมชนสะพานปูนที่เคยเป็นปัญหา ในอดีตและได้รับการแก้ไขจน ได้รับรางวัล ซึ่งสามารถถอด บทเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางของ

					ชุมชนอื่นๆ ได้ โดยมีทีมนักวิจัย อาจารย์จำนวน 4 คน ได้แก่ รศ. ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม ผศ. ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม ผศ.ดร. อมรรัตน์ กุลสุจริต และ ดร. หฤทัย กมลศิริสกุล 1.3 ปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ของชุมชนโกสุมรวมใจ 3 โดยมี ทีมนักวิจัยอาจารย์จำนวน 4 คน ได้แก่ ดร.เกสสิณี ชิวปรีชา ดร. ดรุณี ชูประยูร ดร.ลือชัย แก้วสุข และ ผศ.วีรวัฒน์ พัฒนากุลชัย 2. นักวิจัยอาจารย์กำหนดวัน พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนทั้ง 3 ชุมชนดังนี้ - 20 มิถุนายน ชุมชนโกสุมรวมใจ 3 - 22 มิถุนายน ชุมชนสะพานปูน - 17 กันยายน ชุมชนบุรพา 18

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่
เขตดอนเมือง ครั้งที่ 2

ตารางที่ 18 กิจกรรมการติดตามความก้าวหน้าการพัฒนาข้อเสนอโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตตอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ ร่วมประชุมหารือกับนักวิจัยอาวุโสของโครงการวิจัยพื้นที่เขตตอนเมืองจำนวน 3 โครงการ เพื่อปรับข้อเสนอโครงการให้มีความเหมาะสม	7 พฤศจิกายน 2561	- เพื่อปรับข้อเสนอโครงการวิจัยจำนวน 3 โครงการในพื้นที่เขตตอนเมืองให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ห้องประชุมศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และนักวิจัยอาวุโส รวมทั้งสิ้น 11 คน	ทีมนักวิจัยอาวุโสได้นำข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปปรับข้อเสนอโครงการให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และกำหนดวันส่งข้อเสนอโครงการที่ปรับแก้แล้วให้ทีมกลไกพิจารณาต่อไป อีกทั้งได้กำหนดวันเสนอโครงร่างงานวิจัยเบื้องต้น ประมาณกลางเดือนมกราคม

ภาพกิจกรรม : ทีมกลไกติดตามการดำเนินโครงการวิจัยพื้นที่หลักสี่ จำนวน 3 โครงการ

กิจกรรมการทวนเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพนักวิจัยชุมชน

ตารางที่ 1 กิจกรรมจัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
จัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	27 กันยายน 2561	เพื่อให้คณาจารย์ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ห้อง C411 อาคารเจ้าคุณทหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	ทีมกลไกฯ จำนวน 4 คน ที่ ม อ า จ า ร ย ์ จ า ก มหาวิทยาลัยเกริกและมหาวิทยาลัยอื่นๆ รวมทั้งสิ้น 50 คน	คณาจารย์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างชัดเจนเพิ่มขึ้น

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมจัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 2 กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ ร่วมกับ ศูนย์วิจัยฯ ม.เกริก จัดสัมมนาเรื่อง บทบาทของ มหาวิทยาลัยกับการ ขับเคลื่อนงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชร แก้วส่อง อดีต รอง ผอ. สกว. และ อดีต ผอ. ฝ่าย วิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว. เป็นวิทยากร	22 เมษายน 2562	1. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นของอาจารย์ใน มหาวิทยาลัยกับวิทยาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยที่มี ประสบการณ์การทำงาน วิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการ สัมมนาได้เรียนรู้ กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นของคณาจารย์ใน มหาวิทยาลัยกับชาวบ้านใน การร่วมแก้ปัญหาในชุมชน 3. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการ ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับ การขอตำแหน่งทางวิชาการ ของ คณาจารย์ ใน มหาวิทยาลัย	ห้อง 3202 อาคารเฉลิมพระ เกียรติน มหาวิทยาลัย เกริก	ทีมกลไกฯ คณาจารย์เกริก และ คณาจารย์จาก มหาวิทยาลัยอื่นๆ รวม ทั้งสิ้น 45 คน	1. ทำให้คณาจารย์ในมหาวิทยาลัย เกริกและมหาวิทยาลัยเครือข่ายมี ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะการ ทำงานในบทบาทนักวิชาการที่ต้อง ทำงานกับชาวบ้านในชุมชน 2. ทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นของนักวิชาการระหว่าง มหาวิทยาลัยมากขึ้น โดยในที่ประชุม ยินดีให้มหาวิทยาลัยเกริกเป็นพี่เลี้ยง ช่วยขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ มหาวิทยาลัยเครือข่าย โดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3. ได้ร่วมหารือเพื่อหาทางออกการนำ ผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปประกอบการ ขอตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ ในมหาวิทยาลัย

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

ตารางที่ 3 กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง และอบรมเติมความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมี ผศ.ดร.ปรีชา ปิยจันทร์ หัวหน้าทีมกลไกฯ เป็นวิทยากร	8-9 ตุลาคม 2561	1. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยกับทีมกลไกฯ และ ศูนย์ วิ จ ย ฯ มหาวิทยาลัยเกริก 2. เพื่ออบรมเติมความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	บ้านสวนทรายทอง จ.สมุทรสาคร	ทีมกลไกฯ หัวหน้าศูนย์วิจัยฯ นักวิจัยอาจารย์ที่ทำวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ และดอนเมือง รวม 16 คน	1. ทำให้นักวิจัยอาจารย์ที่อยู่ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. ทำให้นักวิจัยอาจารย์ได้รับความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง 8-9 ตุลาคม 2561

ตารางที่ 4 กิจกรรมการให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	27 ธันวาคม 2561	1. เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่นักวิจัยชุมชนให้เข้มข้นขึ้น 2. เพื่อถ่ายทอดเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่นักวิจัยชุมชน โดยเฉพาะ นักวิจัยชาวบ้าน	ห้องประชุม 1208 อาคารมังคละพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และนักวิจัยชุมชนของโครงการฯ รวมจำนวน 13 คน	1. นักวิจัยชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นต่อกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะ การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งการทำงานประสานกับสมาชิกในชุมชน 2. นักวิจัยชุมชนได้รับรู้และเข้าใจเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภาพกิจกรรม : การจัดอบรมเทคนิคการเก็บข้อมูลงานวิจัยฯ ของโครงการวิจัยกลุ่มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มแม่บ้านฯ

กิจกรรมการทวนเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพนักวิจัยชุมชน

ตารางที่ 1 กิจกรรมจัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
จัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	27 กันยายน 2561	เพื่อให้คณาจารย์ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ห้อง C411 อาคารเจ้าคุณทหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	ทีมกลไกฯ จำนวน 4 คน ที่ ม อ า จ า ร ย ์ จ า ก มหาวิทยาลัยเกริกและมหาวิทยาลัยอื่นๆ รวมทั้งสิ้น 50 คน	คณาจารย์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างชัดเจนเพิ่มขึ้น

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมจัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 2 กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ทีมกลไกฯ ร่วมกับ ศูนย์วิจัยฯ ม.เกริก จัดสัมมนาเรื่อง บทบาทของ มหาวิทยาลัยกับการ ขับเคลื่อนงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชร แก้วส่อง อดีต รอง ผอ. สกว. และ อดีต ผอ. ฝ่าย วิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว. เป็นวิทยากร	22 เมษายน 2562	1. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นของอาจารย์ใน มหาวิทยาลัยกับวิทยาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยที่มี ประสบการณ์การทำงาน วิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการ สัมมนาได้เรียนรู้ กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นของคณาจารย์ใน มหาวิทยาลัยกับชาวบ้านใน การร่วมแก้ปัญหาในชุมชน 3. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการ ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับ การขอตำแหน่งทางวิชาการ ของ คณาจารย์ ใน มหาวิทยาลัย	ห้อง 3202 อาคารเฉลิมพระ เกียรติน มหาวิทยาลัย เกริก	ทีมกลไกฯ คณาจารย์เกริก และ คณาจารย์จาก มหาวิทยาลัยอื่นๆ รวม ทั้งสิ้น 45 คน	1. ทำให้คณาจารย์ในมหาวิทยาลัย เกริกและมหาวิทยาลัยเครือข่ายมี ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะการ ทำงานในบทบาทนักวิชาการที่ต้อง ทำงานกับชาวบ้านในชุมชน 2. ทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นของนักวิชาการระหว่าง มหาวิทยาลัยมากขึ้น โดยในที่ประชุม ยินดีให้มหาวิทยาลัยเกริกเป็นพี่เลี้ยง ช่วยขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ มหาวิทยาลัยเครือข่าย โดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3. ได้ร่วมหารือเพื่อหาทางออกการนำ ผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปประกอบการ ขอตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ ในมหาวิทยาลัย

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

ตารางที่ 3 กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง และอบรมเติมความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมี ผศ.ดร.ปรีชา ปิยจันทร์ หัวหน้าทีมกลไกฯ เป็นวิทยากร	8-9 ตุลาคม 2561	1. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยกับทีมกลไกฯ และ ศูนย์ วิ จ ย ฯ มหาวิทยาลัยเกริก 2. เพื่ออบรมเติมความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น	บ้านสวนทรายทอง จ.สมุทรสาคร	ทีมกลไกฯ หัวหน้าศูนย์วิจัยฯ นักวิจัยอาจารย์ที่ทำวิจัยในพื้นที่เขตหลักสี่ และดอนเมือง รวม 16 คน	1. ทำให้นักวิจัยอาจารย์ที่อยู่ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. ทำให้นักวิจัยอาจารย์ได้รับความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง 8-9 ตุลาคม 2561

ตารางที่ 4 กิจกรรมการให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	27 ธันวาคม 2561	1. เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่นักวิจัยชุมชนให้เข้มข้นขึ้น 2. เพื่อถ่ายทอดเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่นักวิจัยชุมชน โดยเฉพาะ นักวิจัยชาวบ้าน	ห้องประชุม 1208 อาคารมังคละพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และนักวิจัยชุมชนของโครงการฯ รวมจำนวน 13 คน	1. นักวิจัยชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นต่อกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะ การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งการทำงานประสานกับสมาชิกในชุมชน 2. นักวิจัยชุมชนได้รับรู้และเข้าใจเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภาพกิจกรรม : การจัดอบรมเทคนิคการเก็บข้อมูลงานวิจัยฯ ของโครงการวิจัยกลุ่มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มแม่บ้านฯ

กิจกรรมการสร้างเครือข่ายนักวิจัยอาจารย์
เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 1 กิจกรรมการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมการจัดประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมการจัดประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น	2 เมษายน 2562	เพื่อติดตามความพร้อมการจัดประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นของทีมกลไกกับศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และหัวหน้าศูนย์วิจัยฯ รวมทั้งสิ้น 6 คน	ได้ข้อสรุปจำนวนของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมเครือข่ายจากหนังสือเชิญประชุมก่อนหน้า ความพร้อมในการจัดประชุมของฝ่ายต่างๆ

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมการจัดประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 2 กิจกรรมประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น	3 เมษายน 2562	เพื่อสร้างเครือข่ายนักวิชาการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น	ห้องประชุม 1208 มหาวิทยาลัยเกริก	ที่มกลไกฯ หัวหน้าศูนย์วิจัยฯ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยที่มีหนังสือเชิญ 18 สถาบัน รวมทั้งสิ้น 16 คน	ได้เครือข่ายนักวิจัยที่มีนักวิชาการสนใจทำงานกับชุมชนตามกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วย ● มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ● สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ● มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ● มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ● สถาบันการจัดการแห่งแปซิฟิก ● สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ● มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ● และมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 3 กิจกรรมการประชุมเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	10-11 กุมภาพันธ์ 2561	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอ งานวิจัย 3 โครงการของ เขตพื้นที่สายไหมร่วมกับ โหนดสุวรรณภูมิ	คณะ เทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง	ทีมกลไก นักวิจัยอาจารย์ จากมหาวิทยาลัยใน เครือข่ายของโหนดสุวรรณ ภูมิ จำนวน 40 คน	1. ร่วมแลกเปลี่ยนและรับฟัง ข้อเสนอแนะกับสมาชิกเครือข่าย ของโครงการงานวิจัยในพื้นที่เขต สายไหม จำนวน 3 โครงการ 2. ได้ร่วมแลกเปลี่ยนโครงการ งานวิจัยของนักวิชาการที่ทำงาน วิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย อื่นๆ

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการประชุมเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 4 กิจกรรมประชุมทำความเข้าใจเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทำความเข้าใจเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่นักวิจัยที่สนใจจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	27 พฤษภาคม 2561	เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับมุมมอง วิธีการ กระบวนการในการทำวิจัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ศูนย์วิจัยและพัฒนา ม.เกริก	ทีมกลไก มหาวิทยาลัยเกริก และนักวิจัยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวม 6 คน	ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิชาการและได้เครือข่ายในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 5 กิจกรรมประชุมเครือข่ายและการถอดบทเรียนหนุนเสริมนักวิชาการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ สจล.

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมงานรวมพลเครือข่าย คนวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการ ถอดบทเรียนหนุนเสริม นักวิชาการทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น	15 กันยายน 2561	1. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ นักวิชาการจากหลากหลาย มหาวิทยาลัย อาทิ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม พระเกียรติ มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยเกริก 2. เพื่อถอดบทเรียนหนุน เสริมนักวิชาการทำงาน วิจัยเพื่อท้องถิ่น	สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้า คุณทหาร ลาดกระบัง (สจล.)	ทีมกลไกฯ ม.เกริก จำนวน 4 คน นักวิจัยอาจารย์ มหาวิทยาลัยเกริกจำนวน 1 คน นักวิจัยอาจารย์และ นักวิจัยชาวบ้านจาก มหาวิทยาลัยต่างๆ รวม 35 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 40 คน	1. ทีมนักวิจัยอาจารย์ได้ร่วม แลกเปลี่ยนการทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นระหว่างนักวิชาการด้วยกัน 2. การนำเสนอโครงการวิจัย ตัวอย่างที่นักวิจัยอาจารย์ทำงาน ร่วมกับชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เป็นรูปธรรม และชุมชนเกิดการ เปลี่ยนแปลง 3. ได้บทเรียนการทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นของนักวิชาการที่ทำงาน ร่วมกันชาวบ้าน

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมประชุมเครือข่ายและการถอดบทเรียนหนุนเสริมนักวิชาการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ สจล.

กิจกรรมการถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไก
การสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตารางที่ 1 การถอดบทเรียนการหนุนเสริมของทีมกลไกต่อโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การถอดบทเรียนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ	6-7 มิถุนายน 2562	เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการหนุนเสริมโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ ตั้งแต่ระยะก่อนเริ่มโครงการ และระหว่างดำเนินโครงการ	วันที่ 6 มิถุนายน โครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบการฟื้นฟู และสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมโดย การมีส่วนร่วมของ เครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชนเขตหลักสี่ ห้อง 3202 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเกริก วันที่ 7 มิถุนายน โครงการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง	ทีมกลไกฯ นักวิจัย อาจารย์และหัวหน้าศูนย์วิจัยและพัฒนา วันที่ 6 มิถุนายน จำนวน 7 คน วันที่ 7 มิถุนายน จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน	ได้ร่วมพูดคุยเพื่อรับทราบปัญหาการหนุนเสริมโครงการวิจัยฯ ทั้ง 3 โครงการในพื้นที่หลักสี่ เพื่อนำข้อเสนอที่เป็นปัญหาให้ทีมกลไกฯ ไปใช้เพื่อปรับรูปแบบและวิธีการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนทั้ง 3 โครงการของระยะเวลาการทำงาน 50-100 %

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
			: กรณีศึกษา ชุมชน ริม คลอง เปรม ประชากร เขตหลัก สี่ กรุงเทพมหานคร และ โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนา ศักยภาพของกลุ่ม แม่บ้าน ผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดย การมีส่วนร่วมของ ชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ห้อง 1208 อาคาร มังคละพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก		

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการถอดบทเรียนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ต่อโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ

กิจกรรมการจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อ
การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 กิจกรรมคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยเกริกกับชุมชน

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยเกริกกับชุมชน	24 มิถุนายน 2562	เพื่อคืนข้อมูลผลการศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของพื้นที่เขตบางเขน เขตสายไหมและเขตหลักสี่	ห้อง 2102 อาคาร ดร.เกริก มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมกลไกฯ และหัวหน้าศูนย์วิจัยและพัฒนา นักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชุมชน และสมาชิกชุมชน รวมทั้งสิ้น 77 คน	ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยทีมกลไกฯได้รับทราบข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากตัวแทนของนักวิจัยชุมชนและสมาชิกชุมชนที่หลากหลาย และได้ นำข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้ของทีมกลไกฯ เพื่อการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่ศึกษาในโอกาสต่อไปให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยเกริกกับชุมชน

กิจกรรมการศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
จังหวัดสตูล

ตารางที่ 1 กิจกรรมการศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
กิจกรรมการศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล	27 - 28 กุมภาพันธ์ 2562	1. เพื่อศึกษาดูงานระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. เพื่อนำแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนระบบและกลไกงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก	ห้องประชุม ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล และรีสอร์ทชุมชนดาลาตูลโย๊ะซีฮอร์	ทีมกลไกฯ จำนวน 4 คน หัวหน้าศูนย์ฯเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ และกลุ่มแม่บ้านรีสอร์ทชุมชน	1. ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล 2. ทีมกลไกฯ ได้นำแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนระบบและกลไกงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกให้มีภารกิจที่สอดคล้องต่อการมีบทบาทเป็นศูนย์นวัตกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยในอนาคต

ภาพกิจกรรม : กิจกรรมการศึกษาฐานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล

ภาคผนวก 3

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
1. เพื่อ พัฒนา ให้ เกิด โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ	1. พัฒนาโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่/เขตดอนเมือง 1.1 พัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่ในเขตหลักสี่ จำนวน 3 โครงการ เพื่อรับทุนสนับสนุนในปีงบประมาณ 2561 1.2 พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่ในเขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ เพื่อเตรียมสำหรับปีงบประมาณ 2562 1.3 พัฒนาข้อเสนอโครงการศูนย์ประสานงานฯ จำนวน 1 โครงการ เพื่อเตรียมสำหรับปีงบประมาณ 2562	1.กิจกรรมการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ 1.1 ประชุม ทีมกลไกฯ เพื่อวางแผนพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาโครงการวิจัยเขตหลักสี่ รวมถึงการพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่เขตดอนเมือง 1.2 ประชุมคณาจารย์ที่สนใจการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากนักวิจัยรุ่นพี่ 1.3 ประชุมเตรียมงานเพื่อลงพื้นที่เขตดอนเมือง 1.4 การลงพื้นที่เขตดอนเมืองของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาในชุมชน (ครั้งที่ 1) 1.5 การลงพื้นที่ของนักวิจัยอาจารย์เพื่อรับฟังปัญหาของชุมชนในโซน 1 เขตดอนเมือง (ครั้งที่ 2) 1.6 นักวิจัยที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่โกสุ่มรวมใจ 3 พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์	เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนพื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะโครงการวิจัยที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ชุมชนบางบัวเขตบางเขน และชุมชนพุนทราย เขตสายไหม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ใช้กระบวนการการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้แนวทางของโครงการวิจัยที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
		งานวิจัย 1.7 นักวิจัยที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่สะพานปูนพบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย 1.8 นักวิจัยที่สนใจพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่ชุมชนบูรพา 18 พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในการกำหนดโจทย์งานวิจัย 1.9 ทีมวิจัยอาจารย์และทีมกลไกฯ พบปะผู้นำและสมาชิกชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อกำหนดประเด็นปัญหาโจทย์งานวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น 1.10 ทีมกลไกฯ และนักวิจัยอาจารย์ร่วมกันพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน โดยทีมกลไกฯ ช่วยหนุนเสริมกระบวนการ 1.11 การนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยของทีมนักวิจัยอาจารย์โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมให้ข้อเสนอแนะข้อเสนอโครงการวิจัยของพื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ	

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
	2. ติดตามสนับสนุนโครงการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่ หรืองานวิจัยเชิงประเด็นในเขตเมือง (จำนวน 3 โครงการ)	2. การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2.1 ประชุมทีมวิจัยร่วมกับทีมกลไกฯ เพื่อปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยชุดหลักสี่เพื่อส่ง สกว. (3 โครงการ) ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 2.2 ประชุมทีมกลไกฯ เพื่อสรุปประเด็นปัญหาเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในพื้นที่เขตดอนเมือง 2.3 การนำเสนอผลงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการสายไหมต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. 2.4 ประชุมทีมนักวิจัยโครงการในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 2.5 ประชุมทีมนักวิจัยอาจารย์ 3 โครงการในพื้นที่เขตสายไหม เพื่อปรับแก้รายงานฉบับสมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. 2.6 ประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตดอนเมือง 2.7 ทีมกลไกฯ ร่วมประชุมหารือกับนักวิจัยอาจารย์ของโครงการวิจัยพื้นที่เขตดอนเมืองจำนวน 3 โครงการ เพื่อปรับข้อเสนอโครงการวิจัยให้มีความเหมาะสม	ทีมกลไกฯ ร่วมกับศูนย์วิจัยฯ ได้ดำเนินการกระบวนการกำกับติดตามเพื่อการสร้างทีมนักวิจัยโดยการเสาะหานักวิจัยอาจารย์ที่มีศักยภาพและมีใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับชาวบ้าน อีกทั้งการเสาะหาตัวแทนสมาชิกชุมชนที่มีกระบวนการคิดแบบจิตอาสาเพื่อทำงานชุมชนและมีใจพร้อมที่จะทำงานร่วมกับนักวิจัยอาจารย์ ทั้งนี้ในกระบวนการดำเนินงานวิจัย ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้กำกับติดตามการทำงานของนักวิจัยชุมชนในแต่ละโครงการให้เป็นไปตามข้อเสนอโครงการวิจัยดังนี้ 1. โครงการของพื้นที่เขตสายไหมที่ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ ได้จัดเวทีนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สกว. เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ หลังจากนั้น นักวิจัยชุมชนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ สกว. โดยผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ เรียบร้อยแล้ว 2. โครงการวิจัยของพื้นที่เขตหลักสี่ ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระยะร้อยละ 50 โดยได้จัดเวทีการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับแก้รายงานความก้าวหน้าผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ ก่อนส่งให้ สกว. พิจารณา 3. โครงการวิจัยในเขตพื้นที่เขตดอนเมืองทีมกลไกฯ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
		2.8 ทีมกลไกฯ ร่วมกับทีมนักวิจัยทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อร่วมสังเกตการณ์การทำงานของทีมนักวิจัยร่วมกับเครือข่ายชุมชนบางบัวที่ประสบความสำเร็จต่อโครงการบ้านมั่นคงของชุมชนและร่วมกับสำนักงานเขตในการรณรงค์การไม่ทิ้งขยะลงคลอง เพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรในการทำงานร่วมกันในอนาคต 2.9 ทีมกลไกฯ ร่วมกับทีมนักวิจัยทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านโครงการบ้านมั่นคงเพื่อศึกษาดูงานชุมชนที่มีการย้ายที่อยู่อาศัยจากริมคลองไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ของชุมชนศาลเจ้าและชุมชนปากกล้วยเพื่อรับทราบวิธีการดำเนินการของการย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ของโครงการบ้านมั่นคง 2.10 ทีมกลไกฯ ติดตามหัวหน้าโครงการวิจัยของพื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ ที่ได้ปรับแก้แล้ว 2.11 ทีมกลไกฯ ติดตามข้อเสนอโครงการวิจัยที่ผ่านความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเบื้องต้น พื้นที่เขตดอนเมือง จำนวน 3 โครงการ 2.12 ทีมกลไกฯ ติดตามการทำงานวิจัยของโครงการฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรมเขตหลัก 2.13 ทีมกลไกฯ ติดตามความก้าวหน้ารายงาน 50%	และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการติดตามและมีส่วนร่วมกับนักวิจัยชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัย และการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย และได้จัดเวทีการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านความเห็นจากทีมกลไกฯ และได้ส่งข้อเสนอโครงการวิจัยไปยัง สกว. เพื่อรอการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
		ของโครงการวิจัยในพื้นที่หลักสี่เพื่อเสนอ สกว. 2.14 ทีมกลไกฯ ติดตามความก้าวหน้าและร่วมแก้ปัญหาในกระบวนการทำงานวิจัยของคณาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านของโครงการการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วม ของ ชุม ชน ร่วม พัฒ นา เขต หลัก สี่ กรุงเทพมหานคร 2.15 ทีมกลไกฯ ร่วมพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาโครงการล่าช้าไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลาระหว่างนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน โดยมีทีมกลไกฯร่วมให้ข้อเสนอแนะ 2.16 นำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ 2.17 ประชุมคณาจารย์ที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตดอนเมือง ครั้งที่ 2 2.18 ทีมกลไกฯ ร่วมประชุมหารือกับนักวิจัยอาจารย์ของโครงการวิจัยพื้นที่เขตดอนเมืองจำนวน 3 โครงการ เพื่อปรับข้อเสนอโครงการวิจัยให้มีความเหมาะสม	
2. เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์	1. พัฒนาศักยภาพของทีมงานสนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก	1. กิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพนักวิจัยชุมชน	ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้มีการหนุนเสริมการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อนักวิจัยชุมชนอย่าง

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ		1.1 จัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 1.2 ทีมกลไกฯ ร่วมกับศูนย์วิจัยฯ จัดสัมมนาเรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชร แก้วส่อง อดีตรอง ผอ. สกว. และ อดีต ผอ. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว. เป็นวิทยากร 1.3 เสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยอาจารย์ต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตหลักสี่และดอนเมือง และอบรมเดิมความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมี ผศ.ดร.ปรีชา ปิยะจันทร์ หัวหน้าทีมกลไกฯ เป็นวิทยากร 1.4 ให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	ต่อเนื่อง โดยการร่วมปรึกษาหารือ กำกับและติดตามกระบวนการทำงานของนักวิจัยชุมชน ร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยชุมชน อีกทั้งมีการอบรมให้ความรู้ โดยวิทยากรภายนอกที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักวิจัยได้มีอาวุธทางปัญญาทางระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และอื่นๆ นอกจากนี้ ได้หนุนเสริมให้นักวิจัยได้เข้าร่วมประชุมสัมมนา กับมหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อเรียนรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทีมกลไกฯ ได้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักวิจัยชุมชนเป็นระยะๆ ทั้งนี้เพื่อการเพิ่มศักยภาพแก่นักวิจัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นต่อการผลิตผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
		2. กิจกรรมการหนุนเสริมระบบและกลไก 2.1 เข้าร่วมประชุมเครือข่ายผู้ประสานงานและพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2.2 ประชุมทีมกลไกฯ เพื่อทบทวนและวางแผนการทำงานของทีมกลไกฯ ต่อกระบวนการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชน	

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
		2.3 ประชุมทีมกลไกฯ เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาโจทย์ของเขตตอนเมือง	
3. เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต	1. พัฒนาศักยภาพนักวิจัยอาจารย์เพื่อสร้างเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัย	1. กิจกรรมการสร้างเครือข่ายนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 1.1 ประชุมทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ เพื่อเตรียมความพร้อมการจัดประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น 1.2 ประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างเครือข่ายนักวิชาการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ที่มหาวิทยาลัยเกริก 1.3 ประชุมเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 1.4 ประชุมทำความเข้าใจเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่นักวิจัยที่สนใจจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1.5 ประชุมงานรวมพลเครือข่ายคนวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการถอดบทเรียนหนุนเสริมนักวิชาการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง (สจล.)	1. ได้พัฒนาศักยภาพทีมกลไกฯ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการติดตามหนุนเสริมและการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยเกริก โดยการจัดเวทีการอบรมระหว่างนักวิจัยและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่างๆ และจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น รวมทั้งการทำงานผ่านเครือข่ายที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง 2. กำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเขตเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยมีการตั้งเป้าหมายในการจัดการปัญหาชุมชนในเชิงประเด็นกับกลุ่มคน กลุ่มอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่เป้าหมาย โดยการร่วมพูดคุยกับสำนักงานเขตพื้นที่ ประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาของชุมชน 3. มีกระบวนการทำงานกับชุมชนโดยเฉพาะชาวบ้าน ที่ใช้หลักการพาชาวบ้าน ชวนคิด ชวนทำ โดยใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งขยายกลุ่มคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม รวมถึงการ
	2. การศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของทีมกลไกฯ เพื่อนำรูปแบบมาปรับใช้ในการสร้าง	1. การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จและมี	

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
	รูปแบบการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง	ประสิทธิภาพ - ทีมกลไกฯ ศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล	ขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นองค์กรที่จัดการตนเองได้ ในขณะเดียวกันทีมกลไกฯ ได้ทำหน้าที่เป็นทีมพี่เลี้ยงเพื่อขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ด้วย 4. มีแนวทางการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง โดยทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ กำลังปรับปรุงห้องปฏิบัติการวิจัยของศูนย์วิจัยฯ ให้เป็นหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันได้มีผลงานวิจัยและงานวิชาการด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของอาจารย์ที่สนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดทำวีดิทัศน์ในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการและความสำเร็จของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง
4. เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน	1. การถอดบทเรียนชุดความรู้แนวทางการหนุนเสริมนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชุมชนในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และรูปแบบการพัฒนาติดตามและสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยเกริก	การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ● การถอดบทเรียนการหนุนเสริมของทีมกลไกฯ ต่อโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่ จำนวน 3 โครงการ	ทีมกลไกฯ และศูนย์วิจัยฯ ได้ถอดบทเรียนจากนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อสะท้อนกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของทีมกลไกฯ ต่อนักวิจัยในโครงการวิจัยในระยะต่างๆ ทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการ โดยรับฟังข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมกลไกฯ หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัย

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
เขตสายไหม เขตหลักสี่ และ เขตดอนเมือง			ชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัย อาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับ ชาวบ้านในชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และ ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยผลจากการถอดบทเรียน พบว่าในระยะเริ่ม โครงการวิจัย ทีมกลไก และศูนย์วิจัยฯ ได้ร่วม ช่วยกันขับเคลื่อนอาจารย์ที่สนใจเพื่อทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น โดยการร่วมประชุมพูดคุยกับสมาชิกชุมชน เกี่ยวกับปัญหาชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ทั้งนี้ทีม กลไกฯ ได้ร่วมประชุมกับทีมอาจารย์และชาวบ้านที่ สนใจในการกำหนดประเด็นในการพัฒนาโจทย์ งานวิจัย เพื่อร่วมค้นหาโจทย์/ประเด็นในพื้นที่ เป้าหมายโดยการร่วมประชุมกับชุมชนแต่ละ โครงการประมาณ 3 - 4 ครั้ง ก่อนได้โจทย์วิจัยใน พื้นที่เขตหลักสี่ 3 โครงการ และโจทย์ในพื้นที่เขต ดอนเมือง 3 โครงการ และเมื่อเข้าสู่ระยะดำเนิน โครงการ ผลจากการถอดบทเรียนทำให้ทีมกลไกฯ พบว่านักวิจัยรุ่นใหม่ยังขาดการเดิมความรู้ใน กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งนักวิจัยต้อง ทำงานกับภาคีเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน แต่ขาดการ เชื่อมประสานการทำงานที่ชัดเจน และกระบวนการ ทำงานของนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านใน
	2. กิจกรรมคืนข้อมูลงานวิจัยสู่ชุมชน และ เผยแพร่สู่สาธารณะ	การถอดบทเรียนจากเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนของการ ทำโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเกริกรับผิดชอบต่อ พื้นที่เป้าหมายในเขตบางเขน สายไหม และหลักสี่ ● การคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อ การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัย เกริกกับชุมชน	

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
			โครงการวิจัยไม่ชัดเจน ไม่ค่อยแจ้งกิจกรรมให้ทีมกลไก ได้รับทราบ ส่งผลต่อการระยะเวลาในการทำงานไม่สัมพันธ์กับปริมาณเนื้อหา โดยทีมนักวิจัยกลุ่มนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมของทีมกลไก โดยให้มีการร่วมสังเกตการณ์การทำงานและเป็นที่เลี้ยงเหมือนอยู่ในโครงการอย่างใกล้ชิด รวมถึงช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโครงการวิจัย ซึ่งทีมกลไก ต้องปรับเปลี่ยนการติดตามและการหนุนเสริมให้เข้มข้นขึ้น สำหรับทีมวิจัยที่มีประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผลของการถอดบทเรียนพบว่าการทำงานมีความก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนด มีแผนการทำงานชัดเจนและได้แจ้งให้ทีมกลไก เข้าร่วมสังเกตการณ์ทำงานเป็นระยะๆ และต่อเนื่อง ทำให้เห็นกระบวนการทำงานระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านและชาวบ้านในชุมชน โดยไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในกระบวนการหนุนเสริมของทีมกลไก ต่อนักวิจัยชุมชนแต่อย่างใด เนื่องจากมีความพอใจในกระบวนการทำงานร่วมกันนอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่โครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งประกอบด้วยชุมชนบางบัว เขตบางเขนชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม ชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงที่

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
			เป็นรูปธรรม ดังนี้ 1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชุมชน ซึ่งทำให้นักวิจัยชาวบ้านกล้าคิด กล้าแสดงออก และกล้าแสดงความคิดเห็นต่อที่สาธารณะมากขึ้น 2. การเปลี่ยนแปลงต่อพื้นที่เป้าหมาย ทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น มีการใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าของชุมชน ในขณะที่พื้นที่ที่กำลังดำเนินโครงการวิจัย โดยเฉพาะชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ มีการเปลี่ยนแปลงโดยทำให้เกิดกระบวนการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้าน อีกทั้งมีการทำงานร่วมกันทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างแท้จริง
	3. สรุปผลและเขียนรายงานผลการดำเนินงาน	1. การประชุมเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้าของการทำงานโครงการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก 2. ทีมกลไกฯ สรุปและจัดทำรายงานความก้าวหน้าของโครงการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก (50 %) 3. ทีมกลไกฯ สรุปและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก	1. ได้รายงานความก้าวหน้าของการทำงานโครงการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ซึ่งได้ตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยข้อ 1 และข้อ 2 บางส่วน 2. ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก 3. ได้ชุดความรู้การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริกเพื่อเผยแพร่

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
		3. ทีมกลไกฯ จัดทำชุดความรู้การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก เพื่อเผยแพร่ภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์	ภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 20 เล่ม